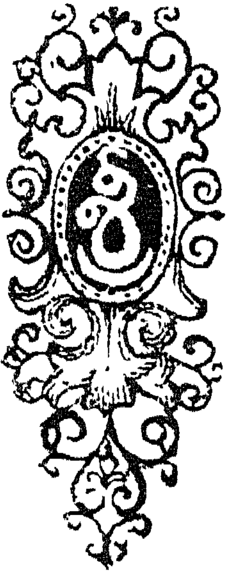
PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE 'VAVILLA' PRESS
Madras.—1938.

రుక్మాంగదచరిత్రము

పీ ఠి క.

మయపత్త్రముల్ జ[1]డయుఁ
జెల్వగు నభ్రతరంగిణీకణ
స్తోమము పుష్పముల్ ఫలము
సోముఁడు నై పొలు[2]పొంది పార్వతీ
కోమలదేహవల్లిఁ బెనఁ
గొన్న సమంచిత దక్షవాటికా
భీమయదేవకల్పక మ
భీష్టఫలంబులు మాకు నీవుతన్. 1

చ. కలశపయోధికన్య మృదుగండమరీచుల నీడఁజూచుచున్
దిలకము కమ్మకస్తురిఁ బ్రదీప్తముగాఁ గొనగోట దిద్దును
త్పలదళమేచకద్యుతికదంబశరీరుఁడు మాధవుండుని [తన్.
చ్చలుఁ గరుణాకటాక్షముల సన్మతితో మముఁ[3]జూచుఁ గావు

చ. శ్రుతులు పురాణముల్ మునులు సోమదినేశులు సర్వదేవతా
తతులును జేరి కొల్వఁ బ్రమదంబున భారతి[4]తోడఁ గూడి సం
తతమును లోకసృష్టి వివితంబుగ సంభవ మొందఁజేయు[5]వా
కృతి పరమేష్ఠిమాకుఁగలకాలమభీష్టము లిచ్చుఁగావుతన్. 3

---

1 డలు. 2 పొందు; పొందఁ. 3 బ్రోచుఁ. 4 దేవితోడ. 5 నాకృతి.

ఉ. ఆదిమశక్తి శంకరునియర్ధశరీరమున న్వసించుచుము
త్తైదువ మంచుగుబ్బలికి నాత్మజ షణ్ముఖుఁ గన్నతల్లి బ్ర
హ్మాదిసమస్తదైవతసమర్చితపాదసరోజయుగ్మ య
త్యాదరలీలశాంకరిదయాగరిమన్ మముఁబ్రోచుఁగావుతన్. 4

చ. తలిరులుకూర్మముల్ మణులుతారలుబంతులుమల్లెపండ్లుకా
హళులనఁటుల్ సుమంజరిగుహాహిబయల్ తెఱలద్రులంబుజం
బలరులిగుర్లతల్పసువులద్దముబిందుఁడు శ్రీలుముత్యముల్
తొలకరిమీలుపిండ్లు నెలతుమ్మెదలిర్లలినిందిరాంగముల్. 5

సీ. తమము [1]క్రొన్నెలవిండ్లు తమ్ములు శ్రీ లద్ద
ములు చంపకము ముత్యములు పవడము
శశికందుకము సంకుజక్కవల్ వసుగుహల్
బిసము లబ్జంబులు పెసరుగాయ
లలరులు ఫణి వీచు లభ్రంబు సుడి రావి
యాకు సైకత మంటు లతను దొనలు
మల్లెపండ్లు ప్రసూనమంజరుల్ కూర్మముల్
మణులు తార లిగుళ్లు మరునిపలక

తే. యనఁగఁ దగుముప్పదియు నాల్గు నంగకముల
గంధగజయాన కలకంఠి కనకవర్ణ
పుష్పగంధి లతాంగి కర్పూరహాస
నీరనిధికన్య మాయింట నిలుచుఁగాత. 6

క. వాణిన్ బురాణిఁ బుస్తక
పాణిన్ శుకవాణిఁ గమలభవురాణి గుణా

---

1 లు సెల.

శ్రేణి నలివేణి నుతగీ
ర్వాణిఁ గల్యాణిఁ గొల్తు వాక్చాతురికిన్. 7

మ. ధననాథప్రియకంఠకాళిమము మోదం బొప్ప నీక్షించి చ
య్యన జంబూఫలమంచు డాసి నిజహస్తాగ్రంబు వేసాఁచి యే
పునఁ బల్మారును బిట్టు రాఁదిగుచు వేల్పుం బ్రోడ విఘ్నేశ్వరుం
డనుమోదంబునఁ జేయు మత్కృతికి నత్యంతంబు నిర్విఘ్న
[మున్.

క. మదిఁ దలఁతు విభీషణు నా
రదు వ్యాసు వసిష్ఠు నరుఁ బరాశరు రుక్మాం
గదుఁ బుండరీకు భీష్ము శు
కు దాల్భ్యుఁ బ్రహ్లాదు శౌనకు న్నాభాగున్. 9

చ. హరి శిఖి దంతి దైత్య వరుణానిలయక్షశివుల్ గజాజకా
సరనర నక్ర కైణ హయ [1]శార్కర మేషులు వజ్రశక్తిము
ద్గరశరపాశకుంతసృణికార్ముకహస్తులు భోగశుద్ధిసం
గరజయశౌర్యసత్త్వజయకామ్యవిభూతులు మాకు నీవుతన్

క. మనమున సేవింపుదు మ
జ్జనకుని శ్రీవత్సగోత్రసాగరచంద్రుఁ
ఘనుఁ బోతయ మంత్రీశ్వరు
ననయంబును భక్తి నమ్మళాంబాప్రియునిన్. 11

సీ. ఫాలపట్టికఁ బాశుపతమహామంత్రభ
స్మత్రిపుండ్రము కాంతిమహిమ మీఱఁ
గటిమండలమున నీర్కావి [2]ధోవతి మీఁద
వెలిపట్టుపచ్చడం బలవు మిగులఁ

---

1 శాద్వలయానులు. 2 దోవతి.

గంఠపీఠిక మౌక్తికము[1]లలోఁ రుద్రాక్ష
మాలికావిస్ఫూర్తి శ్రీలఁ దనర
దర్భాంకురాలంకృతం బైనపాణిప
[2]ద్మమునందు నక్షసూత్రము దలిర్పఁ
తే. బ్రణవపంచాక్షరీమంత్ర[3]ప్రణుతి నిగుడ
నాదిశంభుస్వరూప మై యధికమహిమ
[4]నున్నతికి నెక్కుశివదేవయోగి[5]పుత్రు
శక్తినాథుని మద్గురుస్వామిఁ దలఁతు. 12

సీ. వల్మీకభవుపాదవనజంబులకు మ్రొక్కి
సత్యవతీసూను సంస్మరించి
భవభూతివాక్యవైభవము వర్ణనఁజేసి
భట్టబాణుని మనగిపదవి నిలిపి
కాళిదాసు[illegible]వికాసంబు భూషించి
శ్రీహర్షు నాత్మలోఁ జిత్తగించి
ప్రవరసేనుకవిత్వపాటవంబు నుతించి
జయదేవసుకవి కంజలి యొనర్చి
తే. రాజశేఖరుఁ గొనియాడి భోజుఁ బొగడి
చోరుఁ బ్రణుతించి మదిలో మయూరుఁ దలఁచి
భర్తృహరిఁ గొల్చి సోమిల్లిఁ బ్రస్తుతించి
మల్హణునిఁ బూజచేసి నమస్కరించి. 13

ఉ. నన్నయభట్టుఁ దిక్కకవి నాచనసోముని భీమనార్యుఁ బే
రెన్నికఁ జిమ్మపూఁడియమరేశ్వరుభాస్కరుశంభుదాసునిం

1 తోఁ. 2 ద్మంబున. 3 ఫణితి. 4 నున్నతికి నెక్కు. 5 హోతృ.

సన్నుతిఁజేసి వాక్యసరసత్వము వీనుల కింపుమీఱ న
త్యున్నతిగానొనర్తుఁగవియోధులు మేలనఁగావ్యమిమ్ములన్.

ఉ. శ్రీహరివాసరవ్రతవిశేషము దాఁ గృతిసంచితార్థ మా
శ్రీహరిమిత్రుఁ డీకృతికిఁ [1]జెన్నలరార నధీశుఁ డుత్తముల్
శ్రీహరిభక్తు లీకృతికిఁ జిత్తమునన్ విని మెచ్చువారు నా
కీహిత మింతకంటెఁ గలదే రచియించెద మేలు గాంచెదన్.

సీ. అత్యంతపావనత్వాపాదనంబున
సురలోకవాహినిస్ఫురణఁ బేర్చి
పాపాంధకారనిర్వాపణప్రఖ్యాతిఁ
దరుణార్కబింబంబుకరణి మించి
తాపత్రయాదిదుర్గర్వమర్దనమున
దివ్యౌషధప్రౌఢిఁ దేజరిల్లి
కామితార్థఫలప్రకరదానవైఖరిఁ
గల్పభూజవిభూతి గణన కెక్కి
తే. తనరు రుక్మాంగ[2]దుని చరిత్రము శుభాఢ్య
మై మహాభాగవతసేవ్య మై ముకుంద
సద్గుణానీకమణిగణజలనిధాన
మై సమంచితపుణ్యనివాస మగుచు. 16

శా. ధారాళౌఘపరంపరాతిమిరవిధ్వంసక్రియాదీప మై
నీరేజాక్షకథాబ్ధిసంజనిత మై నిస్త్రాసతాహేతు వై
ధీరోదారగుణప్రసాదకలనాదేదీప్యమానాంగ మై
శ్రీరుక్మాంగదదివ్యరత్న మొసఁగున్ శ్రీసౌఖ్యకల్యాణముల్.

1 జెన్నెసలార. 2 ద చరిత్రమును శుభాఢ్య.

క. వన జల [1]కేళీ శశి రవి
తనయోదయ పాన యాన దౌత్యాబ్ధి వివా
హ నృప రతి విరహ ఋతు మం
త్ర నగాహవ నగరవర్ణనలు దగుఁ గృతులన్. 18

చ. ఎఱుఁగరుఛందముల్ చదువ రేమియుశాస్త్రముశబ్దవిద్యలోఁ
బఱుపరలంకృతుల్ రసముభావముప్రక్రియశయ్యవృత్తియు
న్నెఱయఁగఁజూడరల్పులవనిన్ గవితల్ సమకూర్పఁజూతు రే
కొఱ యవి సత్కవీశ్వరులకున్ మది కిం పొదవింపఁ జేయునే.

క. నగుబాటు కోర్చి కవితా
ప్రగల్భుఁడ నటంచుఁ గుకవి ప్రజ్ఞలఁ బోవున్
తగునా బాణోచ్ఛిష్టం
జగత్త్రయం బనెడిసిగ్గు చాలదె తమకున్. 20

ఉ. చెప్పఁగ లేరుగాని మది సిగ్గొకయింతయు లేక దుష్కవుల్
తప్పు లటంచు సత్కవిత దాతల కప్రియ మొందునట్లుగా
నప్పటికప్పటిన్ విడఁగనాడుదు రాడిన నేమి యాప్రభుల్
తప్పులు గామియున్ గృతివిలాసములన్ వినిమెచ్చుకుందు రే.

క. వడిఁ బెట్టుకొక తేనియ
విడిచి నెఱసు లేటి పట్టువిధమునఁ గుజనుం
డడరిన కవితాసారం
[2]బెడరి వ్రణంబులు వహించు హృదయమునందున్. 22

క. నీ రు[3]డిగి పాలు గైకొను
సారమరాళంబుకరణి సరసజ్ఞకవుల్

---

1 కేళిని. 2 బెడలిన మఱి తా గ్రహించు. 3 నిడి.

నేరములు వదలి కవితా
సారముఁ దగు మీరు మానసముల గ్రహింపన్. 23

శా. సౌరభ్యంబనుబంధచాతురితగన్ శయ్యాచమత్కారశృం
గారంబున్ వివిధార్థముల్ సరససాంగత్యంబు నానాకళా
పారీణత్వము మంజువాగ్విభవమున్ బాంచాలరీతిం దగన్
వారస్త్రీయును బోలె నొప్పవలదా వర్ణింపఁ గావ్యంబిలన్.

క. నానుల్లను శృంగారము
నానావిధ వృత్త వర్ణనలు సంపూర్ణం
బై నిల్చినకృతి సత్కృతిఁ
గా నుతియింతురు గదా సుకవు [1]లెయ్యెడలన్. 25

క జాజుల పొట్లము విప్పిన
యోజఁ గవిత్వంబు వెలయకుండిన సభలన్
బూజింతురె యాకృతి బుధ
రాజులు రాజులును సుకవిరాజులు గరిమన్. 26

చ. వడియును బ్రాసమున్ గణము వర్ణన లర్థము శబ్ద మొప్పునే
కడమయు లేనుమత్కృతికిఁగైకొనిచూడుఁడు సత్కవీంద్రులె
య్యెడ నెదియొక్కపద్యమునవిందులసత్త్వముపద్మలోచనల్
[2]కడివెడుపూటిలో మెడుకుఁగైకొనిపాక మెఱుంగుకై వడిన్.

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును బురాతనసుకవీంద్రవర్ణ
నంబును గుకవినిరాకరణంబును గావించి యొక్క మహా
భాగవతసత్కథాబంధురంబును నల్పప్రయాసంబును నధిక
ఫలంబును ముకుందచరణారవిందభక్తికారణంబు నగురుక్మాం

1 లెల్లెడలన్. 2 కడ వెడు.

గదచరిత్రం బాంధ్రభాష గద్యపద్యంబుల నిర్మింతు నని
తలంచియున్న యవసరంబున. 28

సీ. పులితోలు రెంటెంబు వెలిపట్టు గెంటెంబు
గటిమండలంబున గరిమఁ దనర
భసితాంగరాగంబు బహుగంధయోగంబు
బాహుమధ్యంబునఁ బరిఢ[1]వింప
శీతాంశునవకాంతి చేమంతిపూబంతి
యుత్తమాంగంబున నొఱపుఁ జూప
గండపెండేరంబు కలితమంజీరంబు
పాదపద్మములందుఁ బ్రతిఘటింప

తే. నర్ధనారీశ్వరస్వామి యైతనర్పు
దక్షపురిభీమలింగంబు దయ పొసంగ
నర్థిఁగల నాకుఁ బ్రత్యక్షమైనఁ జూచి
మోద మిగురొత్తఁ బాదాబ్జములకు మ్రొక్కి. 29

సీ. గంగానదీజూట కైరవాప్తకిరీట
శమనకవాట పశ్యల్లలాట
వ్యాఘ్రాసురాఖేట వనజాసనకరోట
విబుధపర్వతకూట వేదఘోట
మృత్యువక్త్రచపేట మిహిరపాదాశాట
జితకాలకూట యానత[2]వికాట
దూరీకృతాశాట త్రుటితకుంభినిశాట
వరభక్తసంఘాట వజ్ర[3]ఘోట

1 విల్ల. 2 విరాట. 3 ఖేట.

తే. వాఙ్నిరాఘాట దురితపావకకృపీట
ఘనభుజాస్ఫోట భూమిపంకజవరాట
తాపసస్తోత్రవాచాట దక్షవాట
భీమశివలింగ హాటకస్తోమపాట! 30

సీ. సప్తగోదావరీజలనవీనవిహార
హారవిస్ఫురితమహాభుజంగ
జంగమస్థావరసకలాత్మసంచార
చారణామరసేవ్యచరణపద్మ
పద్మానిజేశ్వర ప్రకటితాయతబాణ
బాణదైత్యేశ్వరభావనిలయ
లయకాలతాండవోల్లాసకేళీకల్ప
కల్పకోటిసహస్రకాలహరణ
తే. రణసముత్సాహవిజయ గోరాజగమన
మనసిజాయోపహరణ భీమప్రతాప
తాపసస్తోత్రధారణ ధ్యానదక్ష
దక్షపురిభీమలింగ కాంతాశుభాంగా. 31

సీ. చంద్రకోటిప్రభాసౌందర్యవిలసిత
సిత మహారోగవర్జిత [1]వృషాంక
అంకాగ్రశైలకన్యారూపవిభ్రమ
భ్రమరమేచకకంఠభాగదేశ
దేశాక్షిరాగనందితమనోరాజీవ
జీవాత్మపరమాత్మభావసత్వ

---

1 శుభాంగ.

సత్త్వరజస్తమస్స్వాభాగ్యగుణాయుక్త
యుక్తతరమఘుప్రయోగదమన
తే. మనసిజాయోపహారణాగ్ని జనకనేత్ర
నేత్రసందోహ కలనాథునీప్రఘోష
ఘోష భాషారతీశవిశేషబాణ
బాణవత్సల భీమేశ పార్వతీశ. 32

చ. అని వినుతించుచున్న హృదయంబున సత్కృప [1]తేలువాఱఁగా
గనుఁగొని నీవు సెప్పనొడికంబుగఁ బూనినయీప్రబంధముఁ
దన కిపు డంకితంబు విదితంబుగఁ జేయు మటన్న నట్లకా
కని యలభీమనాథునకు [2]నప్పటియుం బ్రణమిల్లి వేడుకన్. 33

క. ఘనరుక్మాంగదచరితముఁ
దన కిమ్మని భీమశివుఁడు దా నర్థింపన్
గనుటయె ప్రౌఢకవీంద్రున
కనయము నణిమాదిశుభము లందుట తలఁపన్. 34

ఉ. శ్రీహరివాసరవ్రతవిశేషము దాఁ గృతి సంచితార్థ మా
శ్రీహరిమిత్త్రుఁ డీకృతికిఁ జెన్నె సలార నధీశుఁ డుత్తముల్
శ్రీహరిభక్తు లీకృతికిఁ జిత్తమునన్ విని మెచ్చువారు నా
కీహిత మింతకంటెఁ గలదే తలపోయఁగ నెన్నిభంగులన్. 35

క. బంగారమునకుఁ బరిమళ
[3]మంగికము గాఁగఁ గల్గినట్లయ్యెను రు
క్మాంగదచరితకు భీమయ
లింగం బధినాథుఁ డగుట లెక్కింపంగన్. 36

---

1 దైయి (వ) వాఱఁగా. 2 నర్పణతం. 3 మంగీకారమును గలిగి నట్టుల యల రు.

క. కావున నే రుక్మాంగద
భూవరుచరితంబు చెప్పఁ బూనితి మొదలన్
దేవుని దాక్షారామ
శ్రీవిభవవిశేషమహిమ చెప్పఁగ వలయున్. 37

సీ. కామ్యార్థఫలసముత్కరకల్పతరువాటి
దళితపాతకకోటి దక్షవాటి
ప్రణుతకల్యాణైకగుణమణివ్రజపేటి
[1]ధాత్రీకటీశాటి దక్షవాటి
సన్మునీంద్రారామసస్యమేఘుస్ఫోటి
[2]దమితరోగనిశాటి దక్షవాటి
రథవిమానాతపత్రపతాకగజఘోటి
తాపాద్రిశతకోటి దక్షవాటి
తే. దర్పితాశాలతాకోటి దక్షవాటి
దనరునిగమావిపురిచేటి దక్షవాటి
ద్వారసేవితకర్ణాటి దక్షవాటి
రక్షి తేందుకిరీటి శ్రీదక్షవాటి. 38

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఏవంవిధపురపతికిని
భూవినుతవిశేషమతికిఁ [3]బుణ్యవ్రతికిన్
గైవల్యరతికి నిర్జిత
దేవాహితతతికి భక్తదృఢసంతతికిన్. 39

క. పురుహూతదత్తసుందర
తరుణీవిరచితనవీనతరగానకళా

1 ధాత్రీకాకటీశాటి. 2 దళిత. 3 బుణ్యావళికిన్.

సరసనవలాస్య[1]కేలిత
పరమానందునకు జూటభరితేందునకున్. 40

క. అమితమహోత్సవసమయ
ప్రమదాజనవాద్యమానపటుమురజధిమిం
ధిమిమేఘనాదనర్తిత
సమదమయూరునకు దుష్టజనదూరునకున్. 41

క. చతురాగమవేదాంత
ప్రతిపాదితవిభవునకు శుభప్రభువునకుఙ్
క్షితిధరరాజతనూజా
కృతసల్లాపునకు మేరుగిరిచాపునకున్. 42

క. అంభోధిమథనసమయవి
జృంభితసురదైత్యగర్వజిత్వరగరళా
రంభప్రతీకారునకును
జంభారికృతస్తుతిప్రసవహారునకున్. 43

క. [2]కంఠకళంకునకును ను
త్కంఠాసంఘటితచతుర[3]తరవీరవధూ
కంఠగ్రహాంకునకు నతి
కుంఠితదైత్యునకు భక్త[4]గుణనిత్యునకున్. 44

క. జాలంధరముఖదైత్యా
భీలప్రఖ్యాతమదవిభేదనరేఖా
శూలాయుధపటువిక్రమ
హేలాహస్తునకుఁ గుముదహితమస్తునకున్. 45

---

1 కేళీ. 2 కంఠేకళంకునకు. 3 గంభీర. 4 గణసేవ్యు.

క. రవి గణప మాతృ కాంబుజ
భవ వాణీ గుహా శివా సుపర్ణధ్వజ భై
రవ ముఖదిక్పతివినుత
స్తవసమ్మోదునకు విభవసంపాదునకున్. 46

క. వామాంకకలితగౌరీ
భామాకుచకుంభ [1]మృదులపంకవిలిప్త
శ్రీమహితోరస్థ్సలునకు
భీమయదేవునకు శాంతపృథు [2]భావునకున్. 47

వ. అత్యంతభయభక్తితాత్పర్యంబుల ననేకసాష్టాంగదండప్రణామంబు [3]లాచరించి యమ్మహాదేవుని గృతినాయకుని గావించి నాయొనర్పంబూనిన రుక్మాంగదచరిత్రంబునకుం గథాక్రమం బెట్టి దనిన. 48

కథాప్రారంభము.

ఉ. పుణ్య [4]నివాస ముత్తమతపోధనదేశము నిత్యముక్తసా
ద్గుణ్య మగణ్యయజ్ఞపరి [5]తర్పితహోతృవిశేషమంత్రసా
ద్గుణ్యము సిద్ధసాధ్యమునితోషక మై విలసిల్లు నైమిశా
రణ్యము యోగిపుంగవశరణ్యము నానుతి [6]కెక్కు ధారుణిన్.

ఆ. అనఘు మై తనర్చు నానైమిశారణ్య
పుణ్యదేశమున నగణ్యమహిమ
వర్ణనీయ మైన వైష్ణవయాగంబు
నందు వైభవంబు లతిశయిల్లు. 50

1 ఘుసృణ. 2. బాహు. 3 లు సమర్పించి. 4 విలాస. 5 తోషిత.
6 కెక్కు.

సీ. శాండిల్య మౌద్గల్య మాండవ్య కశ్యప
వ్యా సాత్రి కౌండిన్య వాలఖిల్య
హారీత పిప్పల రైభ్య వరతంతు గాలవ
బక దాల్భ్య గౌతమ శుక వసిష్ఠ
కౌశిక చ్యవన మార్కండేయ నారద
జమదగ్ని భృగు పరాశర శమీక
కణ్వ జాబాలి సాంఖ్యాయన వాల్మీకి
కపిల భరద్వాజ కలశజన్మ
తే. శృంగి తృణబిందు భరత మతంగ శక్తి
గర్గ శ్రీవత్స మునివరుల్ ఘనత మెఱయ
వరసభాసీను లై వినువారలకును
విమలవాగ్భంగిఁ గర్ణామృతములు గాను. 51

సీ. వారాహ వాసిష్ఠ నారదీ యాదిత్య
సందోహ మతిభక్తిఁ గొందఱకును
వైష్ణవ శ్రీభాగవత భవిష్యోత్తర
కూర్మపద్మంబులు కొందఱకును
బ్రహ్మాండ మత్స్య మార్కండేయ వామన
స్కాందంబు లనురక్తిఁ గొందఱకును
గారుడ బ్రహ్మ లింగ బ్రహ్మవైవర్త
గురువాయుసంహితల్ కొందఱకును
తే. మఱియు నొకకొందఱకు సుధామధురవాక్య
సమితి భారతరామాయణములు దెలియ
వరుస వక్కాణ మొనరించువ్యాసశిష్యు
వాగ్విరాజితు నుగ్రశ్రవసునిఁ జూచి. 52

క. తరణి నొక టొకటి పావను
సరసిజభవు రెండు నాల్గు జలశాయిని శం
కరుఁ బదియుఁ గాఁ బురాణము
లిరవుగ వర్ణించుఁ బదియు నెనిమిది వరుసన్. 53

క. అందును బ్రహ్మాండశ్రీ
సందర్భపురాణ మెన్నఁ జనుఁ దన్మధ్యం
బందును రుక్మాంగదకథ
యందం బై యొప్పుఁ జెప్ప నగు నది మాకున్. 54

ఉ. నీవు కథాప్రసంగముల నేర్పరి వెల్లపురాణవాసనల్
వావిరి నీముఖస్థములు పన్నె దలిర్పఁగ మాకుఁ బుణ్యసం
భావిత మై ధరిత్రి నతిపావన మై యపవర్గసంపదు
జ్జీవన మైనసువ్రతము చెప్పు ముదారవచోవిశారదా!. 55

సీ. మునినాథ! రుక్మాంగదనరనాథుఁడు తొల్లి
యేకాదశీవ్రత మెట్లు సలిపెఁ
దద్రాజ్యమున నెట్లు ధర్మంబు వర్ధిల్లె
యమలోక మేల దైన్యంబు నొందె
వనజసంభవున కేమనవిఁ జెప్పెను జముం
డేల పుట్టించె మోహిని నజుండు
మందరాద్రికి నేల మానిని చనె వేట
లాడ నేటికిఁ బోయె నవనివిభుఁడు
తే. కాంత మోహిని నేరీతిఁ గలసె నతఁడు
వ్రతము వలదని యది యేల వాదు లడిగెఁ
బుత్రు నేటికి హింసింపఁ బూనెఁ దండ్రి
యప్పు డేరీతిఁ బ్రత్యక్షమయ్యెఁ జక్రి. 56

క. అని పలుకువారిమాటలు
విని సూతుఁడు సంతసిల్లి వినయోక్తుల నా
మునిచంద్రులమనములు నా
ననములు వికసింపఁ బలికె నగుమొగ మలరన్. 57

చ. ఘనులు మహానుభావులు జగన్నుతపుణ్యకథాప్రవీణవా
గ్వనధులు మీ రెఱుంగని నవవ్రతసంఘము లే నెఱుంగనే
ర్తునె ననుఁ బెద్దఁ జేసి దయతో వినఁ గోరుట కాక తారు వెం
చిన శుకవాక్యముల్ వినఁగఁ జిత్తమెలర్పెడువారికై వడిన్. 58

క. కావున మును రుక్మాంగద
భూవరుఁ డొనరించునట్టి పుణ్యవ్రత మే
భావించి మీకుఁ జెప్పెదఁ
బావన మావ్రత మటంచుఁ బలికె నియతుఁడై. 59

ఉ. తెల్లని పాముపానుపును దెల్లని వార్వము నెక్కుబిడ్డఁడున్
దెల్లనిదీవిపై విడిది తెల్లనితమ్ముల మీఱుకన్నులున్
దెల్లనిమోము గుఱ్ఱమును దెల్లనిమామయుఁ దెల్లనైదువున్
దెల్లనికోడలుం గలుగు తెల్లనికూఁతురితండ్రిఁ గొల్చెదన్.

క. శ్రీదంబులు జితకలుషవి
పాదంబులు మునిమనఃప్రసాదంబులు భూ
మోదంబులు భవపాశ
చ్ఛేదంబులు వాసుదేవుశ్రీపాదంబుల్. 61

క. కరణంబులు భవసాగర
తరణంబులు శుభరమావతరణంబులు సా
దరణంబులు జితకలుషా
చరణంబులు హరిపదాబ్జసంస్మరణంబుల్. 62

క. కుందనములు పరమపద
స్యందనములు ముక్తి నీయ చందనములు శ్రీ
నందనములు కలుషపరి
స్పందనములు శార్ఙ్గపాణిపదవందనముల్. 63

క. అని యదునందను శ్రీపద
వనజంబులు దలఁచి మ్రొక్కి వ్యాసమునీంద్రున్
మనమున సేవించి తపో
ధనుఁడు వినుం డనుచుఁ బలికెఁ దపసులతోడన్. 64

సీ. కాశ్మీర మగధాంధ్ర కాంభోజ కరహాట
ఘోట మాళవ మత్స్య లాట కుకుర
ఘూర్జర కర్ణాట ఘోట్టాణ కురు ముద్ర
కేరళ సౌవీర శూరసేన
సింధు మహారాష్ట్ర చేది పాండ్య విదేహ
కుంతల ద్రావి డావంతి నిషధ
వంగాంగ మరు చోళ బంగాళ నేపాళ
పాంచాల సాల్వ బర్బర మరాళ
తే. శక విదర్భాదివివిధదేశములఁ గలుగు
పట్టణవ్రాతములలో నపారకీర్తి
నఖిలసౌభాగ్యవైభవాయతన మగుచు
జగతిఁ బొగడొందఁ దగు విదిశాపురంబు. 65

చ. శ్రుతియుతులర్కతుల్యులు వసుప్రభులగ్నిసముల్ కులాచల
ప్రతిమము లాశుయానములు రత్నపుబొమ్మలు కల్పవృక్షసం
తతులు దలంప నప్పురమునన్ ద్విజరాజకుమారవైశ్యవ
ర్ణితభటసామజాశ్వతరుణీజనమానవకోటు లున్నతిన్. 66

క. అందుల విప్రోత్తములు పు
రందరగురుసదృశు లపరరాజీవభవుల్
వందితపరమేశ్వరగో
విందపదాంబుజులు వేదవేదాంగవిదుల్. 67

ఉ. మిత్రసమానతేజులు సమిద్రఘురాములు వైరివాహినీ
గోత్రమహీధరౌఘశతకోటు లఖండనిరంకుశక్రమ
క్షాత్రులు సామజాశ్వరథసంక్రమణైకసమర్థు లుత్తమ
క్షత్రియులర్క సోమకులసంభవు లుండుదు రప్పురంబునన్. 68

క. మేటిధనధాన్యసంపదఁ
గోటులకును బడఁగ లెత్తికొన నమ్మంగా
ఘోటక గజ రత్నాంబర
కోటులఁ గలవైశ్యు లచటఁ గోటులతరముల్. 69

క. ఉద్రులు ధైర్యంబున బల
భద్రులు భుజశక్తి నహితభంజనమున సౌ
భద్రులు తత్పురమునఁ గల
శూద్రులు శూద్రకసమానశోభితశౌర్యుల్. 70

సీ. శృంగారరసమునఁ జికిలిసేయించిన
కంతుమోహనసాయకంబు లనఁగ
మెఱసి పోకను నిల్పి మెలఁత లై కనుపట్టు
కారుక్రొమ్మెఱుఁగులగము లనంగ
వరరూపలావణ్యవైభవశ్రీమూర్తు
లన మించునవకల్పలత లనంగ
మురిపెంపునడలచే గరువంబు దళుకొత్తు
పసమించు రాయంచపదువు లనఁగఁ

తే. జిత్తజుని తేరికలికిరాచిలుక లనఁగఁ
గాంతిఁ జూపట్టునవచంద్రకళ లనంగ
మగల నెలయించుమరునిదీమంబు లనఁగ
వారసతు లుందు రప్పురవరమునందు. 71

సీ. కాలకంధరచాపఖండనోద్ధత రాఘ
వామోఘతీవ్రశరాగ్నిఁ దెగక
కలశోద్భవోదగ్రకఠినహస్తకుటీర
కోణకోటరమునఁ గ్రుంగఁబడక
యౌర్వానలాభీలదుర్వారభీకర
జ్వాలికావలిచేతఁ గ్రోలఁబడక
యత్యుగ్రరౌద్రబాహామోపపతీరా
ట్పృష్ఠవిక్షేపంబుపాలు గాక

తే. రమణఁ జూపట్టు రత్నాకరం బనంగ
ఘుమఘుమారావసంరంభఘూర్ణమాన
మీనమకరోగ్రనక్రసమృద్ధిచేతఁ
బరఁగు విదిశాపురంబునఁ బరిఖజలము. 72

ఉ. కోట లగడ్త లట్టడలు కొత్తడములు గవనుల్ కవాటముల్
హాటకగేహాళుల్ వివిధయంత్రములాగ్రుభహర్మ్యగేహముల్
ఘోటకముల్ రథావలులుకుంజరముల్ బహువాహినీపతుల్
సాటువ కెక్కువీరభటసంకులముం దగు నప్పురంబునన్. 73

వ. అన్నగరంబున కధీశ్వరుండు. 74

ఉ. సంగరరంగభార్గవుఁడు శాశ్వతకీర్తిరమామనోహరుం
డంగభవాభిరాముఁ డభియాతినృపాలవరేణ్యరాజ్యస

ప్తాంగపవిగ్రహుండు రజతాచలధీరుఁడు రాజరాజు రు
క్మాంగదమేదినీశ్వరుఁ డహర్పతివంశపవిత్రుఁ డున్నతిన్. 75

మ. ధరఁ బాలించెఁ బురూరవుణ్ సగరునిణ్ ద్రైశంకునిణ్ హైహ
యుణ్, బురుకుత్సున్నలు నంబరీషు రఘురాముణ్ రంతి నం
గుణ్ మరుత్తు రఘూత్తంసు భగీరథుం బృథు సుహోత్రు
న్నహుషిణ్ భార్గవుణ్, భరతత్మాధిపునిం దిలీపు గయు
మాంధాతణ్ శశిణ్ బోలుచున్. 76

సీ. దోషాకరత్వంబు తుహినాకరునియంద
మదవిక్రమంబు సామజములంద
విప్రలంభము విటీవిటజనంబులయంద
కుటిలత్వ మింతులకురులయంద
మధుపసంగతి పుష్పమంజరీతతులంద
ఘర్షణంబులు హాటకములయంద
రాగాతిశయవికారములు గాయకులంద
వర్ణసంకరములు వ్రాఁతలంద
తే. పక్షపాతంబు నీడసంభవములంద
గుణపరిచ్యుతి మార్గణకోటియంద
సన్నుతికి నెక్కు నమ్మహాసార్వభౌముఁ
డవనిఁ బాలించె బుధవర్గ మభినుతింప. 77

క. మేదిని ధర్మము నాలుగు
పాదంబులు మోవ నానృపాలుఁడు రాజ
శ్రీ దళుకొత్తఁగ నేలుచు
నాదట నొకనాఁడు నిర్జరాధిపుమహిమన్. 78

హితబంధుజనపురోహితచయం బొకవంక
సుత్తమక్షత్రియు లొక్కవంకఁ
గవిగాయకర్థిమాగధసంఖ్య లొకవంక
సుడురాజబింబాస్య లొక్కవంక
వేదవేదాంగకోవిదవిప్రు లొకవంక
నూర్జితశ్రీమంతు లొక్కవంక
రణసముద్భటవీరరాహుత్తు లొకవంక
సురమంత్రిసామంతు లొక్కవంకఁ
జతురు లొకవంక సకలశాస్త్రప్రవీణ
హృదయు లొకవంకఁ గొలువ సమిద్ధమహిమఁ
బరఁగు రుక్మాంగదక్షోణిపాలుకడకు
నరుగుదెంచిరి శుకశౌనకాదిమునులు. 79

చనుదెంచిన సంయములన్
గనుఁగొని భయసంభ్రమములు గడలుకొనంగా
వినయమున నెదురుగాఁ జని
మునిచంద్రులపాదపద్మముల కెఱఁగుటయున్. 80

ఆరోగ్యమస్తు దీర్ఘాయురస్తు యశోస్తు
శ్రీరస్తు సంకల్పసిద్ధిరస్తు
హరిభక్తిరస్తు సుస్థిరతాస్తు మహిమాస్తు
విప్రప్రసాదోస్తు విక్రమోస్తు
విఖ్యాతిరస్తు దిగ్విజయోస్తు సామ్రాజ్య
మస్తు మోదోస్తు కళ్యాణమస్తు
విభవోస్తు సస్యాభివృద్ధిరస్తు నయోస్తు
దానకామోస్తు సత్కాంతిరస్తు

తే. ధనకనకవస్తువాహనధాన్యపుత్ర
పౌత్రలాభోస్తు నిత్యసౌభాగ్య మస్తు
ప్రతిభటౌఘుషు యోస్తు భూపాలనైక
శక్తి రస్తు సదైవ తే జనవరేణ్య!. 81

కవిరాజవిరాజితవృత్తము.—
అని మును లీక్రియ దీవన లందఱు
నన్నివిధంబుల నిచ్చిన న
జ్జనపతి చంద్రుఁడు గైకొని వారలఁ
జయ్యనఁ దోకొని దెచ్చి సుఖా
సనములయం దిడి యర్ఘ్యము పాద్యము
సన్నుతిమీఱఁగ నిచ్చి సమ
ర్చనములు సేసి కరంబులు మోడ్చి తి
రంబుగఁ గన్గొని యి ట్లనియెన్. 82

ఉ. ధన్యుఁడ నైతి మీకృపకుఁ దావల మైతి సమస్తరాజరా
జన్యులలోన ధర్మగుణశాశ్వతకీర్తుల నెల్లవారికిన్ [సా
మాన్యుఁడనైతి మీరు బహుమానముతో నిట యేఁగుదేర
మాన్యుల కిట్టిభాగ్యమహిమల్ సమకూరు నెయేయుగంబునన్.
వ. అని యమ్మహీవల్లభుండు పెన్నిధిం గన్న పేదచందంబున
నత్యంతసంతుష్టాంతరంగుం డై యమ్మహాయోగిపుంగవుల
కి ట్లనియె. 84

ఉ. ఏవ్రత మెల్లలోకముల నెన్నిక కెక్కు మహాప్రసిద్ధిచే
నేవ్రతమెందుఁ బాపహర మెప్పుడు నేవ్రతముత్తమోత్తమం
బేవ్రత మెల్లసంపదల నిచ్చురమారమణీమనోహరుం, డేవ్ర
తమాచరింపఁ దనయిచ్చఁ బ్రమోదమునొంది నిచ్చలున్.85

వ్రతముల కన్నిటికం బెను
ప్రతివెట్టఁగరాని దై శుభప్రదమై సు
వ్రతరాజం బగువ్రత మూ
నతి యిచ్చి కృతార్థుఁ జేసి ననుఁ బ్రోవఁ దగున్. 86
అని విన్నపం బొనర్చుటయును. 87

భుజంగప్రయాతము.

ధరామండలిన్ గల్గుధర్మవ్రతంబుల్
పురాణంబులన్ శాస్త్రపుంజంబులందున్
గరం బింపు సొంపారఁగాఁ గాంచి మౌనుల్
పారిం బల్కి రిట్లంచు భూపాలుతోడన్. 88

అమితపాపౌఘవంశాటవీఘనదావా
శిఖికీల యేకాదశీవ్రతంబు
దర్పితాహితదైత్యదళనోగ్రవిష్ణుకా
ఙ్క్షేయకం బేకాదశీవ్రతంబు
ఘనపాతకసముత్కర భేకలోకభు
గ్జిహ్వాగం బేకాదశీవ్రతంబు
సంసారసంతాపసంతప్తమానసో
జ్జీవనం బేకాదశీవ్రతంబు
వ్రతాకల్ప మేకాదశీవ్రతంబు
రశుభాకార మేకాదశీవ్రతంబు
న్మయానంద మేకాదశీవ్రతంబు
ప్రసమంచిత మేకాదశీవ్రతంబు. 89

పుణ్యభూములలోనఁ బుష్కరోత్తమువోలె
గ్రహములలో దివాకరుఁడువోలె

నంభోనిధులలోన నమృతార్ణవమువోలె
నగములలో, మేరునగమువోలె
నాశ్రమంబులలో గృహస్థాశ్రమమువోలెఁ
దరువులలోఁ గల్పతరువువోలె
నధికదానములలో నన్నదానమువోలె
మణులలోఁ గౌస్తుభమణియుఁబోలె
తే. స్వర్గమున భూమియందు రసాతలమున
బ్రతి యొనర్పఁగ రానిసువ్రతము సకల
మంగళాస్పద మఖిలసంపత్కరంబు
క్షితితలేశ్వర! యేకాదశీవ్రతంబు. 90

క. ఆపుణ్యవ్రతశీలుఁడు
కాపురుషుం డైన పాపకర్ముం డైనన్
శ్రీపతిసాయుజ్యంబును
వే పడయును సత్య మిది వివేకనిధానా! 91

క. సుర దొరసిన గంగాంభగ
పరిపూరితఘుట మశుద్ధిఁ బరఁగినక్రియ భూ
వర! దశమివృద్ధి గలసిన
హరిదివస మయోగ్య మెంత యధికం బయినన్. 92

క. పాయుఁ బితృఋణము గయయం
దాయత మగుబ్రహ్మహత్య యణఁగుఁ గాశిన్
ఏయేవిధమున నున్నన్
పాయదువో దశమివృద్ధి పాపం బిలలోన్. 93

భక్తి యెలర్పఁగఁ దగుశా
స్త్రోక్తంబుగ నాచరింపు ముఱపుణ్యనిధీ!

వ్యక్తంబు గాఁగ విను వి
ధ్యుక్తంబుగఁ జెప్పెదము యథోచితలీలన్. 94

ఉ. స్నాన మొనర్చి ధౌతపరిధానముల౯ ధరియించి యంటఁగాఁ
గానిమనుష్యులం గనక కల్లలు వల్కక యుగ్రకృత్యముల్
మాని వినిద్రుఁడై నియతమానసుఁడై తమలంబుఁ దక్కి శ్రీ
జానిపురాణముల్ వినుట సంగతి శ్రీహరివాసరంబునన్. 95

సీ. దశమినాఁ డేకభుక్తము సేసి మఱునాఁ డ
హోరాత్రముల భక్తి నుపవసించి
హరిమందిరమున జాగర మొప్పఁ గావించి
వేగిన ద్వాదశివేళయందు
విప్రోత్తములకు షడ్విధరసోపేతంబు
గా భుజింపఁగఁ బెట్టి కనకనిష్క
తతులు దక్షిణ లిచ్చి తదనంతరము సుహృ
జ్జనులతో నామిషక్షౌద్రశాక
తే. విరహితంబుగఁ బారణ వేడ్కఁ జేసి
నిద్ర దివ మెల్ల వర్జించి నియమపరత
మాపు భుక్త్యంగనాసంగమంబు లుడిగి
యుచితగతి నుండు మది యుత్తమోత్తమంబు. 96

క. ఈకరణి జరుపనోపక
యేకాదశిదివస మైన నిరుప్రొద్దు నిరు
త్సేకమున నుపవసించిన
శ్రీకాంతుం డుత్తమముగఁ జేకొను నధిపా! 97

తే. ఆప్రహాతి నొనరించెనే నదియుఁ గొఱఁత
గాదు నక్తంబు నేక భుక్తమున నుపచి
తంబు గావించుటయును దూష్యంబు గాదు
కాదు స్వేచ్ఛావిహార మేకాదశులను 98

తే. మహిమ మీఱంగ నాషాఢమాసముఖ్య
భాద్రపదమాసకార్తికభవ్యమాస
రమ్యసితపక్షహరివాసరములయందు
వలయు శుభోపవాసంబు సలుప నరులు. 99

క. ఈవిధములలో నొక్కటి
గావించినఁ బుణ్యమట్లు గాక యథేచ్ఛా
గావరమున భుజియించిన
వైవస్వతలోకమును నవశ్యతఁ బొందున్. 100

సీ. కనకంబు మ్రుచ్చిలించిన పాతకంబైన
గురుభామఁ బొందిన దురితమైన
గోవుఁ జంపినమహాక్రూరకిల్బిషమైన
విప్రభూములు ద్రోయువృజినమైన
దేవభండారంబుఁ దిన్నదోషంబైనఁ
గల్లు త్రావినతీవ్రకలుషమైనఁ
గొండెంబు వల్కిన గురుకల్మషంబైన
నతిఘోర మగు బ్రహ్మహత్యయైనఁ
బాయునంతట దేవతాప్రార్థనాన్న
దానజపహోమ తీర్థగోదానసమితి
నవనినాయక! హరివాసరాన్న దురిత
మెన్నిపుణ్యంబు లొనరించి రేని చెడదు. 101

క్కినవ్రతములు సలుపక
క్కనఁ బాతకము లేదు ధర నీవ్రత మే
స్కల మానఁగ రా దిది
క్కనఁ బాతకచయంబు దగులు నరేంద్రా! 102

రికార్యభారసంభ్రమవశంబుననైన
నాఁకలి లేకైన నరుచినైన
మినీవిరహాసంప్రాప్తి నొందుటనైన
నశన మబ్బకయైన నలుకనైన
్రిగయావినోదనిమిత్తములందైన
వ్యసనంబునందైన వనటనైన
రుణజ్వరపీడఁ దగులుటనైన సం
గర మొనర్చుటనైనఁ గలవునందు
న హరివాసరమునాఁ డహర్నిశంబుఁ
ల శుభోపవాసంబు సంభవించె
ని నాపుణ్యునకుఁ గల్గు నెప్డు సిరి ద
ప్ప శ్రీహరివైకుంఠనగరసుఖము. 103

వ్వానామిషభక్షకునకు
నను నిష్కృతులు గలుగు హరిదివసమునన్
ానక భుజించుదోషికి
నిష్కృతి గలుగ నేర దినవంశనిధీ! 104

ని పల్కి యమ్మహాత్ములు
రనాథకులావతంసు దీవించి సుఖం
న నుండు మదాశ్రమముల
ను జనియెద మనుడు రాజకుంజరుఁ డనియెన్. 105

క. కారణబాంధవు లితరు ల
కారణబాంధవులు మీరు గావున నను శ్రీ
నారాయణపుణ్యవ్రత
పారాయణుఁ జేసితిరి కృపామతులారా! 106

వ. అని యప్పు డప్పరమయోగిపుంగవులకు సాష్టాంగదండప్ర
ణామంబు లాచరించి పాదచారియై కొంతద వ్వరిగి వారల
చేత నాశీర్వాదపూర్వకంబుగా నంపించుకొని క్రమ్మఱఁ
దన నగరి కేతెంచి కొలువునం గూర్చుండి తన్నుం బరివే
ష్టించి యున్న బుధబంధుపురోహితామాత్యవర్గంబులం
గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుం డి ట్లనియె. 107

ఉ. వింటిరె! మీర లీనిగమవేత్తలు యోగివరేణ్యు లిట్లు నా
యింటికి నేఁగుదెంచి నను నెంతయు ధన్యునిఁ జేసి నామనం
బంటఁగ నీమహావ్రతమహత్త్వము దెల్పిరి యిట్టిదెయ్యెడన్
గంటిరె నాతపఃఫలముఁ గాంచితి మించితిఁ బుణ్యసంపదన్.

క. తప్పక శ్రీహరివాసర
మొప్పారఁగ నాచరింతు యోగివరేణ్యుల్
చెప్పినశాస్త్రోక్తక్రియ
చొప్పడరఁగ వైష్ణవోక్తి శోభితగరిమన్. 109

క. మీరును నిర్ధారణఁ గల
వారును నీసువ్రతం బవశ్యము ముద మిం
పారఁగఁ జరుపుఁడు మన కా
సారసదళనేత్రుఁ డొసఁగు సాయుజ్యంబున్. 110

వ. అనుటయు నాకొలువునం గలవార లెల్ల నేకవాక్యంబున
ని ట్లనిరి. 111

క. శ్రీజానికిఁ బ్రియముగ మము
నోజ వ్రతము సలుపు మనుచు నూఁదఁగ నేలా
'రాజానుమతో ధర్మం'
బీజగమున వినమె మాట యెప్పుడును నృపా! 112

క. కావున మీ రిటు చెప్పినఁ
గావించుట కాక యొండు గలదే మాకున్
భూవర! చాటింపఁగఁ దగు
నీవసుమతిలోని ప్రజల కెల్లం దెలియన్. 113

క. అనుటయు సజ్జననాథుని
యనుమతమున మంత్రిముఖ్యు లట తలవరులన్
బనిచిరి హరిదివసవ్రత
మనురక్తిం జేయుఁ డనుచు నవనిం జాటన్. 114

ఉ. వారును నవ్వసుంధర నవారణఁ జాటఁ దొణంగి రోలి నూ
ళ్లూరను బల్లెపల్లె నగరోత్కరవీథులఁ బట్టణంబులన్
భేరులు తమ్మటంబులును నిస్సహాణంబులు శంఖకాహళుల్
ఘోరుకలంగ మ్రోయు నృపపుంగవు నాజ్ఞ వినంగఁ జెప్పుచున్.

సీ. అభ్యంజనస్నాన మాచరించి దశమిం
దుల నొక ప్రొద్దుండ వలయుఁ జుండో
హరివాసరము నిరాహారు లై జాగరం
బలవుమై నిశిఁ జేయవలయుఁ జుండో
ద్వాదశి విప్రసంతర్పణం బొనరించి
వరుసఁ బారణ సేయవలయుఁ జుండో
తద్దినం బెల్ల నిద్రయు మానుటన్నంబు
వర్జించి యుండఁగా వలయుఁ జుండో

తే. అందఱికి నివ్విధంబు రాజాజ్ఞ సుండో
తప్పఁగా రాదు తప్పినఁ దప్పు సుండో
నవ్యకైవల్యఫలసాధనంబు సుండో
యాదినారాయణునకుఁ బ్రియంబు సుండో. 116

క. అని చాటి రెల్లదిక్కుల
జనములు నివ్విధము సలుపఁ జాఁగిరి రాజుం
దనభార్యలతోఁ గూడఁగఁ
జనితానందముగ వ్రతము సలుపఁదొడంగెన్. 117

సీ. వీథులు సవరఁ గావించి గంధంబునఁ
గస్తూరికలయంపిఁ గలయఁ జల్లి
క్రొత్తముత్యముల మ్రుగ్గులు విచిత్రములుగా
రంగవల్లిక లేర్పడంగ వ్రాసి
మణిగాసనములఁ బ్రేమ నొనర్చి గోడలఁ
జెలువారఁ గృష్ణలీలలు లిఖించి
కలువడంబులు గట్టి ఘంటాపథములందుఁ
బొడవుగా నునుబట్టుపడగ లెత్తి
తే. కదళికాతతి నిల్పి మేల్కట్లుగట్టి
హర్మ్యముల హేమకుంభంబు లందపఱిచి
పురము రాజ్యంబు శృంగారముగ నొనర్చి
యవనినాథుండు నదిఁ దీర్థమాడి వచ్చి. 118

మ. కరపాదాననముల్ శుభాంబువులఁ బ్రక్షాళించి శుద్ధాత్ముఁడై
హరిపూజాస్థలిఁ జిత్రకంబళమునం దాసీనుఁడై ద్వాదశా

క్షురమంత్రాంచితగోపిచందన సమంచత్ఫాలభాగుండు నం
బురుహాక్షోత్కరమాలికాధరుఁడునై మోదంబు దీపింపఁగన్.

అభిషేక మొనరించె నమరేంద్రవంద్యున
కర్పించెఁ బరిధాన మచ్యుతునకుఁ
గనకాంబరునకు నర్ఘ్యమును బాద్యము నిచ్చె
నిచ్చె నాచమనీయ మీశ్వరునకు
నొసఁగె శ్రీగంధంబు వసుదేవసుతునకు
శేషశాయికి నిచ్చె భూషణములు
నిర్మించె శార్ఙ్గపాణికి మౌళిఁ బుష్పముల్
పచరించె ధూపదీపములు హరికిఁ
జూపె నమృతోపహారంబు గోపపతికి
నధికతరభక్తి నీరీతి నాదిదేవుఁ
బూజఁ జేయుచు దిన మెల్ల భూరిమహిమ
జరిపె నేకాదశీమహోత్సవము నృపతి. 120

తమటనిస్సాణమృదంగభేరీశంఖ
రవములు భోరున రహిఁ జెలంగ
భరతశాస్త్రనిరూఢి భామాసమూహంబు
నభినయం బలర నాట్యంబు సలుప
శ్రీభాగవతసారసింహవామనవైష్ణ
వపురాణములు భాగవతులు చదువ
శ్రుతిఁగూడి గాయకస్తోమంబు గర్ణామృ
తములుగా సంకీర్తనములు సలుప

తే. బహుళకర్పూరగంధపుష్పములతోడ
ధూపదీపములను బహుస్తుతులతోడ
వివిధనైవేద్యములతోడ విష్ణుపూజ
సలుపుచును భూవిభుఁడు చేసె జాగరంబు. 121

క. అంతటను దెల్లవాఱిన
సంతసమునఁ బ్రజలుఁ దాను స్నానంబులు చే
సెంతయుఁ బ్రియమున లక్ష్మీ
కాంతునిగుడి కేఁగి మ్రొక్కి కఱఁక యొలర్పన్. 122

సీ. దండంబు దర్పితోద్దండరక్షోహర్త
కడియండ జాతరూపాంబరునకు
జోహారు సురమునిస్తుతపాదయుగునకు
శరణార్థి వైకుంఠశాశ్వతునకు
జేజే రమాముఖాంభోజాతమిత్రున
కభివందనంబు పద్మాక్షునకును
జోతలు కైటభాసురగర్వహరునకు
నొళిగె బ్రహ్మాండభాండోదరునకు
తే. మోడ్పు కెంగేలు కరుణాసముద్రునకును
గోపపతికిఁ బ్రణామంబు కోటిసూర్య
తేజునకు మ్రొక్కు యదువంశతిలకునకును
సంతసంబును భయభక్తి శరణొనర్తు. 123

సీ. డాచంక వేత్రదండముతోడ బంగారు
జలజాతభృంగార మలవరించి
మొలపట్టుకాసెలో మురళికానాళంబుఁ
జొనిపి బిగ్గర దిండు పెనఁచి కట్టి

పథిమిశ్రితం బైనధవళాన్నకబళంబు
సవ్యహస్తమునందు సంతరించి
రత్నాంగుళీయకప్రభఁ దనర్చినవ్రేళ్ల
సందినొక్కొకపడపిందె యునిచి
గోపసుతులనడుమఁ గూర్చుండి నవ్వుచు
నఖిలయాగభోగి వై తనర్చు
దేవ! నీవు చల్ది త్రిదశుల నోరూర
నారగించులీల లభినుతింతు. 124

మూఁడుకన్నులవేల్పు ముంజేతికడియంబు
పఱుపుపచ్చడము నై యొఱపుమిగుల
నక్కన విలసిల్లు చక్కనిపూఁబోణి
యాలును మనుమరాలై తనర్ప
నొద్దుఁదామరఁ బుట్టి పొలుపారుబిడ్డఁ డం
తటికిఁ దీర్పరియు ధాతయును గాఁగ
పులుఁగులగమికాఁడు పలుదెఱంగులదాఁటు
గుఱ్ఱంబు బంటు నై కొమరుమిగుల
ప్రాఁతచదువులు వలకాలిపసిఁడియంది
యయును గూర్చుండుపీఁటయు నగుచు మీఱు
వేలయును మిన్నుఁ దన్ను నీనేర్పుకొలఁది
తెలియ నేర్తుమె యోయన్న! తెలియదన్న!. 125

ెన్నెలు గలపచ్చడమఁట
క్రొన్ననవిలుకాఁడు ముద్దుఁగొడుకఁట వడకుఁ
ెన్నెల కీర వఁట కన్నులు
ెన్నుఁడ వఁట నీకు సవతు వేలుపు లేరీ!. 126

ఉ. ఎన్నఁటిబాంధవుండుధ్రువుఁ డెన్నటిచుట్టమహల్య కుబ్జమీ-
కెన్నఁటియిష్టురాలిభకులేశ్వరుఁ డెన్నఁటిభృత్యుఁ డిట్టిమీ-
యున్నతసత్కృపాగరిమ నెందు నకారణబాంధవుండవై
మున్న నఁ బ్రోచునీకరుణమాతరమే నుతియింప నచ్యుతా!

సీ. రాజసంబున నీవు బ్రహ్మత్వము వహించి
తలఁచినంతనె సృష్టిఁ గలుగఁ జేసి
సాత్త్వికంబున నీవు జగతి విష్ణుండ వై
లీలావిభూతిఁ బాలింపుచుండి
తామసంబున నీవు భీమరూపము దాల్చి
సకలప్రపంచంబు సంహరించి
ఫణసహస్రవిరాజఫణిశయనుండ వై
ప్రళయాంబునిధియందుఁ బవ్వళించి
తే. పేర్మి నీరీతి దొంతులు పేర్చి పేర్చి
క్షితి బహుప్రకారముల రక్ష చేసి చేసి
కూడనివి యెల్లఁ గ్రమ్మఱఁ గూల్చి కూల్చి
విశ్వములు నీవు క్రీడఁ గావింతు వధిప!. 128

క. శౌరిన్ మురారి హరి నసు
రారిఁ మధువైరి నఘవిదారిఁ బుణ్యా
చారిఁ సువిచారిఁ శృం
గారిఁ గిరిధారిఁ గొల్తుఁ గలిసంహారిన్. 129

వ. అని యి ట్లనేకవిధంబుల సంస్తుతించి యయ్యిందిరాధీశ్వరు
పాదతీర్థంబులు గైకొని నిజమందిరంబునకుం జను నవస
రంబున. 130

ేథిఁ జూచిన శ్రీవైష్ణవశ్రేణిఁ
జేర్చిఁ బారణలకుఁ బిలుచువారు
దేవభవనంబు మోదంబుతోఁ గన్న
నుపహారములు సల్పు చున్నవారు
వేదికాస్థలం బీక్షించిన సహస్ర
నామకీర్తనము లొనర్చువారు
గృహాంగణము నెయ్యెడ విలోకించిన
సరవితోఁ బంతులు సాగువారు
ెచట భూసురుఁ గనిన నాయింట వేళ
ైనయది రం డనుచుఁ గొంచు నరుగువారు
గుచు భయభక్తిసంభ్రమాయత్తు లగుచు
ఖిలమానవు లప్పు డాహ్లాదమునను. 131

ాయసాన్నము లపూపములు పెసరపప్పు
లాజ్యప్రవాహంబు లరఁటిపండ్లు
ండశర్కరలు మీఁగడ లిక్షుఖండముల్
తియ్యఁగూరలు చారు తిమ్మనములు
ప్పడములు పెనువామనడలు మంచి
పచ్చళ్లు శిఖరుల పనసతొలలు
ామిడితాండ్ర యామలకముల్ పానక
ములు రసావళ్లొలముద్ద పెరుఁగు
ంతిమజ్జిగలును భూమిసురసహస్ర
ులకు గంధాక్షతలపూజ మున్నుగాఁగ
ారగింపంగ నిడి విడియంబు లొసఁగి
ారుఁ బారణసేసిరి తత్క్షణంబ. 132

చ. నరపతి వారికిన్ శతగుణంబులుగాఁ బదివేలు భూమిని
ర్జరులకు భోజనంబు లిడి స్వర్ణము దక్షిణ లిచ్చి బాంధవో
త్కరసచివాప్తమిత్రసహితంబు నిజవ్రతమార్గరీతి శ్రీ
హరిపదపద్మభక్తి చెలువారఁగఁ బారణసేసి రక్తితోన్. 133

క. పారణసేసిన పిమ్మట
ధారుణిపతి వైష్ణవులును దానుఁ బ్రధానుల్
శ్రీరామకథలు వినుచును
వారక దివ మెల్ల నిద్ర వదలి చరించెన్. 134

క. ఈరీతి నానృపాలుఁడు
ధారుణి నేకాదశీవ్రతము సలుపంగాఁ
జారుతరభోగభాగ్య
శ్రీరమ్యస్ఫూర్తి ధాత్రిఁ జెన్ను వహించెన్. 135

సీ. వలె నన్న యప్పుడె వర్షించు మేఘము
లావులు పాలు చన్నవిసి పిదుకుఁ
గోరినసస్యముల్ కొండవేలును బండు
నెల్లకాలము ఫలియించుఁ దరులు
వినుతసంతానాభివృద్ధి నొందిరి జనుల్
ధర్మంబు నాల్గుపాదముల నడచె
శ్రీధాన్యకటక మై చెన్నొందె దేశంబు
బహుభోగభాగ్యసంపదలు మించె
తే. క్రమము దప్పినమరణముల్ కట్టువడియె
వ్యాధు లుడివోయె నపమృత్యువద టణంగె
కఱవు గఱవయ్యెఁ జోరులకాంక్ష లుడిగె
వసుధ రుక్మాంగదుఁడు సల్పువ్రతముకతన. 136

క. యమలోకమునకుఁ జన రు
త్తమ మగువైకుంఠమునకుఁ దక్క మనుష్యుల్
క్రిమి కీటక పశు పక్షి మృ
గము లాదిగఁ బొందుచుండెఁ గైవల్యంబున్. 137

వ. ఇవ్విధంబున రుక్మాంగదమహీశోత్తమునిరాజ్యంబంతయు నూర్జితం బై యఖిలజనులు నత్యంతాహ్లాదంబునం దామర తంప రై పుత్రమిత్రకళత్రాదులతోడ నభివృద్ధిం బొందుచుండి రంతఁ గొంత కాలంబునకును. 138

క. అనఘుం డగురుక్మాంగద
జననాథునిభార్య యైనసంధ్యావళికిన్
వనజోదరుకారుణ్యం
బున గర్భప్రాప్తి యయ్యె మోద మెలర్పన్. 139

క. చెక్కులు పలుచన లై చను
ముక్కులు నలు పెక్కె చిట్టుములు వొడమెఁ దరుల్
నొక్కులు విరిసెం గోరిక
లక్కమలాననకు నంతకంతకుఁ బేర్చెన్. 140

క. వెలువెలుకఁ బాఱె దేహము
అలసత నడుపులను జెయ్యులందును దోఁచెన్
వెలివిరిసె నాభి జఠరము
కలకంఠికిఁ బొడవు దోఁచి కానఁగవచ్చెన్. 141

సీ. బహుళగంధములతోఁ బవనుఁ డల్లన వీచె
దిక్కులు విశద మై తెలివి నొందె
జలరాసు లేడు నుత్సవమున నుప్పొంగె
భానుబింబము శుభప్రభఁ దనర్చె

హవ్యవాహుఁడు దక్షిణార్చుల విలసిల్లెఁ
దరులు పుష్పఫలప్రతతుల నలరె
నిర్మలం బై నట్టినీరముల్ ప్రవహించె
నఖిలజీవులకు నాహ్లాద మొదవె
తే. నంబుజోదరుదివ్యపాదారవింద
భక్తిభాజనుఁ డైనయప్పార్థివునకు
నమితగుణరత్నసంశోభి యగుకుమారుఁ
డుదయమును నొందునవ్వేళ నుర్వియందు. 142

క. అవనీశ్వరునంతఃపుర
భవనాంతరదేశ మెల్లఁ బ్రభచే వెలిఁగెన్
గువలయబాంధవుపొడుపునఁ
బ్రవిమల మగుపూర్వభూమిభాగము వోలెన్. 143

ఉ. నందనుఁ డుద్భవించె ననిన న్విని యెంతయు సంతసించి మి
న్నందుచు సూతికాగృహమునందుల కేఁగి తనూజువక్త్రమా
నంద మెలర్పఁ జూచి జననాథవరేణ్యుఁడు తీర్థ మాడి చె
న్నొందఁగ సత్కుమారజననోత్సవ మొప్పఁగఁ జేసెనత్తఱిన్.

క. మఱియును బుధబాంధవులకు
నిఱుపేదల కాశ్రితార్థినివహంబులకున్
జిఱుతలకును వృద్ధులకును
మెఱుఁగుంబోఁడులకు నిచ్చ మెచ్చఁగ నిచ్చెన్. 145

క. జననాథుఁడు పండ్రెండవ
దినమునఁ బుణ్యాహ మొప్పఁ దీర్చె సుతునకున్
మన మలరఁగ ధర్మాంగదుఁ
డనునామము సకలజనులు నౌ ననఁ బలికెన్. 146

విధంబున నమ్మహారాజశేఖరుండు నిజకుమారతిలకునకు
తకర్మనామకరణాన్నప్రాశనచౌలోపనయనాదులు క్రమ
క్రమంబునఁ గావించి యనంతరంబ యక్షరాభ్యాసంబు
మొదల కావ్యనాటకాలంకార వేదశాస్త్రపురాణేతిహాస
ప్రకారంబు లెఱింగించి గజతురగస్యందనారోహణనిపుణ
త్వంబును నసి కుంత తోమర గదా ప్రాస త్రిశూల పరశు
చక్రాంకుశ భిండివాలాయుధాది నానాయుధాభ్యాసంబు
లనుం గావించిన. 147

న్నతరూపవైభవము శాశ్వతకాంతియు భోగభాగ్య మ
త్యున్నతశౌర్యరేఖయు సముజ్జ్వలతేజము నాఁడునాఁటికిం
న్నె దలిర్పఁగా ధరణివల్లభసూనుఁడు బంధుకోటిలో
వెన్నికమీఱుచుం బెరిఁగె నేనిడకొమ్మున దాదిఱొమ్మునన్. 148

వసుధాధినాథసుతుఁ డంతట యౌవనరేఖ మీఱ నై
రావణదంతి గంధమున రంజిలుకై వడిఁ గల్పకంబుపూఁ
వకతంబునం బోలుచు తెల్వి సుధాంశుఁడునున్నతచ్ఛవి
శ్రీ విలసిల్లుభాతి రవిచే నుదయాచల మొప్పునాకృతిన్. 149

సీ. సంగరరంగజయం బనయంబు విశాలయశంబుఁ బ్రి
యంబు సము,త్తుంగపరాక్రమరేఖయు నన్యవధూనిరపే
క్షణమారమును, ప్తాంగసమంచితరక్షయు దానమహత్వము
వెన్నిక కెక్కఁగ రు, క్మాంగదునాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చి ధ
రాధిపనందనుఁ డింపెసఁగెన్. 150

త్రిభువనసుందరాంగి సువతీమణి నంబుజనేత్ర మాళవ
ప్రభుసుత చంద్రరేఖ యనుపల్లవకోమలపాణిఁ గంతున

న్నిభుఁడగునక్కుమారునకు నెమ్మి వివాహముచేసె నిందిరా
విభవ మెలర్ప భూవిభుఁడు విశ్రుతశాస్త్రసమగ్రవైఖరిన్.

క. ధర్మగుణవర్ధనుం డగు
ధర్మాంగదు నిఖిలరాజ్యతంత్రాధిపుఁ గాఁ
జేర్మి నొనరించి భూపతి
నిర్మలహరిపాదభక్తినిరతుం డయ్యెన్. 152

ఉ. ఆనరనాథసూనుఁ డవి యాదిగఁ బ్రోదిగ రాజ్య మెల్ల స
న్మానమెలర్పఁదీర్చుచుఁ గ్రమంబునధర్మము నిర్వహింపుచున్
బూనికమీఱ వైరినృపపుంగవులం బొరియింపుచున్ బృహ
ద్భానుసమప్రతాపభరితస్ఫురణ న్విలసిల్లె నుర్వరన్. 153

ఉ. ఆయతదేహదీప్తు లఖిలావనిభాగ మలంకరింప నా
రాయణపాదపంకజపరాయణుఁ డంబుజగర్భసూనుఁ డా
మ్నాయవిశారదుండుమునినాయకమౌళివిభూషణంబుప [న్
ర్యాయపితామహుండుహృదయంబుననంతకుఁజూచు వేడుకఁ

సీ. ప్రబల మైనజటాభరంబుపైఁ జుట్టిన
కాషాయవస్త్రప్రకాశ దనర
వక్షస్స్థలమున శ్రీవఁ దనర్చువనజాక్ష
మాలికాదీప్తిసామగ్రి నిగుడఁ
గటిమండలమున సంగత మైనకృష్ణాజి
నోత్తరీయకము చెన్నొప్పుచుండ
నంసస్థలమున నారాయణసంకీర్త
నము మ్రోయు మహతి గానము దలిర్ప

తే. దండము సకలతీర్థకమండలమును
లాలితస్ఫూర్తిఁ దగుజపమాలికయును

హస్తమున మీఁటఁగాఁ గలహప్రియుండు
వచ్చె నారదముని సమవర్తికడకు. 155

ఉ. దూరమునందె యమ్మునినెదుర్కొని దండధరుండుభక్తియే
పారఁ బ్రణామముల్ సలిపె నయ్యతిరాజశశాంకుపాదపం
కేరుహముల్ విశేషమణికీలితదివ్యకిరీటవిస్ఫుర
స్ఫారనవప్రభావలుల భాసురలీల నలంకరింపఁగన్. 156

క. రుచిరాసనంబునం దిడి
యచలితభయభక్తితోడ నర్ఘ్యము పాద్యం
బుచితముగ నొసఁగి మునితో
వచియించెను దండధరుఁ డవష్టంభముగన్. 157

ఉ. సారసగర్భసంభవ విశాలతపోధన యాత్రికై కర
తూరతబుద్ధి మీరలు ప్రసన్నత మన్నిలయంబు గన్గొనన్
వారక నేఁడు వచ్చుట లవారణ చిచ్చుకగుంటమీఁద భా
గీరథి వచ్చినట్లు పరికింపఁగ నింతటిపుణ్య మబ్బునే. 158

క. చరియింతువు త్రిభువనములు
మెరయింతువు మహతియందు మురరిపుచరితల్
విరియింతువు భవతిమిరము
వరియింతువు ముక్తికాంత వనజభవసుతా!. 159

క. తెలియుదువు లోకవార్తలు
బలియుదువు ముకుందపాదభక్తిక్రియలన్
మలియుదువు సుజనగృహముల
వెలయుదు వధ్యాత్మవిద్య విబుధమునీంద్రా!. 160

చ. కనుఁగొనుచుందు వెప్పుడు జగంబులసర్వమునీదుదృష్టిలోఁ
గొననివిశేష మెందు నొనగూడదు ధారుణిలోనిమర్త్యులే

చనవున నన్నుఁ గైకొనక సద్గతి కేఁగుచు నున్నవార లె
వ్వనిశరణంబుచొచ్చిరి ధ్రువంబుగ నా కెఱుఁగంగఁ జెప్పఁడా.

ఉ. ఓయనఘాత్మ! తాపసజనోత్తమ! నారద సన్మునీంద్ర! నా
రాయణపాదపంకజపరాయణ! నిన్ను మదీయపూర్వపు
ణ్యాయతసత్ఫలంబుముదమారఁగఁ గాంచినభంగిఁ గంటి స
న్న్యాయము నాదురాజ్యసుఖ మారడిఁబోయెఁ బోసంగఁ జూడుఁ[డా.

సీ. అన్నవిక్రయులు దేవాధికారులు సురా
పానవర్తనులు గోబ్రాహ్మణాంగ
నాహంత లన్యకాంతాపరాయణులు వి
శ్వాసఘాతకు లనాచారనిరతు
లనృతవాక్యులు సజ్జనాపవాదులు గురు
ద్రోహులు పిశునతాద్యూతరతులు
గృహదాహకులు విష్ణుకీర్తనద్వేషులు
శివదూషకులు కులశ్రీవిదూరు

ఆ. లంటఁగానిసతుల ననురక్తిఁ బొందిన
ఖలులు బాలవృద్ధగణము లుండ
భుక్తిగొన్న దుష్ప్రభులు నేగుదెంతురు
ప్రతిదినంబు నాదుభవనమునకు. 163

సీ. కూటసాక్షులు హీనకుల సేవకులు వృష
లీపతు లన్యధనాపహరణు
లన్వయచ్యుతులు రణావనివిముఖులు
చౌర్యవర్తనులు పాషండమతులు
సుకృతవిక్రయులు భూసురగురుద్వేషులు
శరణాగతావనశూన్యు లవని

త్రఘాతకులు స్వామిద్రోహు లాశ్రిత
జనవిసర్జనులు విషప్రయోగు
ాదిగాఁగల్గు పాపాత్ము లనుదినంబు
నుజలోకంబు నందుండి మత్పురమున
న్నిత్రోవల నర్బుదన్యర్బుదముల
ంఖ్య లేకెంతు రుడుగని సందడులను. 164.

రకంబు లెల్ల నిరతము
రి దోలకుచునుండు సకలజీవులచేతఁ
ంరవరము నాల్గుదిక్కులఁ
రిపూర్ణత నొందు జనుల బాధలరవముల్. 165

పరుతరవిక్రమస్ఫురణఁ గోటులసంఖ్యమహోగ్రకింకరుల్
రిగొని పాపకర్ములను బట్టికరంబులు గూడఁగట్టి ని
ంకరవాల శూల పరశు క్షురికాదులఁ గాల్చేతులుఁ
రములు వక్షముల్ దుమురుసేయుచు నుండుదు రెల్లకాల
మున్. 166.

ొందఱి నంధకూపములఁ గూలఁగఁద్రోచియుఁ జాపఱాలపైఁ
ొందఱిదేహముల్ నలియఁగొట్టియు నేత్రములందు వ్రేలఁగాఁ
ొందఱఁ గట్టి చేఁదియును గ్రూరమృగాదన కోటిముందఱం
ొందఱఁ గట్టివేసియును గొందఱి నమ్ములపాలుఁ జేసియున్.

ఈకరణి నెల్లకాల మ
నేకవిధంబులను బాధ లెడతెగక భటా
ంకములు సేయుచుందురు
కాలమునందు దొరకఁ డెందు నొకండున్. 168.

ఉ. పట్టణవీథులందు నసిపత్రవనంబులయందు డాకినీ
హట్టములందు రాజభవనాగ్రములన్ జెఱసాలలందు నే
పట్టుననిండియుండుదురు పాయఁగఁద్రోయఁగ రాకమూకలై
యొట్టిడినట్లు నేఁడొకఁడొక్కరుఁడున్ బురిపాడుదేరెడిన్.

ఉ. ఏనొనరించుకార్యగతి యెయ్యది సంయమనీపురంబు నా
నానరకవ్రజంబులు జనంబులచేఁ బరిపూర్తి నొందుచున్
గానఁగవచ్చునెన్నఁడు సుఖస్థితి గల్గునొకో భటాలికిన్
మానివరేణ్య! సర్వముఁ గ్రమంబున నాకెఱుగంగఁజెప్పఁడా.

క. అని పలుకు జమునివాక్యము
విని సురముని పలికె భూమివిభుఁడు మహాత్ముం
డనఘుఁడు రుక్మాంగదుఁ డను
ఘనపుణ్యుఁడు రా జొకండు గలఁ డిలలోనన్. 171

క. ఏకాదశీవ్రతం బతఁ
డేకాలముఁ బ్రజలుఁ దాను నెడపడకుండన్
బ్రాకటభక్తిన్ జలుపఁగ
నాకతమునఁ బరమపుణ్యులై జను లెల్లన్. 172

క. నీ పురికి రారు మానవు
లాపురుషోత్తముపదంబు నందుదు రెంతేఁ
గాపురుషులైన నిఁక నీ
వాపద్మజుకడకు నేఁగి యతిరభసమునన్. 173

చ. కమలజుఁ గాంచి భక్తి యొసఁగన్ బ్రణమిల్లి పరేతరాజ! నీ
క్రమము సమస్తముం దెలియఁగావినిపించినఁ బద్మసంభవుం
డమరఁగనీదు రాజ్యము ప్రియంబున నెప్పటియట్లయుండఁగా
సముచితలీలఁజేయును బ్రసన్నమతిన్ జనుమీక్షణంబునన్. 174

వ. అని నారదుండు దండధరునకు హితోపదేశంబు చేసి యమ్మునియుం జనియె నని సూతుండెఱింగించిన విని శౌనకాదిమహామును లటమీఁది వృత్తాంతం బెట్టి దనిన. 175

శా. గౌరీమానసవాస వాసవసతీకల్యాణ కల్యాణశై
లారూఢాయతచాప చాపలఖలవ్యాపాద పాదాగ్రమం
జీరధ్వానవిశేష శేష ఫణివస్వీకారకారా మహీ
గారాంరాతి బలాబలారి బలదక్షాదీశ దక్షద్విపా. 176

క. వ్యాసాదిమౌనిమానస
వాసా! వాసవవిరించివరదా! వరదా
నాసక్తచిత్త! చిత్తజ
లాసకలీలాభిరామ! లక్ష్మీధామా!. 177

పృథ్వి. విశేషఫణిభూషణా వినుతభక్తసంతోషణా
ప్రశస్తమృదుభాషణా ప్రబలదుఃఖసంశోషణా
త్రిశూలవరధారణా త్రిపురదైత్యసంహారణా
నిశేంద్రనవమండనా నిఖిలవైరిజిద్ఖండనా.! 178

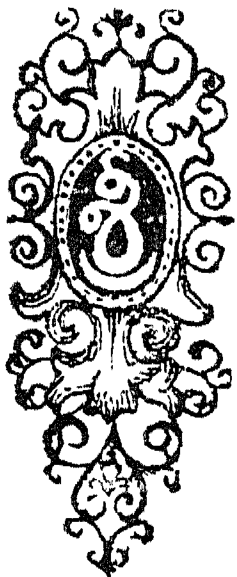
గద్యము. ఇది శ్రీమత్పార్వతీశ్వరవరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర పోతయామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రౌఢకవి మల్లనార్య ప్రణీతం బైన రుక్మాంగదచరిత్రంబను మహాపుణ్యకథయందు రుక్మాంగదుం డున్నెడకు శౌనకాదిమహామును లేతెంచుటయు నవనీశ్వరుండు పుణ్యవ్రతోపదేశంబు సేయు మని ప్రార్థించుటయు నమ్మును లేకాదశీవ్రత మాహాత్మ్యం బెఱిఁగించుటయు నాబాలవృద్ధజనసహితం బఖిలావనీజనసమూహంబుతోఁ జాతుర్భుక్తవర్జితంబుగా

నేకాదశీవ్రతం బవనీశ్వరుం డాచరించుటయును దద్వ్రత నిమిత్తంబున వసుంధర సర్వసంపత్సమృద్ధి నొందుటయు ధర్మపత్నియైన సంధ్యావళియందు ముకుందచరణారవింద భక్తితాత్పర్యుండగు ధర్మాంగదుం డుద్భవించుటయు ధరణీ చక్రంబునంగల మానవలోకంబులో నొక్కండయిన యమ సదనంబునకుఁ జనకుండుటయుఁ దత్పుత్రపౌత్రులాచరిం చు వ్రతపుణ్యంబునం జేసి యమలోకంబున నున్నన్న నార కులు నరకనిర్ముక్తులై దివ్యలోకంబున కరుగుటయు జమస దనం బఖిలజనశూన్యత్వంబు నొందుటయు నారదుండు యముని పురంబునకుం జనుటయు ధర్మరాజు తనలోక శూన్యవృత్తాంతంబు నారదునకు విన్నవించుటయు నత నికి నారదుండు రుక్మాంగదుం డొనరించు నేకాదశీవ్రత ప్రభావం బెఱిఁగించుటయు నతండు కమలగర్భసమ్ముఖం బునకుం జన నియోగించి చనుటయు నన్నది ప్రథమా శ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

రుక్మాంగదచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

గౌరీహృదయాబ్జ
ప్రాగల్భ్యమరందభృంగ! పంచాక్షరమం
త్రాగమరూప! పదాంగద
భోగికులాధీశ! దక్షపురభీమేశా!. 1

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె. అట్లు హితోపదేశంబు చేసి నిలింపమౌని చన్నపిమ్మట ధర్మరాజు శతసహస్రసంఖ్యగల భయంకరకింకరవర్గంబు నిరంకుశప్రతాపంబున నిరువంకలం గొలువ మహామహిషవాహనారూఢుం డై శంఖ కాహళ మృదంగ తమ్మటానేకభేరీ నిస్సహాణ ధ్వానంబులు చెలంగ నాప్రొద్దె కదలి గగనగమనంబున ననేకలోకంబు లుత్తరించి సర్వలోకోత్తరంబగు సత్యలోకంబున కరిగె. తత్పట్టణప్రదేశంబున నగణ్యరత్నహాటకప్రాకార గోపురాట్టాలక హర్మ్యమంటపోద్భాసితంబును గపోతపాలికాద్వారతోరణ స్తంభవిరాజితంబును మరకతమణిగవాక్షకుడ్యవేదికారమ్యంబును గనకకవాట దేహళీప్రభాభిరామంబును జతుశ్శాలాభివితాన విశాలంబును నవీనశాతకుంభకుంభాలంకారశిఖరప్రదేశ

శోభితంబును నగుచు విలసిల్లు పద్మభవునగరసింహద్వారం బున లులాయంబు డిగ్గి దౌవారికులచేతఁ దనరాక కమల సంభవున కెఱిఁగించి యద్దేవతాసార్వభౌము ననుమతంబున నగరు చొచ్చి చనునవసరంబున సనక సనందన సనాతన సనత్కుమారాది యోగీంద్రులును వసిష్ఠ వాలఖిల్య వామదే వాత్రి కశ్యప కణ్వ కలశభవ భరద్వాజప్రముఖ సన్మునివ్రాతంబును దేవేంద్ర ప్రముఖ దిక్పాలకస్తోమంబును జంద్ర సూర్యాది గ్రహంబులును గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధర యక్ష రాక్షస సమూహంబును ఋతుసంవత్సర మాస పక్షంబులును దివా రాత్రంబులును సప్తకులపర్వ తంబులును సప్తసముద్రంబులును సప్తద్వీపంబులును నదీ నదంబులును బరివేష్టించియుండ వజ్రసింహాసనాసీనుండై కొలువునం గూర్చున్న భారతీజానిం గని కాలదండ కాల పాశాది సాధనంబులు ముందటం బెట్టి సాష్టాంగదండప్రణా మంబు లాచరించి ముకుళితకరకమలుండై యనేకవిధంబుల సంస్తుతించి యి ట్లనియె. 2

శా. వాణీనాథ! సమస్తదేవవరదా! వ్యక్తంబుగా దేవతా
శ్రేణుల్ మీరు వినంగఁజెప్పెద విచారింపుండు రుక్మాంగద
క్షోణీపాలుఁడు విష్ణుభక్తుఁడు మహాశుద్ధాత్ముఁ డౌదార్యపా
రీణస్వాంతుఁడుతానుభూమిజనులుర్ బ్రీతిక్ సదాకాలమున్.

క. హరివాసరంబు నియతిక్
ధర చాతుర్భుక్తవర్జితంబుగఁ జరుపక్
నరు లాపుణ్యఫలంబున
హరిపురికే చనుచు నుందు రధికవిభూతిన్. 4

క. నాలోకంబున నిప్పుడు
భూలోకము నరుఁ డొకండు పొడకట్టఁడు నే
నేలాగున యమలోకముఁ
బాలింపుదు హీనవృత్తిఁ బడఁగాఁ జాలిన్. 5

తే. నరకములయందు మున్నున్న నరులు దివికిఁ
జనిరి తత్పుత్త్ర పౌత్త్రులు సలుపు వ్రతమ
హాత్మ్యమునఁ జేసి క్రొత్తనీ రరుగుఁ దెంచి
ప్రాఁతనీరును గొనిపోవుభంగి మీఱి. 6

సీ. విప్రాలయములందు విడిమట్టుగానుండు
వాని మంటలలోన వైవ లేదు
విప్రు నిందించంగ వినువాని చెవులందు
కఱకునారసములు పఱప లేదు
విప్రుపై నలిగి యుద్వృత్తిఁ దిట్టినవాని
జిహ్వా మంగలకత్తిఁ జీఱ లేదు
విప్రుసొమ్ము భుజించు వృజినాత్ము నుదరంబు
కఱకుఱంపంబులఁ దరుగ లేదు

తే. విప్రతతిమీఁద నధికారవృత్తిఁ దిరుగు
నధము నసిపత్త్రవనధారయంత్రతప్త
వాలుకా కుంభ శిఖి రౌరవములఁ ద్రోచి
భీకరంబైన బాధలఁ బెట్టలేదు. 7

క. దేవాధికారులను భా
ర్యావర్జితులను సురాలయంబున సురతం
బావర్తించిన హీనులఁ
బావకుగుండముల లేదు పడఁద్రోయంగన్. 8

చ. అనృతములాడినట్టి యధమాధమునాలుకఁ గోసివేయలే
దని శరణన్నఁ గావని దురాత్ముల నిప్పులయేటిలోపలన్, ము
నుఁగఁగఁ ద్రోయలేదు ఋణముంగొని పెట్టకపాయఁ ద్రోచు దు
ర్జనుఁ బురివెంట్లుచుట్టి పరుషంబునఁ గాల్పఁగలేదు వీథులన్.

క. శెట్టికి మిగులఁగ ఋణధన
మిట్టలమునఁ గొన్న పాపహృదయుని వ్రేలం
గట్టి వడి నినుపగుదియల
బిట్టరవఁగ మోదలేదు పేర్చినకినుకన్. 10

క. కొండీని మేను గ్రాఁగుచు
నుండిన తైలంబులోన నుడికింపఁగ లే
దెండబడఁ దిగిచి కండలు
ఖండింపఁగలేదు దేవ! కనకాపహరున్. 11

క. గో విప్ర స్త్రీ హత్యలు
గావించినఖలుల బ్రహ్మకల్పంబులు నా
నావిధనరకశతంబుల
లో వడి వ్రేయంగలే దలుక నిగుడంగన్. 12

క. విం దనుచుఁ బెట్ట కూనవు
లం దునిమినపాపకర్ములను బరదారా
నిందితులఁ దప్తవాలుక
లం దీడ్వఁగలేదు కన్నులను జల మొలుకన్. 13

సీ. పరిధాన మంది భూపతికార్యతతిహాని
సేయు సజ్జుని పొట్ట చింపలేదు
పతిసొమ్ముఁ దిని యన్యపతికి లోఁజే యిచ్చు
కలుషచిత్తుని వన్నిఁ గడుగలేదు

బహుమానపాత్రుఁ డై పతిభూమి యహితభూ
పతి కిచ్చు ద్రోహిఁ గూల్పంగ లేదు
పతి నిల్చినట్టిచో బల్మి నుండఁగ నొంటి
వచ్చినఖలుఁ ద్రుంచి వైవ లేదు
తే. పతికి మాఱెడి పతిమాట భక్తితోడఁ
జేయ నొల్లని తులువ నిర్జింప లేదు
ప్రజలతోఁ గూడి పతిసొమ్ము పరఁగఁ బంచి
కుడుచునధములతల ఛెగఁ గొట్ట లేదు. 14

క. భూవరు దుర్గమునకునై
చావక పగతురకు నిచ్చి సన్మానముతో
జీవించు నధమునురమున
గ్రావం బెత్తంగ లేదు కల్పాంతంబుల్. 15

క. పతి కవసర మగుచోటను
బతిముందఱ నిలువ లేక పాఱినభటులన్
జితిఁ గాల్వ లేదు భగ్న
వ్రతుఁ దోయఁగ లేదు ముళ్ల రాసులమీఁదన్. 16

ఉ. చేసినధర్మముల్ హృదయసీమల సిగ్గొక యింత లేక యు
ల్లాసముతోడఁ జెప్పుకొను లక్షణశూన్యులనోళ్లు గాలఁగా
సీసము వోయ లేదు సరసీరుహనేత్రలఁ బర్వరాత్రులం
డాసిన హీనులం ఘృతఘటంబుల వ్రేల్పఁగ లేదు నిర్దయన్.

క. వెఱవక బ్రాహ్మణ కాంతలఁ
జెఱవట్టిన క్రూరమతులఁ జిత్తజు కేళిం
జెఱచినదారుణకర్ములఁ
గొఱతల వేయంగ లేదు గురుశౌర్యమునన్. 18

క. ధర్మంబు తప్పఁజెప్పిన
దుర్మార్గుల నెరయఁగట్టి త్రోయంగాలే
దర్మిలి సేయక శంబర
నిర్ముక్తంబైన కూపనివహములందున్. 19

చ. మగని మొఱంగి యన్యమగుమానవుతో రతిసల్పుచుండున
మ్మగువశరీరయష్టిఁ గల మాంసముచెండఁగలేదు సోదరుం
బగ గొని రాజ్యలోభమునఁ బట్టి వధించినదుష్టకర్మునిఁ
భగభగమండుమంటలకుఁ బట్టి కమర్పఁగలేదు పద్మజా! 20

క. జనపతిచే దుర్దానము
గొని ధర్మవ్యయముసేయఁ గొలుపనిలోభా
త్మునిఁ గ్రిమికూపములోపల
నునుపంగాలేదు బాధ నొరలుచు నుండన్. 21

సీ. అసిపత్రవనములయందుఁ ద్రోయఁగలేదు
విలపింపఁ గన్యకావిక్రయులను
దారుయంత్రముల నందందఁ ద్రిప్పఁగలేదు
దారుణక్రియ గురుతల్పగులను
కూటశాల్మలులందుఁ గుదియఁగట్టఁగ లేదు
పాటిదప్పిన ధరాపాలకులను
గాలసూత్రముల వీకఁ గుదింపఁగా లేదు
పటుశక్తి విశ్వాసపాతకులను
తే. వహ్నికుండంబులను బడవైవలేదు
తల్లడంబందఁగా గృహదాహకులను
బెబ్బులులచేత వడిఁ గరిపింపలేదు
గరళ మన్నంబులో నిడ్డకష్టమతుల. 22

పంక్తిభేదం బొనర్చిన పాపినోర
నిష్కృతి లేదు లే దవనీసుపర్వ
తల్లిఁ జెల్లెలి గోవును దన్నినట్టి
క్రించుచరణంబు లలుక ఖండించివైవ. 23

వదలక తీవ్రదాహమున వారికినై పఱతెంచుచోట న
య్యుదకసమీపభూమినురులొడ్డి మృగంబులఁబట్టి చంపుదు
ర్మదులను దప్పి నాఁకటనుమాడఁగ నెండలఁగాళ్ల నేతులుఁ
గుదియఁగఁగట్టిత్రోయ నొనఁగూడ దదేమి త్రిలోకవందితా!.

ఉపకారము మఱచిన పా
పపునరుఁ దలక్రించుగాఁగ బహుపాద్ఘనపా
దపశాఖ వ్రేలఁగట్టఁగ
నిపు డేమియు దొరకకున్న దింద్రాదినుతా!. 25

హరిపాదభక్తులై యీ
శ్వరనిందయు శంభుచరణసంసేవకులై
హరినిందయుఁ గావించిన
దురితాత్ముల లేదు దప్పితోఁ గృశియింపన్. 26

ఫలవృక్షంబులు నఱికిన
ఖలులఁ దటాకములు వగులఁగాఁ జేసిన దు
ష్టుల గిరిశృంగంబులనిడి
దొలుపంగా లేదు దప్పితోఁ గృశియింపన్. 27

ప్రభునొద్ద నుండి సుజనుల
యభిమానముఁ దూలనాడి యధిపతి యిడున
య్యభిమతములు దప్పించిన
త్రిభువనకంటకుల లేదు తిత్తొలువంగన్. 28

ఉ. అన్నము వేదముల్ వెలకు నమ్మిన యజ్ఞుల నోరఁ గ్రొత్తటా
సున్నము విష్ఠయుం బలిమిఁ జొన్పఁగ లే దరగాసు విప్రుచేఁ
గొన్న వివేకశూన్యులను గొఱ్ఱులఁ బెట్టఁగ లేదు గోష్ఠముల్
దున్నినదోషి మేను బలుదూటులుపుచ్చఁగ లేదు ముప్పిరిన్.

తే. ఆవులను బందెగొన వొడ్డినాఁగి నీరు
గసవు నిడనిజనంబు కల్గానుగలను
బాటిసేయనివానిఁ గుంపటులఁ గాల్పఁ
జదుపఁగా లేదు లేదు కుంచమును దూము. 30

క. అగ్రజుని బెండ్లిసేయక
వ్యగ్రతఁ దా మున్నుఁ బరిణయము నొందినదు
ష్టాగ్రేసరు నీడ్వఁగ లే
దాగ్రహ మొదవంగఁ గర్కశావలిమీఁదన్. 31

చ. ఒకనిమిషార్ధదుఃఖమున కోర్చి నిజేశునితోడఁగూడి పా
యకయనలార్చులం దెగి మహావిభవంబున స్వర్గభోగ మొం
దక పతిఁ బాసి ప్రాణములు నమ్మిచరించువితంతుఁబట్టి పా
వకనిబిడోగ్రకుండముల వైవఁగ లేదు సహస్రవర్షముల్. 32

ఉ. దేవరతోఁటఁబుష్పములు దెచ్చి శిరంబునఁ దాల్చుకొన్న పా
పావహుఁగూటశాల్మలులయందులఁ బ్రాఁకఁగఁ ద్రోయ లేదు చో
రావలినేలి విత్తము నహర్నిశముల్ హరియించుక్రూరులన్
వావిరి నంధకూపముల వైవఁగ లేదు మహాగ్రహంబునన్.

సీ. పరభామ నభిలాషపడి నిరీక్షించిన
దుర్మార్గు కనుదోయిఁ దొలుప లేదు
పరకళత్రము చేయి వట్టిన పాపాత్ము
కరముఁ గాకులగాళ్లఁ గరప లేదు

పరసతివదనచుంబన మొనర్చిన దుష్కృ
తాత్మువక్త్రమునఁ గొఱ్ఱుదమ లేదు
పరునియిల్లాలి లోఁబడఁ గౌఁగిలించిన
తులువదేహంబుతి త్రొలువ లేదు
పరపయోరుహముఖకుచప్రాంతములను
నఖము డిగిచిన ఖలుని వేల్ను ఊక లేదు
పరవధూమణిఁ బొందిన భాగ్యహీను
కోశ మసిధార మొదలంటఁ గోయ లేదు. 34

ఋతుమతి నై యుండిన కుల
సతిఁ గవయక వేఱె యొండుజలజాననతో
రతి సల్పిన భ్రూణఘ్ను
ప్రతుఁ జెఱఁ బడఁ ద్రోయ లేదు ప్రక్కలువాఱన్. 35

ధరణీసురవృత్తులు దమ
పరిధానముకొఱకు నడ్డపాటొనరుచు న
స్థురితాత్ములఁ ద్రోయఁగ లే
దిరువదియొకనరకముల ననేకాబ్దంబుల్. 36

జనకునిఁ దల్లి నగ్రజుఁ బ్రసన్నులఁజేయక హీనవృత్తిఁ గ
న్గొనినమహాపరాధితల గొడ్డఁట ప్రక్కలు వాప లేదు లే
దనవరతంబు సద్గుణుని నప్రియభాషలఁ దూలనాడు దు
ర్వనితముఖంబుగాల్చి కరవాలునమాంసము చెండి వేయఁగన్.

గురునిందాపరుల దివా
సురతపరాయణుల శుసకసూకరరతుఁ
పరుల నసిపత్రగహనాం
తరముల వడి త్రోయ లేదు తామరసభవా! 38

ఉత్సాహ. నదులలోఁ దటాకముల వనంబులందు దేవతా
సదన కూప గోష్ఠ బిల కుశస్థలంబులందు దు
ర్మదమునన్ మలంబు నిడిన మానుషాధముల భయం
బొదవఁ గదలఁ దలలమెదడు లొలుక నడవలే దొగిన్. 39

క. కాలినయమ్ములఁ జిల్లల
కోలల విషయుక్తమైన గురుశరములచే
నాలముఁ జేసిన క్రూరులఁ
ద్రేలింపఁగ లేదు యినుపపెనములమీఁదన్. 40

తే. అశుచి యై యుండి గో విప్రహవ్యవహుల
నంటుకొను ఖలుకరముల నట్లు సూర్య
చంద్ర తారలఁ గనుగొన్న జడుని కన్ను
లనలములఁ గాల్వ లేదు భాషాధినాథ!. 41

క. కలకొలఁది శ్రాద్ధకాలం
బులఁ బితృదేవతల భక్తిఁ బూజింపనిక
ర్మలఁ గాలపాశమందునఁ
బొలియఁగ నునుపంగ లేదు భువనశరణ్యా!. 42

క. అమవసల నేలుపూన్చిన
కుమతులఁ దద్వాసరమునఁ గ్రూరతఁ దరువుల్
సమయించిన యవివేకులఁ
గమలోద్భవ! ద్రోయ లేదు గరళములందున్. 43

క. తన వెనుక భీతిఁ బొందిన
జనునిన్ రక్షింపలేక శాత్రవునకు న
ప్పనఁ జేసిన యధమాధముఁ
గనియలుగాఁ గోయ లేదు కరపత్రములన్. 44

ఉ. శ్వానము కోడి బేడి వ్యభిచారి ననామకు నూరఁబంది ము
ష్టినసతి న్సురాపుని నిజాన్వయదూరు నశౌచు సూతకున్
బీనుఁగు నెల్క గార్ధభముఁ బిల్లిని నూసరి నంటినప్పుడే
స్నానము సేయఁడాఖిలునజస్రముఁ ద్రోయఁగ లేదు సగ్నులన్.

మత్త. చిత్రగుప్తుఁడు వ్రాఁత వ్రాయఁగఁ జేతులాడక యింటిలోఁ
జిత్ర మాకులు ఘంటము న్నిరసించి పాఱఁగ వైచె నో
పత్రముల్ శిథిలంబులై యసిపత్ర కాననముల్ దివా
రాత్రు లూరక వాఁడి చెప్పఁగ రాదు పంకజసంభవా!. 46

మత్త. కాలదండము త్రుప్పుపట్టెను ఘాతుకక్రియ నిస్సిరో!
కాలపాశము కచ్చువిచ్చె నఖర్వవిక్రమ మొందఁగాఁ
గాలకింకరకోటిభీకరగర్వ మెల్ల నణంగె నీ
కాల మేటి యమాధికారము గైకొనుండు సమస్తమున్. 47

సీ. అని విన్నవించిన యముని వాక్యము లెల్ల
విని పద్మభవుఁడు మన్నన యొలర్ప
నోదండధర! రాజ్య మొప్పగింపఁగ నేల
ధాత్రీశ్వరుఁడు సల్పుఁ దద్వ్రతంబు
భంగి యట్టిద యందు భస్మంబులోఁ బాత
కము లెల్ల నీ వెఱుంగనివి గలవె
హరికిఁ బ్రాణంబు శ్రీహరివాసరవ్రతం
బది యణంచినఁగాని యసఘ! నీడు

తే. భూమి యభివృద్ధిఁ బొంద దాపుణ్య మెట్లు
కుంఠితము సేతుఁ జేసిన గోత్రధరుఁడు
కినియ కూరక యెట్లుండు కినిసె నేని
వలవ దదియడ్డ పెట్ట నెవ్వారివశము 48

గీ. ఒక యుపాయంబు గల్పించి యుచితభంగి
నవనినాథుఁడు గావించు నా వ్రతంబు
మఱచి యుండెడు నట్లుగా నెఱయఁ జేతు
శమన! సంతసమందు విచార ముడిగి. 49

ఉ. శ్రీహరిఁబోలుదైవమును శ్రీహరిభక్తులఁబోలు మానవుల్
శ్రీహరివాసరవ్రతవిశేషఫలంబునుఁ బోలు ధర్మసం
దోహము లేదు సమ్మదముతో హరిఁ గొల్చిన వారికెల్ల సం
దేహము లేదు చేకుఱు ననేకశుభోన్నతభోగమోక్షముల్.

క. పావనములు కలివిషసం
జీవనములు విజితమృత్యుజీవనములు భృ
త్యావనములు చింతితసం
భావనములు వాసుదేవు పదసేవనముల్. 51

క. స్ఫురితంబులు దూరీకృత
దురితంబులు మృత్యుభయవిదురితంబులు భూ
భరితంబులు హతరోగ
త్వరితంబులు చక్రపాణివరచరితంబుల్. 52

సీ. తలఁచినయంతనే ద్రౌపదిమానంబు
నిలుపఁడా యక్షయవలువ లొసఁగి
శరణన్నమాత్రానఁ గరిరాజుఁ గావఁడా
ఘనచక్రధార నక్రంబు దునిమి
కలఁడన్నమాత్రనె కలుగఁడా! కంబంబు
నందుఁ బ్రహ్లాదుఁ డానంద మొందఁ
గనుఁగొన్నమాత్రనె కట్టఁడా పట్టంబు
రావణానుజుని దద్రాజ్యమునకు

శ్రీహరికి సాటిదైవంబు సృష్టిఁ గలఁడె
హరి ప్రమోదించఁ జేయుదు నధికమహిమ
హరికిఁ గ్రోధంబు రా నెవ్వఁ డాచరించు
వాఁడు నిలుచుట యరుదు జీవంబుతోడ. 53

జలజాక్షు పదపంకజములు పూజింపఁగా
వలవదా ! చేతులు గలుగుఫలము
శేషశాయికిఁ బ్రదక్షిణ మాచరింపఁగా
వలవదా ! పదములు గలుగుఫలము
దితిజాంతకుని దివ్యదేహంబు గనుఁగొన
వలవదా ! కన్నులు గలుగుఫలము
నలిననాభుని దివ్యనామముల్ వినుతింప
వలవదా! నాలుక గలుగుఫలము
కనకపీతాంబరుని దివ్యకథలు వినఁగ
వలవదా కర్ణపుటములు గలుగుఫలము
భక్తితాత్పర్యముల యదుపతికి మ్రొక్క
వలవదా! యుత్తమాంగంబు గలుగుఫలము. 54

ఉపవాసముల నుండి వ్రేలయునెండల నెండి
వాయుభక్షణ సేయవలదు సుమ్ము
పశుమారణకు నోర్చి బంగారు వ్రేకార్చి
వాజిమేధము సేయవలదు సుమ్ము
తలయెల్ల జడకట్టి దలమైన చలివెట్టి
వడిఁ దీర్థములు గ్రుంకవలదు సుమ్ము
బలుఘుట్టములు నొవ్వఁ గలపాదములు నొవ్వ
వారణాసికిఁ బోవవలదు సుమ్ము

తే. సత్కృపావర్తి దేవతాచక్రవర్తి
శ్రితజనాధారు నఖిలదుష్కృతవిదూరు
నామకీర్తనె చాలుఁ బుణ్యములు మేలు
ఘనతరంబైన పాపసంఘముల నణఁప. 55

క. ఆమలకము శ్రీతులసియుఁ
దామరసదళాక్షుమూర్తి తాతా మగుటం
గామితము లిచ్చు నరులకు
శ్రీమిగులఁగఁ జేరి సేవఁ జేసినమాత్రన్. 56

తే. అమృతసాగరమధ్యంబునందు శేష
తల్పమున శయనించియు దానవారి
నిద్ర మేల్కాంచి యుండిననెల సమస్త
పుణ్యసముదాయముల కెల్లఁ బుట్టినిల్లు. 57

సీ. కార్తికమాస మాఘస్నానమునఁ బాయు
బహుజన్మజనితపాపవ్రజంబు
కార్తికమాస వికాసదీపమునందు
భస్మంబులౌ నఘప్రతతు లెల్లఁ
గార్తికమాస భాస్కరనమస్కారంబు
లను మహాదురితజాలంబు లణఁగుఁ
గార్తికమాస గోగణపూజఁ దాపత్ర
యానేకదోషంబు లడఁగఁ జేయుఁ

తే. గార్తికమునందు శుక్లపక్షమున ద్వాద
శీదినంబున శ్రీమూర్తి మేదినీసు
పర్వునకు దాన మిచ్చిన భవ్యుఁ డొందు
దివ్యకైవల్యపట్టణభవ్యసుఖము. 58

లదానంబు ప్రవాహతీర్థమునఁ భూదేవౌఘసంతర్పణం
లు లక్ష్మీలలనామనోహరవ్రతంబుల్ తత్కథాకీర్తనం
లు పాలాశపవిత్రపాత్రల దినంబుం భుక్తి కావించుటల్
లయుం గార్తికపుణ్యమాసమునఁ గైవల్యంబ పేక్షించినన్. 59

కరమునం బ్రయాగమునమాఘమునసల్పిన నశ్వమేధపం
కఫల మబ్బునబ్బునొకస్నానము గౌతమివారియందుఁగా
ర్తికమున నాచరించినఁ దదీయసహస్రగుణంబుఁ గార్తిక
ప్రకటమహత్త్వసంపదలు ప్రస్తుతిసేయవశంబె యేరికిన్. 60

సిరిక క్రింద దామోదరు నర్చింపఁ
గలిగినఁ గల్గు సంకల్పసిద్ధి
ముసిరిక క్రిందఁ బొల్పెసలార భుజియింపఁ
గలిగినఁ గల్గు శ్రీకాంతునగరు
సిరిక క్రిందఁ జేయుజపంబు లణుమాత్రఁ
గలిగినఁ గల్గు నఖర్వమహిమ
ముసిరికకడభూమి యిసుమంత దానమీఁ
గలిగినఁ గల్గు లోకత్రయంబు
సిరికల క్రింద జాగరం బుండి యుండి
కాయలను దీర్ఘమాడంగఁ గలిగెనేని
లుగుఁ గైవల్యకామినీకనకకుంభ
లితశ్రీమార్గముల నుండుఘనత మఱియు. 61

కార్తికమునందు నుసిరికకాయ లొక్క
సెఁ డించుక పేహమంబుతోడఁ గూర్చి
రణిసురునకు నెవ్వఁడే దానమిచ్చు
తఁడు శ్రీవిష్ణులోకంబునందు నుండు. 62

ఉ. స్నానముసంధ్యయుం జపము శాశ్వతహోమము దేవపూజ
యున్, దానము భూసురార్చనవ్రతంబులు నక్తము లేక
భుక్తముల్, భూనుతవేదపాఠముతపోమహిమంబులుఁ గార్తి
కంబునన్, భానుతనూజ! యొక్కట శుభస్థితిఁ గోటిమణుం
[గులై తగున్. 63

సీ. శ్రీతులసీవన శ్రీవీక్షణము తులా
పురుషదానసమగ్రపుణ్య మొసఁగు
శ్రీతులసీప్రదక్షిణ మశ్వమేధాధ్వ
రానేకఫల మిచ్చు నతిశయముగ
శ్రీతులసీతీర్థసేవ గంగాతీర్థ
శతగుణంబుల నిచ్చు సంతతంబు
శ్రీతులసీదళాంచితధారణము నిఖి
లావనీదత్తసౌఖ్యంబు సేయుఁ
తే. తులసిపూసల జపమాలికలజపంబు
లొకటి కోటిమణుంగులై యొనరుచుండుఁ
దులసికిని మ్రుగ్గువెట్టిన జలజముఖుల
కిందిరాదేవిసామీప్య మందఁ గలుగు. 64

వ. అని పలికి మఱియును. 65

తే. ధరణి నెన్నంగఁ దగు మహాదానచయము
లెన్ని గల వన్నిటికి నెక్కు డన్నదాన
మర్కనందన! యది యెవ్వఁ డాచరించు
నతనిజన్మంబు జన్మంబు మతిఁ దలంప. 66

సీ. అధికదూరాయాతు నజ్ఞాతకులుఁ బథ
శ్రమసముద్భవఘర్మజలసమగ్రు

ాళిధూసరితగాత్రుఁ డై క్షుధామధ్వాహ్న
కాలసమాగతత్మాసుపర్వ
ంతటనె చూచి యతనికులాచార
వర్తన లరయ కేమూర్తినున్న
విష్ణు వని యాత్మఁ జింతించి యత్యంత
భయభక్తి వినయసంభ్రమము లెసఁగ
దురుగాఁ దోడుకొనివచ్చి యుదక మిచ్చి
ాసనం బిచ్చి యన్నపానాదు లొసఁగి
శ్రమింపంగ ననువు గావింపవలయుఁ
గటి వేళయు మాపు నభ్యాగతులకు. 67

్వానమునకుఁ జండాలున
నను నాఁకొన్నఁ బెట్టఁ దగు నన్నము తా
నను మానిటు గాక
ానమునం గడప మిగులఁ గల్మష మొందున్. 68

ల మొండె తక్ర మొండెను
ల మొండెను శాక మొండె భయభక్తి నిడఁ గ
లెఁగాని యతిథి నూరకె
లయము వెడలింపరాదు నిర్దయుఁ డగుచున్. 69

గృహపతిచే నటు ల
్యాగతుఁడు తిరస్కరింపఁబడుఁ దనదురితం
ాగృహపతికిం జను న
్యాగతుఁడుఁ దదీయసుకృత మంతయుఁ గొనుచున్. 70

ాపటియతిథిం గడపిన
ాపమునకు మితము లేదు భానుజ! యతనిం

గోపింపక భోజన శయ
నోపేతముగాఁగఁ బూజ యొనరింప సతతన్. 71

క. వాకిట నిలిచిన యతిథికి
నాఁకలిఁ దీర్పక భుజించు నజ్ఞుఁడు నరకా
నేకశతంబులలో నతి
శోకంబున మలము మెసఁగుచు౯ వసియించున్. 72

క. కావున నతిథిని గడుపఁగ
వావిరి నిరతాన్న మొసఁగు వాని ల్లిల్లా
పావనజన్మము జన్మము
భావింపఁగ వానిబ్రతుకు బ్రతుకు ధరిత్రిన్. 73

క. ద్విజుఁడైన నన్నమిడఁ డే
కుజనుం డని తలఁపవలదు కుజనుం డైన౯
ద్విజులకు నన్నం బొసఁగిన
ద్విజవంశశ్రేష్ఠుఁ డనుచుఁ దెలియఁగవలయున్. 74

సీ. పనిలేదు కులశీలభావంబు లెఱుఁగంగ
నన్నదానముసేయు నధికపుణ్యుఁ
దగవుగా దాచారధర్మంబు దలపోయ
నన్నదానముసేయు నధికపుణ్యు
సత్యశౌచములు విచారింపఁ బాటిగా
దన్నదానముసేయు నధికపుణ్యు
వర్తనం బడుగంగ వలువ దే క్రియ నున్న
నన్నదానముసేయు నధికపుణ్యుఁ
తే. బరుసమును సోఁకి లోహంబు పసిఁడియైన
పగిది నిరతాన్నదానసౌభాగ్యమహిమఁ

పములు వాసి పుణ్యసంపదఁ దనర్చు
కృతార్థుని మార్గంబు లరయఁ దగదు. 75

దానముసేయు ననఘుఁ బ్రాతగికాల
మునఁ దలంచిన దోషములు నశించు
దానముసేయు నమలచారిత్రుని
గనుఁగొన్నఁ గలుషవర్గము లణంగు
దానముసేయు నతికృతార్థునితోడ
భాషింపఁ దొలఁగుఁ బాపవ్రజంబు
దానముసేయు నధికపుణ్యునిపాద
ధూళి సోఁకినఁ బాయు దురితచయము
దానంబు నిరతంబు నాచరించు
మపావనశుభగాత్రుపంక్తియందు
జనము సేయువారికి భూప్రదక్షి
బొనర్చినయట్టిపుణ్యంబు గలుగు. 76

జాతివాని యాఁకలి దీర్చినయతండు
కర మర్థి స్వర్గలోకమున నుండుఁ
పఁ జతుర్థునకు నోగిర మిడ్డ ధన్యుండు
తపనలోకమున మోదమున నుండు
ంబు వైశ్యున కర్థిఁ బెట్టినవాఁడు
చంద్రలోకమునఁ దేజమున నుండు
పకులోద్భవున కెన్నిక భుక్తి యొసఁగిన
ఘనుఁడు వైకుంఠలోకమున నుండు
బ్రాహ్మణుని భోజనమున నాప్యాయనంబు
ందఁజేసిన పుణ్యాత్ముఁ డూర్జితముగ

నమర గంధర్వ యక్ష సిద్ధార్క సోమ
కామహర సత్య విష్ణులోకముల నుండు. 77

క. నిరతాన్నదాన మొసఁగెడు
నరునింట జనించుపరిజనమ్ములు కూడన్
నరకముల తెఱవు చూడక
హరిలోకమునందు నుండు రధికవిభూతిన్. 78

మ. గ్రహవక్రత్వము మాను పీడలణఁగున్ గర్మక్షయంబొందు వి
గ్రహముల్ రా వపమృత్యుదోషములు వేగం బాయు భూపత్యను
గ్రహము ల్గల్గు ననిందయుం బొదవు లోకఖ్యాతి చేకూరుఁ బ్ర
త్యహముఁ దీనుల కన్నదానమిడు పుణ్యప్రాణికిన్ సూర్యజా!. 79

చ. శరధితరంగమాలికలు సైకతజాలము లభ్రసింధుశీ
కరములు వర్షధారలు జగన్నుతతారకముల్ గణింపఁగా
నరిది యనంగ వల్వ దవియైనగణింపఁగ వచ్చుఁగాని యో
తరణిజ! యన్నదానసుకృతంబుగణింపఁగ రాదు లేశమున్.

చ. కపిలలు కాలచక్రములు కాంచనశైలము లశ్వమేధముల్
తపములు స్వర్ణధేనువులు దైవనివాసము లీశ్వరార్చనల్
జపములుకూపముల్ నిధులుసామజఘోటకముఖ్యదానముల్
తపనజ!యన్నదానసుకృతంబుశతాంశముఁబోలవెన్నఁగన్.

చ. వరుణుఁడు వంపెఁ బంపె గిరివైరి కుబేరుఁడు వంపె భా
స్కరుఁడుడురాజువంపెఁ బురశాసనుఁడంపెనజుండువంపెమం
దరధరుఁడంపెనంచును బ్రధానవిమానము లన్నదాతకున్
బరువడిఁజూపి యెక్కుమనిపల్కు దురంత్యమునందు దేవతల్.

ఇననందన! నీలోకం
బునకుం జనకుండునట్టి పురుషుల నీ(క నే
వినిపించెద(దెలియంగా
వినుమని శమనునకు విశ్వవిభు(డి ట్లనియెన్. 83

శా. కాంచిస్థానము కుంభకోణమును గంగాద్వారముల్ సేతుత
త్పంచాస్యాచలముల్ గయావటము నంతర్వేదియుల్ మా
యయుం, బంచారామము లయ్యహోబలము బ్రహ్మాక్షేత్ర
ముం గాశిఁ ద,ర్శించం గల్గినవారు నీనగర మీక్షింపంగ రా
[రెన్న(డున్. 84

శా. శ్రీకుల్యంబును నైమిశంబును గురుక్షేత్రంబు(గేదారముల్
గోకర్ణంబునవంతియుల్ మధురయుల్ గోణార్కముద్వారకా
ప్రాకారం బరుణాచలంబును హరగిపాపంబు శ్రీశైలముల్
సాకేతంబునుజూచి చూడరుమనుష్యశ్రేణి నీ సూర్యజా!.

తే. చంపకారణ్య బదరికాశ్రమములందు
నూర్జితంబుగ శ్రీపురుషోత్తమమున
శ్రీహరిద్వారమున నొకరేయు నిద్ర
సల్పి నీలోక మీక్షింప(జనరు నరులు. 86

చ. సరయువునందు వేగవతి జాహ్నవి నర్మద తుంగభద్ర(బు
ష్కరణుల(జంద్ర పుష్కరణి గౌతమి బాహుద కృష్ణగండకీ
వరుణల గోమతీ యమున వంజులసాగరసంగమంబుల
బురుషు(డుతీర్థమాడినిను(బూనికనుంగొన(డర్కనందనా!.

సీ. సత్వమేమియు లేని జగతీసురార్భకు(
జేపట్టి యుపనీతు(జేసినత(డు

ధనహీనుఁడైన యుత్తమవంశసంభవుఁ
జిరకృపామతిఁ బెండ్లిఁ జేసినతఁడు
వృత్తిశూన్యుండైన విప్రవర్యునకు సత్
క్షేత్రంబు దానంబుఁ జేసినతఁడు
తీర్థంబులకు నేఁగు దీనమానవులకు
నేమైనసంబళం బిచ్చినతఁడు
తే. చంపఁ దెచ్చిన ప్రాణిఁ బ్రసన్నబుద్ధిఁ
జంపకుండంగ సంరక్ష సలిపినతఁడు
చక్రహస్తుని వ్రతములు సలిపినతఁడు
వనజహితపుత్ర! నీపురంబునకు రాఁడు. 88

సీ. సాధ్వసంబున రిపుల్ శరణంబు వేఁడిన
నభయదానం బిచ్చునట్టివారు
ఘర్మకాలమున గోగణమున కుదకంబు
చేదిపోయించిన శిష్టజనులు
దేవసద్మములు భూదేవసద్మంబులు
జీర్ణత్వ ముడిపిన సిద్ధమతులు
తల్లిదండ్రుల నిరంతరము జరావేళ
నరసి పోషించిన యార్యహితులు
తే. నృపతికడనుండి యార్తుర నిగ్రహంబు
శాంతమును నొందఁజేసిన సదయహృదయు
లంబురుహమిత్రపుత్ర! నీయామ్యదిక్కు
స్వప్నమున నైనఁ గనుఁగొంట సందియంబు. 89

శా. ఓకంజాప్తతనూజ! నీమదకరాళోగ్రక్రియాసైరిభో
త్సేకగ్రీవతలప్రకల్పితభయోద్రేకస్ఫురద్ఘంటికా

కానేకఘణంఘణాప్రళయనిర్నిద్రధ్వనుల్ వీనులం
కర్ణింపఁడు పద్మనాభపదపద్మారాధకుం డెన్నఁడున్.
పవఁడు నీపట్టణప్రాంతమునకు మం
దరధరధ్యానతాత్పర్యనిరతుఁ
రుగఁడు నీవేలుపుయామ్యదేశమునకు
బలిభిత్ప్రసాదైకభాజనుండు
నఁడు నీపురికి నై జలశాయిశ్రీపాద
వనజాతతీర్థసేవారతుండు
నుఁగోఁడు నీలోకఘంటాపథశ్రేణి
హరినామసంకీర్తనాన్వితుండు
పాడఁ డెన్నఁడు నీలోకశుభ్రహర్మ్య
ల్పితోత్కటబహుపతాకన్రజంబు
ద్మవనవాసినీమనగిపద్మనిలయ
కలసేవాన్వితుం డైన సజ్జనుండు. 91
లజాక్షు శంభు పూజన
లరించు కృతార్థులకుఁ బ్రియంబునఁ బుష్పం
లు ధూపంబులు డెచ్చిన
వెలువుఁడుఁ దావకపురంబు చెందఁడు జగతిన్. 92
దేవాలయంబు దుడిచిన
పావనునకు నందు నెన్ని పాంసువు లెగయుం
వైవస్వత! యన్నేండ్లు
శ్రీవైకుంఠమున నతఁడు చెలఁగి వసించున్. 93
జలము లొకకొన్ని చిలికించి చెలువుమిగుల
హరినివాసంబు నునుపుగా నలుకు నెవ్వఁ

డతఁడు నిను దక్కి వసియించు హరిపురమున
వేయుకల్పంబు లత్యంతవిభవ మలర. 94

ఆ. హరునిమందిరంబునందైన మ్రుగ్గు శ్రీ
హరినివాసభూమియందునైన
పద్మ మొక్కటిడిన భావ్యుండు పద్మాబ్ద
ములు ముకుందలోకమున వసించు. 95

ఆ. ఆలపాల నారికేళోదకంబుల
నిక్షురసముచేత నీశు నైన
నబ్జనేత్రు నైన నభిషేక మొనరించు
జనుఁడు నీపురంబుఁ గనుఁగొనండు. 96

సీ. ఎట్టైన నొకపుష్ప మిందురేఖామౌళి
యుత్తమాంగమునందు నునిచినతఁడు
చల్లఁగా మండువేసవిఁ బ్రియంబకునకు
వసుధారబిందెయు నొసగినతఁడు
భవుశరీరమ్ము వాయువు సోఁకునట్లుగా
ధృతిఁ దాళవృంతంబు ద్రిప్పినతఁడు
కర్ణద్వయము కరాగ్రములందు ధరియించి
నృత్య మీశ్వరు మ్రోల నెరపునతఁడు
తే. హరునిసముఖంబునందుఁ బ్రమత్న మలర
నిమిషమాత్రంబు దీపంబు నిలిపినతఁడు
శివునిగేహంబునకుఁ బ్రదక్షిణము సలిపి
నతఁడు నీపట్టణము చూడఁ డర్కపుత్త్ర!. 97

క. గొడుగులును బావదక్షులు
జడపాత్రలు వేసవులను సద్ద్విజతతికిఁ

ంభక్తి దాన మొసఁగినఁ
కమిజనుల్ రారు నీదు పురమున కనఘా!. 98

ఁలముఖంబునఁ బలితోఁ
న వధూమణులు సర్వసంగత్యాగం
నరించిన సంయములును
ఁ రెన్నఁడు నీపురంబు కంజాప్తసుతా!. 99

జ లేగుత్రోవఁ జప్పరము శీతలముగాఁ
గట్టించి యుదకంబు వెట్టినతఁడు
లికి లోఁబడి చలింపుచున్నచోట బె
బ్బులిఁ దోలి ధేనువుఁ బ్రోచునతఁడు
ర్భిక్ష వేళలందునఁ బట్టెఁ డన్నంబు
కృపఁ బెట్టి యతిథి రక్షించు నతఁడు
ంకితం బైనచో గురుబుద్ధి మైకొని
ధృతి విచారంబు హత్తించినతఁడు
స్త్రీభయమైనతఱి నాలయంబు సొచ్చి
వ్యములతోడఁ బ్రాణుల దహనమునకుఁ
కుండఁగఁ దెచ్చిన చిరయశుండు
ాడఁ డెన్నండు నీమోము సూర్యపుత్ర!. 100

ంలకై కుయివోయి పరులశస్త్రములచే
ననిలోన సమసిన యట్టివాఁడు
మష దోఁచఁగ నడ్డపడి దురాత్ములబిట్ట
దెఱలించి వారిచేఁ దెగినవాఁడు
ాజుల బాధింపంగ వెఱవకుండని వాఱి
బందికారులఁచేతఁ బడినవాఁడు

చెఱఁబట్టుకొనిపోవ నుఱికి భూప్రజఁ గాచి
రిపులచేఁ గెడసిన విపులయశుఁడు
తే. దళము విరిగినచోటను ధవునిపిలుఁద
నిలిచి శత్రుల కెదు రేఁగి నృపతి మెచ్చఁ
బోరి రణవీథిఁ దునిసిన పుణ్యయుతుఁడు
దినకరాత్మజ! నీపురంబునకు రాఁడు. 101

శా. ఆచంద్రార్కముగామహాకృతులు నెయ్యంబారఁగానందియీ
త్మాచక్రంబునఁ నిత్యకీర్తులఁ బ్రశస్తం బొందుదాతల్ కళా
ప్రాచుర్యస్థితి శంకరాచ్యుతకథాభంగుల్ ప్రబంధంబులన్
వాచా ప్రౌఢినొనర్చు సత్కవులు నిన్వర్జింతురెక్కాలమున్.

సీ. కలకాలమును బరాంగనలఁ జెల్లెండ్రఁగా
నాత్మలో భావించు నార్యహితులు
పరుల యర్థములు స్వప్నంబులో నైనను
నంటఁగా నొల్లని యమలమతులు
మఱచి తప్పియును ధర్మంబునందుఁ దొలంగి
యనృతంబు లాడని ఘనవివేకు
లఖిలజీవులయందు ననుదినంబును గృపా
రసభావ మెడలని యసమసుకృతు
తే. లాశ్రితుల బంధువర్గంబు నతిథిజనుల
నరసి సంరక్ష యొనరించు నఘువిదూరు
లాత్మశుద్ధి దనర్చు మహానుభావు
లర్కనందన! నీపురి కరుగు దేరు. 103

కవిరాజవిరాజితము.

పనసలు నిమ్మలు మాదిఫలంబులు
పాటలముల్ వకుళంబులు కాం
చనములు నారికెళంబులు నీడలు
చంపకముల్ సురపొన్నలు చం
దనములు తాల రసాల తమాల క
దంబ సురంగము లందముగా
వనములు వెట్టిన ధన్యులు నీదుని
వాసముఁ గన్గొన రక్కసుతా!. 104

సీ. నైవేద్యములు లేని దైవంబులకు నుప
హారముల్ గల్పించునతఁ డొకండు
పగవానిరాజ్యంబుపై దండుచన్నచో
భూమిఁ గారింపని పుణ్యుఁ డొకఁడు
వ్యాధిచేఁ బలవించువారి కౌషధ మిచ్చి
యారాట ముడిపిన యతఁ డొకండు
గోగణంబులలోన గోవు నొక్కటి నేర్చి
జన్నె చేసిన ధర్మశాలి యొకఁడు
తే. గ్రహణసంక్రాంతి ముఖముఖ్యకాలములను
బితరులకుఁ బూజ గావించు నతఁ డొకండు
కన్నసొమ్మిందమని యిచ్చు ఘనుఁ డొకండు
కనఁడు నీ వేలుపట్టణం బినతనూజ! 105

సీ. చెలమనీరున నదీజలములంచైన స్నా
నంబు మాఘమునం దొనర్చినతఁడు

సంతతంబును విశేషముపదార్థము నిజా
చార్యసద్మమునకు జరిపినతఁడు
స్థితిఁ దప్పి యరుగు దెంచిన భూవిభుని దొంటి
స్థితి దృఢంబుగఁ బ్రతిష్ఠించినతఁడు
కాశి గయా ప్రయాగల ముఖ్యమగునట్టి
మహిమసుంకంబులు మాన్పినతఁడు
తే. అమర నొక రేయి తగినప్రయత్న మలర
నిజగృహంబున ధారుణీనిర్జరునకు
శయన మర్పించినటువంటి సజ్జనుండు
చూడఁ డెన్నండు నీమోము సూర్యపుత్ర!. 106

క. చెఱువులు గట్టినపుణ్యులు
దరపక ధాన్యమ్ము లమ్ము ధన్యులు ప్రజలన్
జెఱ విడిపించిన సుకృతులు
నెఱి నర్కతనూజ! రారు నీపురమునకున్. 107

మత్త. తాళవృంతము లాతపత్రవితానముల్ ధ్వజచామరాం
దోళికల్ రథదర్పణంబులు తూర్యతల్పచయంబు హే
గ్గాళియల్ బహువస్త్రభూషణగంధముల్ హరి కర్పణం
బోలిఁ జేసినవారు నిన్గన నొల్లకుండుదు రర్కజా!. 108

వ. మఱియు నగ్నిష్టోమ వాజపేయా తిరాత్ర యాప్తోర్యా
మములను సప్తతంతులు నాచరించిన కృతార్థు లాపురుష
తిలపర్వత శ్వేతాశ్వ మహామేరు సప్తసాగర హిరణ్యగర్భ
కార్పాసాచల కపిల ధేను రజతశైలాగ్ర హారార్ధ్రికృష్ణా
జిన సాలగ్రామ శివలింగ శయ్యా శకట గృహ మహిష
గుడ లవణాజ్య కన్యా విద్యా దానంబులు మొదలైన మహా

దానంబు లొనర్చిన పుణ్యులు శ్రీలక్ష్మీనారాయణానం
తో మామహేశ్వర కృష్ణాష్టమీ కృష్ణచతుర్దశీ చాంద్రా
యణ సోమవార శనివారాది వ్రతపరాయణులును, దేవ
బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠాపనావనాపరులును నీపురంబున కరుగు దేర
రని భారతీజాని ధర్మరాజున కెఱింగించి మహాత్మా! యిప్పుడు
నాచేతం జెప్పఁబడిన శ్రీవిష్ణుమాహాత్మ్యంబును నామలక
తులసీ కార్తికవిశేషంబులు నన్నదానప్రభావంబును సకల
ధర్మాదికంబును నిరంతరంబును దాత్పర్యంబునం బఠియించు
వారికి వినువారికిం బుస్తకంబున లిఖించువారికి నాయు
రారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధియుఁ బుత్రపౌత్రసమృద్ధియుఁగైవ
ల్యలక్ష్మీసౌఖ్యంబునుం గల్గునని యానతిచ్చి. 109

ఉ. ఎన్నఁగఁ గల్గుదానము లనేకము లిద్ధర నందులోన న
త్యున్నతభోగమోక్షమహిమోదయలక్ష్ము లనెల్లనాఁ డవి
చ్ఛిన్నవిభూతితో నొసఁగు శ్రీహరివాసరసద్వ్రతంబు వి
ద్వన్నుత! భాగ్యహీనునకుఁదానొనగూడఁగ నేర దెన్నఁడున్.

క. పితృనాయక! హరిదివస
వ్రతమే యుక్తంబు భూమివలయంబున నా
వ్రతమున కితరవ్రతములు
మతిఁ దలపోయంగ హస్తిమశకాంతరముల్. 111

చ. అని తెలియంగఁబల్కి వినయంబున నంతకు వీడుకొల్పి య
వ్వనరుహసంభవుండు చెలువంబుగ లంతయు నొక్కరూపుగా
మునుకొని కూర్చితా భువనమోహినిమోహినినాఁగ నొప్పు
నం, గన సృజియించె నిర్జరనికాయము లద్భుతమంది
[చూడఁగన్. 112

సీ. తలిరులు ఘులులు రత్నములు తొరలు వట
ఫలములు దొన లనంటులు పులినము
రావాకు సుడి బయల్ రాహు తరంగలు
కరికుంభములు తూండ్లు కనకగుహాలు
జలజముల్ పెసరుగాయలు కల్యరేకులు
కంబు వద్దంబు బింబంబు మల్లె
మొగ్గలు శ్రీకారములు చంపకము మీాలు
చాపముల్ నెల యలుల్ చందురుండు
తే. తమము మరునెత్తపలకనఁ గ్రమముతోడ
నమరి ముప్పదిరెండంగకముల వెలసె
సమదగజయాన కలకంఠి స్వర్ణవర్ణ
నీరజామోద యమ్మోహినీవధూటి. 113

సీ. పదతలంబుల కెంపు పద్మరాగప్రభా
సముదయంబుల నెకసెక్కె మాడఁ
దెలిగన్నుఁగవడాలు తొలుకారు మెఱుఁగుఁదీఁ
గెల మాలికలతోడఁ గలసి మెలఁగ
ముద్దుఁజెక్కులకాంతి నిద్దంపుటద్దంబు
చెలువుతోడుతఁ బొత్తుసేయుచుండ
గురుకుచంబుల తళుక్కులు మేల్మిబంగారు
నిగ్గుల నొకయింత సిగ్గుపఱుపఁ
తే. గుటిలకుంతల రుచులుగాఁ గొనుచు నింద్ర
నీలపంక్తుల నెఱరంగు గేలిగొనఁగ
నఖిలమోహనసౌందర్య మలర నజుని
కట్టెదుర నిల్చె మోహినీకాంత యపుడు. 114

ద్ర చంపక మదేభేంద్ర వజ్ర వక్త్ర
వదన నాసా యాన రదన నాభి
కాండ పాఠీన పిక సైకత స్వర్ణ
కర నేత్ర భాషా జఘన శరీర
క్ర చా పాకాశ జలరు హాదర్శప్ర
బలకుచ భ్రూ మధ్య పద కపోల
) పుష్ప బింబఫ లాంబుజ శ్రీకార
కచ సౌర భాధర కంఠ కర్ణ
హ్మ శశిఖండ కర్పూర భంగి కమఠ
నభ రా లిక హాస రేఖా పదాగ్ర
ార కాశ్వత్థదళ నఖ మారసదన
సంగొనంగ నొప్పె మోహినీకాంత యపుడు. 115

)తమొగంబుచందురుఁడువక్త్రపగుబ్బలుచక్రవాకముల్
నువుమెఱుంగునేత్రములుదామరులుండడబాటునొందునొ
)యజుఁడిందుకొక్కచపలాబ్జములందునుగందుబక్షముల్
నురహితంబు కేసరివితానముఁ గల్గఁగఁ జేసె నేర్పునన్. 116

ాహినీకన్యసుందరమూర్తిఁ జూచి
రము లోకయింత గదలించి చెలువుతోడ
లజసంభవుఁ డద్భుతస్వాంతుఁ డగుచు
ాదరంబున నిట్లని యానతిచ్చె 117

ను మోహిని! రుక్మాంగదుఁ
సుభూపతి ధాత్రియందు హరివాసరశో
నపుణ్యవ్రత మనిశము
నులును బంధులును దాను జలుపుటవలనన్. 118

లయగ్రాహి.

పాపములు దోఁగఁ బరితాపములు జన్మభయ
రూపములఁ బాసి పెనుదీపలగు శ్రీలం
జూపరకునెక్కి యపురూపబహుభోగముల
తీపుల సుఖించి తుది శ్రీపతిపదంబుల్
వే వడసి యవ్విభుని ప్రాపున యశశ్శుభక
లాపముల నుండుదురు కాపురుషులున్ సా
టోపభయదోగ్రజమరూపములఁ గూలరు మ
హాపరమభాగవతులై పరఁగు వేడ్కన్. 119

ఉ. కావున నమ్మహీశ్వరుని గాదిలిసువ్రత మద్భుతంబు నీ
వావిదిశాధినాథు హృదయాబ్జములోని వ్రతం బెడల్పు మే
భావమునందునైన నొకపాటిమనుష్యునిబోలెఁ జూడరా
దానసుధాధినాథుఁడు మహాత్ముఁడు ధైర్యసమగ్రసంపదన్.

సీ. కలికిచూపులచేత గర్వంబు వదలించి
ముద్దుమాటలచేతఁ మోద మొసఁగి
దరహాసములచేతఁ దమకంబు వొడమించి
సయ్యాటముల ధైర్యసరణి వాపి
వీణరవంబుచే వేడ్కలు నిగుడించి
మధురగానమున మర్మములు గలఁచి
పరిరంభణములచే భావంబు సొగయించి
యధరామృతమున మోహంబు నిలిపి
తే. పద్మ సాగర సర్వతోభద్ర కూర్మ
చక్ర సింహావలోకన చాప ధేను

చంద్రాసనము లాదియైనబంధ
ముల నోలి వలపించు బిసరుహాక్షి!. 121

మీాపని కొంచెముగా
ప్రస్తుతిచేసి సరసిజాసనుఁ డిట్లా
మచ్చరించి మోహిని
మది గర్వం బెలర్పఁ దా ని ట్లనియెన్. 122

కట భారతీశ! యది కారణ మై భువనైకమోహన
టనవరూపు రేఖలను సొంపు వహింప జనింపఁజేసి నే
పెరభామలంబలె నొకించుక వెల్తిగఁ జూచిభూ విభుం
తరధీరమానసుఁ డభంగదృఢవ్రతుఁ డంచుఁ బల్కెదే.

సములను నవకోమల
వసాదను లై నితాంతయమదమఖేలా
వసను లైనను మోహప
శుల్ ననుఁ గనిన సవతె రాజుల్ గీజుల్. 124

వాకలమించు సవతు రాదనిపించు
వలిగుబ్బచనుదోయి చెలువుఁ జూచి
డుచందురుకాంతి నిరసించునలతీవె
మొలకనవ్వుల ముద్దుమోముఁ జూచి
ంద్రనీలపురంగు నెత్తునేయఁ గడంగు
కుటిలకుంతలముల కొమరుఁ జూచి
రుబాణముల నేపు మాపునేయఁగ నోపు
నిడువాలుకన్నుల కడిమిఁ జూచి
లుపుమీాఱిన నెలవంకబొమలుఁ జూచి
రుణఁ దళుకొత్తు బింబాధరంబుఁ జూచి

తలిరులను మీఱు మృదులహస్తములఁ జూచి
వలవకుండంగ నెంతటివాఁడు నృపతి. 125

క. పటుతరమగు మద్వీణా
స్ఫుటమధురరవంబు చెవుల సోఁకినమాత్రన్
విటరాయఁ డైనఁ గానీ
ఘటదాసుఁడు గాఁడె యొక్కఘడియటిలోనన్. 126

క. వారిరుహాగర్భ! నాదగు
చారువిలోకనమునందు జనపతిఁ గరతున్
నేరుపు లేటికిఁ జూపను
గోరం గడతేరుపనికి గొడ్డలి యేలా!. 127

క. పైపడి ప్రియుఁ గరపింపఁగ
నోపని జవరాలిరూపు నొకవు నదేలా?
రూపును గన్నులు చన్నులు
పాపటయును మురువు రాతిప్రతిమకు లేవే!. 128

చ విభవములేని సంపదయు వేదములేని మహీసురుండు సౌ
రభమును లేని సూనములు రాజులు మెచ్చని విద్యయున్మహీ
ప్రభువులు లేని రాష్ట్రమును భావమునన్ దమి లేనిగూటమిన్
విభు వశుఁ జేయలేని యలివేణియు నేల త్రిలోకవందితా!.

వ. అని యివ్విధంబునం బంతంబు లాడిన మోహినీకాంత చతురవాక్యంబులకుఁ జతురాననుండు సంతుష్టాంతరంగుండై నిజపుత్రియైన యమ్మోహినికి సహాయంబుగాఁ గొంద ఱిందు వదనలం గల్పించి నవరత్నకీలితం బై తనరు నొక్కవీణియ

ంగి కామినీనివహంబుతోడం గూడ దివ్యవిమానా
ఢంగావించి పంచిన నదియును సత్యలోకంబుగదలి తపో
క మహర్లోక సువర్లోక భువర్లోకాది లోకంబుల నుత్త
) భూలోకంబున కరిగి యనేకపట్టణాకణ్యగిరిసమూ
ంబులు గడచి సర్వర్తుకిసలయ కుసుమవిసరమకరందరస
భరితంబులగు ఖర్జూర కదంబ కర్ణికార కదళీకా
హ్వార కాంచన క్రముక కపిత్థ కర్కంధూ కరంజ కరవీర
ర పాటల పారిభద్ర పలాశ మాలూర మధూక మదన
ఽకంద మాధవీ మల్లికా మాలతీ మదన బాణ తాల
ంతాల నారికేళ సారంగ చందనాశోక జంబు పున్నా
ది నానాతరులతాశోభితంబును, దదున్నతశాఖాప్రదేశ
నకోకిల కీర శారికా కూజితంబును, దన్మధ్యకాసార కైర
త్పల కనక కహ్లార శతపత్ర విరాజితంబును, రాజమరాళ
రస క్రౌంచ బక కారండవ చక్రవాక పరిస్ఫుట క్రేంకార
వంబులును, దదగ్రభాగచంద్రకాంత చింతామణి శిలా
దికాసారకైరవోత్పల కనక హర్మ్య గోపుర సప్తయోజన
స్తార ప్రాకారశోభితంబును నగు నిష్టకామేశ్వర శ్రీమహా
నభవనంబునుం గలిగి యొప్పారుమందరం బను భూమీ
రంబుం గదిసి యమ్మోహిని చెలులుం దానును విమానంబు
్రై చనునవసరంబున. 130

్రరకిన్నరీక్రీడావినోదాభి
రామానుమోదవిశ్రామసీమ
ారిణీహారిణపోతకానీకనిధువన
వ్యాపారలీలానివాసభూమి

మర్కటీమర్కటోన్మాదఖేలనకలా
కర్షణాకంపశాఖాకులంబు
కలభికాకలభఘీంకార ప్రతిధ్వని
స్ఫురితగంభీరగహ్వరసమృద్ధి
తే. సిద్ధగంధర్వఖేచరస్త్రీ నఖాగ్ర
ముఖరితాతోద్యవాద్యసముదితగాన
పులకితాశేషతరులతావిలసితంబు
సానువిభ్రాజమంథానశైలభూమి. 131

ఉ. ఆనగవీథిఁ గాంచెఁ దుహినాద్రిజభర్తఁ ద్రిలోకకర్త సం
ధ్యానవతాండవప్రియు సుధాకరపావకభానునేత్రుబిం
బాననునాదిదేవుఁ గరుణామృతసింధువు భక్తలోకసం
తానమహీరుహంబుఁ బ్రమదంబున రత్నసువర్ణలింగమున్.

క. నిండినవేడుకతో నా
ఖండేందుకిరీటిపాదకమలంబులకుం
దండప్రణామశతము ల
ఖండితభయభక్తి నొసఁగి కామిని కడఁకన్. 133

సీ. అంభోజభవసురేంద్రార్చితచరణాయ
మరణదూరాయ నమశ్శివాయ
పద్మాప్తకోటిప్రభాదివ్యదేహాయ
మఖసంహరాయ నమశ్శివాయ
డమరుత్రిశూలఖడ్గకపాలహస్తాయ
మథితదోషాయ నమశ్శివాయ
గగనకల్లోలినీకలితోత్తమాంగాయ
మౌళిచంద్రాయ నమశ్శివాయ

తే. మహానిసంసేవితాయ నమ శ్శివాయ
మదనదర్పహరాయ నమ శ్శివాయ
మధువిరోధిశరాయ నమ శ్శివాయ
మంత్రరూపాయ తుభ్యం నమ శ్శివాయ. 134

సీ. కదలిపాఱనితేరు వదలఁజాలనివేరు
పఱపఁగా నెఱపఁగా నెఱుఁగఁడేని
సానఁబట్టనియమ్ము మేనఁ బెట్టనిసొమ్ము
పట్టఁగాఁ బెట్టఁగా ముట్టఁడేని
కంతుగంధపుఁబూఁత వింతచందపుమేఁత
పూయఁగా మేయఁగా డాయఁడేని
మింటఁ బుట్టనిధార యొంటఁ గట్టని చీరె
తలయందు మొలయందు నిలుపఁడేని

తే. మెఱపువిల్లు విలాసంబు నొఱుపునిల్లు
గలుగు నుతికెక్క డేని నాకరము లెత్తి
మ్రొక్కనటువంటి దైవసమూహములకుఁ
గ్లేశభవభంగ! యిష్టకామేశలింగ!. 135

సీ. సమదవారణదైత్యచర్మాంబరమె కాని
పైఁ దాల్ప వొకపాటి పచ్చడములు
కమలసంభవుమస్తకముల పేరులె కాని
పూన నొల్లవు వజ్రభూషణములు
అంగసంభూతభస్మాంగరాగమె కాని
యలఁద నొల్లవు మేన మలయజంబు

కాలకూటమె కాని కడిచేసికొన నొల్ల
వింతవండినబోన మిచ్చగించి
తే. జగతి నెవ్వారి కిటువంటి సరణి చెల్లుఁ
జర్చసేయంగ దేవతాచక్రవర్తి
వై తనర్చిన నీకె కా కావిదేవ!
క్లేశభవభంగ! యిష్టకామేశలింగ!. 136

క. ఘనములు ధనధాన్యవివ
ర్ధనములు నమృత్యుభయనిధనములు భక్తా
వనములు భక్తినిధానాం
జనములు శివ మీపదాబ్జసంపూజనముల్. 137

క. శూలిఁ గపాలి మస్తక
మాలిఁ నయశాలిఁ జంద్రమౌళిఁ గ్రతుని
ర్మూలిఁ సుగుణాలిఁ శుభ
శీలిఁ గరకీలిఁ జర్మచేలిఁ గొలుతున్. 138

వ. అని యయ్యీశ్వరుం బ్రస్తుతించి యమ్మహాదేవు పాదో
దకప్రసాదంబులు గైకొని యహర్నిశంబు లిష్టకామేశ్వ
రుని సేవించి మోహినీకన్య దనచేతి రత్నవిపంచి
మ్రోయించుచు షడ్జ పంచమ స్వరంబుల ననేకరాగతాళ
సంకీర్తనంబుల సుధాదిగీతంబులు పాడుచుండె నప్పు
డప్పద్మాక్షి నిజవయస్యలు దమకు మనోహరంబులగుతావుల
మందరపర్వతంబునం జరియించుచుండి రని సూతుం డెఱిం
గించిన విని నైమిశారణ్యవాసులైన మునీశ్వరు లటమీఁది
వృత్తాంతం బెట్టి దనిన. 139

ంసారార్ణవతార! తారమహీభృత్సంకాశ! కాశావళీ
ాంస క్షీర పటీర హార బిసకీర్త్యాకల్ప! కల్పప్రజా
ఁ్వంసిప్రాభవకాల! కాలమదజిత్సంరంభ! రంభాధిపో
త్తంసశ్రీకరభోగి! భోగివరసౌందర్యాంఘ్రిమంజీరకా!.

ారీఘనస్తనాగ్రవి
ారా! హారాంగుళీయకాభరణరణా!
ారుభుజదండ! దండక
ారావళిగద్యపద్యతత్పరహృదయా!. 141

ని. కనకశిఖరిచాపా! కాలనాశప్రతాపా!
ననభయవిదూరా! శైలజాచిత్తచోరా!
నకరశశినేత్రా! దివ్యకాంతాకళత్రా!
నజ నయనబాణా! వర్ణితాంభోధితూణా!. 142

గద్యము.

శ్రీమత్పార్వతీశ్వర వరప్రసాదలబ్ధ కవితాపవిత్ర పోతయామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రౌఢకవిమల్లనార్యప్రణీతంబైన రుక్మాంగదంబను మహాపుణ్యకథయందు దండధరుండు సత్యలోకంబునకరిగి కమలగర్భు సమ్ముఖంబునఁ గాలదండ కాలపాశాది నిజసాధనమ్ములు ముందటంబెట్టి తనలోకశూన్యవృత్తాంతంబు విన్నవించుటయు, నద్దేవతాసార్వభౌముండు ధర్మరాజునకు శ్రీహరిభక్తిప్రకారంబును ధామలక తులసీ కార్తిక విశేషంబులను నన్నదాన మహిమంబును నఖిల ధర్మాదికంబును నెఱిఁగించి భవదీప్సితం

బొనర్తునని మనోమోదంబుగాఁ బలికి యతని వీడుకొల్పి కమలసంభవుండు మోహినిం బుట్టించి రుక్మాంగదుం డొనర్చు నేకాదశీవ్రతప్రభావం బెఱింగించి తద్వ్రతంబున కంత రాయం బొనర్చుమని నియోగించి యనిపిన నమ్మోహినీ కాంత మందరపర్వతంబున కరిగి యందు నిష్టకామేశ్వర శ్రీ మహాదేవుని సేవించి నిలుచుటయు నన్నది ద్వితీయా శ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

రుక్మాంగదచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీలోకలోచనాంబుజ!
ప్రాలేయకరాగ్ని భూమిపవనాకాశ
స్థూలాత్మమూర్తియుత! నుత
భూలలనాధీశ! దక్షపురభీమేశా!. 1

అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్ల
నియె. 2

వనజజునాజ్ఞ పంపున నవారణఘోరమృగావలుల్ ధరన్
జననమునొంది క్రొవ్వి పరుషధ్వనులిచ్చుచు గుంపులై వడిన్
జనినలుదిక్కులన్ గలయఁజాఁగిమనుష్యులఁదోలిసస్యముల్
మునుములు గట్టిమేసి నుఱుముల్ క్షణమాత్రమ యందునే
[యుచున్. 3

మా ఱెండు లేక నిరతముఁ
గారియవెట్టంగ బెగడి కనుములు సందుల్
దూరుచుఁ బ్రజ లందఱు నొక
యూరంబున గుంపుగూడి యిట్లనిరి వెసన్. 4

తే. ఈక్షణమె భూమిఁ గలవార మెల్ల నరిగి
పార్థివేంద్రుని గని మనపాటు లెల్ల
విన్నపము సేయ కూరకయున్న నిండ్ల
పట్ల నుండంగ రా దంచుఁ బలికె నపుడు. 5

సీ. పసిఁడిపువ్వులు పట్టుపచ్చడంబు లధిక
చీరలు గుజ్జరిపారువములు
చమురుకావళ్లు రాజనపుబియ్యంబులు
చెఱకుకోలలు కంద చిరుగడములు
మినుములు పెసలు మామిడి తాండ్ర టెంకాయ
లల్లంబు తమలంపుటాకుకట్లు
దంతపుఁ బ్రతిమలు దానిమ్మఫలములు
ఖర్జూరములు తేనె కలుపుచమురు
తే. దోమతెఱ మంచమును నంపదోనలు విండ్లు
పనసపండ్లును బెల్లంబు పంచదార
గసగసలు చారపప్పు ద్రాక్షాఫలములు
గొనుచుఁ బ్రజ లేఁగి రవనీశు గొలువునకును. 6

తే. సరవి రుక్మాంగదక్షితీశ్వరుని గాంచి
తాము దెచ్చిన బహుపదార్థంబు లెల్ల
నవనినాయకు సముఖంబునందుఁ బెట్టి
చక్కఁజాఁగిలి మ్రొక్కి హస్తములు మొగిచి. 7

తే. అవధరింపుము రుక్మాంగదావనీశ!
నీవు రాజ్యంబు సేయంగ నేటిదాఁకఁ
జల్లనైయున్న మీపదాబ్జముల నీడ
బ్రతికియుంటిమి పిన్నపాపలము మేము. 8

నరవర ! నీవసుంధర వినంగను నద్భుత మేమి చెప్ప నేఁ
డురవడిదున్న పోతులుమదోద్ధతసామజముల్ వరాహముల్
గురులగుదుప్పి లేదు లెలుఁగుల్ హరిణంబులుఁగోట్లసంఖ్యభీ
కరరవముల్ చెలంగ నరికట్టుకయున్న వియెందుఁజూచినన్. 9

చేలకావలివారిఁ జించిచిండఱ రేఁగి
పండినసస్యముల్ పరుము చేసి
గుండుగూలఁగఁ గొట్టి గుంపులు గోరాడి
ఫలమహీరుహములు పడఁగఁ ద్రోచి
తోఁటల కురికి నిర్ధూమంబు గావించి
కమలాకరంబులు కలఁచి విడిచి
జనపదంబులు గూల్చి సంహార మొనరించి
పసులమందల కేఁగి యసవు లణఁచి
వేఁటకాండ్రను దేశంబు వెడలఁ దరిమి
పువ్వుఁదోఁటలు తీఁగెలు భూమిఁ గలిపి
చెఱుకులును నారికేడములు విఱుగఁ ద్రోచి
మంద లై యున్న వవి యెందు మాఱు లేక. 10

-నిని. వేఁటలకున్ దగుసాధనముల్ పృథివీవర ! గైకొని
యాటవికుల్, గాఁటముగాఁ జన ముందట నీకరకౌశల
మొప్ప మృగావలులన్, దూఁటలుగట్టుమహోగ్ర శరావలిఁ
ద్రుంపుము ద్రుంపక తక్కిన మా, కేటికి నీవ్యవసాయము
లెందుల కేనియు నేఁగెద మిందఱమున్. 11

వేఁటన్ మృగములఁ బొరిగొని
సూటిన్ మముఁ బ్రోచు టేమి చోద్యము పటుశౌ

ర్యాటోప! నిండుబండికి
చేటు బసువె! యవనినాథ! చింతింపంగన్. 12

కవిరాజవిరాజితము.

భయమున భూప్రజ లాడినమాటలు
పార్థివశేఖరుఁ డాదరణన్
గయికొని యేలవిచారము నేఁ గలు
గన్ మృగకోటులఁ ద్రుంచెద నే
భయమును వద్దు సుఖంబున నిండుల
పట్టున నుండుఁ డటంచు మహా
దయ నిగుడన్ బ్రజ నంపి విభుండు ప్ర
తాప మెలర్పఁగ నాక్షణమే. 13

చ. తనయునిమోముఁజూచి ప్రమదంబున నిట్లను నీవుభూమిపా
లన మొనరింపు మేనడవులం గజసింహాలులాయ ఖడ్గసం
హనన మొనర్చి క్రమ్మఱ రయంబున విక్రమ రేఖమీఱ శ్రీ
దనరఁగ వచ్చునంతకు బుధస్తుతనీతిపథంబు మీఱఁగన్. 14

క. నరనాయకుండు నీతి
స్ఫురణన్ ధర యేలెనేని సురపతికరణిన్
జరియించు నీతిశూన్యతఁ
బెరిగిన సిరులందుఁ బాసి దీనత నొందున్ 15

క. పగతురఁ బగతురచుట్టలఁ
దగువారలఁ గానివారిఁ దగమును దనచే
నొగిలినవారి దృఢంబుగ
జగతీపతి విశ్వసింపఁ జన దెయ్యెడలన్. 16

క. తొల్లింటిసేవ నొకభూ
వల్లభునకు నెగ్గుసేసి వచ్చినతులువన్
వెల్లింపంగాఁ దగుఁ దగ
దుల్లంబున హితుఁ డటంచు నూరడియుండన్. 17

క. వివిధాన్నము లొరు లంపిన
నవనిని నొరుఁ గుడువఁ బెట్టి యతనికి జీర్ణం
బవు టెఱిఁగి భుక్తిఁ గొనఁదగుఁ
బ్రవిమలమతి భక్ష్యభోజ్యపానీయాదుల్. 18

క. జనపతి యన్యనృపాలుఁడు
పనిచిన భూషణసుగంధపరిధానంబుల్
మునుమున్న పూనఁగాఁ దగ
దెనయఁగ విషయంత్రభంగు లెఱిఁగినదాఁకన్. 19

క. పతియు నమాత్యుఁడు దుర్గము
క్షితియును మిత్త్రుండు ధనము సేనయు ననఁగా
నుతి కెక్కును సప్తాంగము
లతులితగతి రక్షసేయ నగు నరపతికిన్. 20

మ. వనకేళిన్ జలకేళి భోజనమునన్ వాహ్యాళి దేవోత్సవం
బునఁ గాంతారతి వేఁడలాడు నెడలన్ బోట్లాడుచో సాముచో
గనుమల్ సొచ్చినచో మొనల్ నడుపుచోఁ గాంతారవీథిన్
గజా,శ్వనృసంఘుంబులఁ జూచుచో వలయు రక్షాభంగి
[భూభర్తకున్. 21

క. శుద్ధియు బుద్ధియు శాంతియు
వృద్ధాచారమును నయవివేకముఁ గర్మ

శ్రద్ధయు ధైర్యము గలుగు ప్ర
బుద్ధినిఁ బతి మంత్రిపదవిఁ బూన్పఁగవలయున్. 22

క. హరునకు రజతాద్రియు శ్రీ
హరి కమృతాబ్ధియును నామహాదుర్గంబుల్
ధరణీరక్షకు భూమీ
శ్వరునకు నటులె సుగ్రశైలవనదుర్గంబుల్. 23

మ. జలముల్ కాష్ఠములుం దృణంబుఁ జమురుం శాకంబులుం
ధాన్యముల్, బలముం యంత్రము లట్టడుల్ పరిఘలుం
బ్రాకారముల్ సాధనావలియుం ధర్మసమగ్రతం గలిగి
దైవత్మాజనాసాధ్య మౌ,స్థలనీరాచలదుర్గముల్ వలె మనుష్య
[స్వామికిం బుత్రకా! 24

క. న్యాయమునఁ బ్రజలఁ బెనిచినఁ
బాయక సిరి నొందు భూమిపతి యతనికి నా
దాయంబు లేనితఱిఁ తమ
శ్రీ యిడి ప్రజ రాజుఁ బ్రోచుఁ జెలఁగును రతితోన్. 25

క. పరభూమి ప్రజయుఁ జేరును
చిరముగ ధర నేలురాజు దేశంబునకుం
సురుఁగుదు రెప్పటిప్రజలును
నరపతి న్యాయంబు దప్పి నడచినయేనిన్. 26

క. అక్కఱ కలదని ప్రజపతి
యెక్కువగా ధనముఁ గొనుట యిలపైఁ జెఱువుల్
ప్రక్కలుగఁ ద్రవ్వి మీలను
గ్రక్కునఁ బట్టుకొని తింట గణుతింపంగన్. 27

క. తనభూమి ప్రజల నిరతము
జననాయకుఁ డరయకుండి సచివుని నిలుపన్
ధనహానియొ కా దామీఁ
దను రాజ్యము చెడుఁ బ్రధాని దా స్వామి యగున్. 28

క. ధరణి యభివృద్ధి నొందిన
ధరణీనాయకుఁడు సకలధనయుక్తుఁ డగున్
ధరణీరక్షయె నిరతము
ధరణీపతి సేయవలయుఁ దత్పరమతి యై. 29

క. పొదు గొత్తి పితికి క్రేపుల
మొదలార్పుట ప్రజలఁ నధికముగ నరిఁ గొనుటల్
కడుపులఁ బెనుచుట తగ నరి
యదనం గొని ప్రజలఁ బ్రోచు టవనీపతికిన్. 30

క. జగతీపతి యధికారులు
తగనిధనం బొక్కచోటఁ దారము గొన్నన్
మగుడంగ నొసఁగి నెయ్యము
మిగులన్ మన్నింపవలయు మేదినిఁ బ్రజలన్. 31

క. చోరులచే సుజనుల సం
సారంబులు చెల్లుఁగానఁ జనుఁ దలవరులన్
ధారుణిఁ బ్రజల భయంబులు
వారింపఁగ నవనిఁ గాచువారుగ నునుపన్. 32

క. చోరుల హింసింపక పతి
కారుణ్యముచేసెనేని కఱతురు ప్రజలా
చోరులచేత ననేకులు
కారణ మటుగానఁ దగదు కరుణ యొసప్పన్. 33

క. తెరవాటుగొట్టి భూప్రజఁ
బరిమార్చెడు చోరవితతిఁ బట్టి దునిమెడిచో
వెరవున మాన్పఁగఁ బూనిన
దొరలకు దక్షిణమె వెడలఁ ద్రోపింప నగున్. 34

ఆ. నమ్మఁబలికి డాయిన నరపతిసమయింప
నగు ధరిత్రి చెరుచునట్టి ఖలుల
నేర యొనర్చి పులి నహీనబలంబునఁ
జదిపి పశుగణంబు చనదె త్రోవ. 35

క. గోరక్షయు వాణిజ్యము
నారంభము నరియు సుంక మప్పనములు శృం
గారవనంబులు గనులును
గారణములు ధనముఁ గూర్పఁగా నగుఁ బతికిన్. 36

క. శిక్షింపరాక మిక్కిలి
పక్షంబునఁ మెలపువారి బహుధనధాన్యా
ధ్యక్షులఁ జేయంగాఁ దగ
దక్షిణకృపాసమృద్ధి నవనీపతికిన్. 37

క. వివిధములగు విత్తనములు
కువలయపతి సంగ్రహించి కోరినప్రజకున్
వ్యవసాయబహుళతకు నై
యవిరళముగ నొసఁగవలయు నయ్యైవేళన్. 38

క. జనపతి తనపనిపాటల
జనముల ఖరదండనముల సమయింపక మె
ల్పున ధనముఁ గొంట తుమ్మెద
వనజమరందంబుఁ గ్రోలు వడువు దలిర్పన్. 39

పాపము సమునందు నతి
వ్యామోహితునందు భేద మధికునియందున్
గామితదానము దుర్బల
ఘామీశునియందు దండమునుఁ జేయఁ దగున్. 40

జననాథుని నిజగేహము
పరిఖాప్రాకారవీరభటగజతురగో
త్కరనానాయుధరక్షా
కరణంబులచేత నగరుఁ గావఁగవలయున్. 41

పాయక రాజద్వారం
బాయతమతిఁ గాచువారి కన్నిభయంబుల్
పాయును మలినం బెడలును
శ్రీయును దేజంబు యశముఁ జెందుఁ గుమారా!. 42

అవసరము గానివేళల
నవనీపతి గారవించు నాత్మజుఁ డైనన్
భువలయపతిభవనంబులు
జవమున భయమేది చొరఁగఁజన దెన్నంబున్. 43

ఎంతటిమాన్యుల కైన న
నంతైశ్వర్యార్థసంచయము లొసఁగంగాఁ
జింత మగుఁగాని యాజ్ఞ యొ
కింతయు నీరాదు పతికి నేకాంత్యములన్. 44

కానివ్యయ మెన్నఁడును నొక
కానియుఁ జేయంగఁ దగదు కార్యము గలచోఁ
బూనక ధనము తృణంబుగ
మానవపతి సేయనగు సమగ్రవిభూతిన్. 45

క. మన్నీలబలిమి గలదని
యున్న మహీపాలుకడిమి యుండదు రాజ్యా
భ్యున్నతికి మూలబల మా
సన్నం బై యుండవలయు సమధిక మగుచున్. 46

క. సామంతు లహర్నిశమును
భూమీశ్వరునగర ద్వారములు గావక యి
చ్ఛామార్గమునఁ జరించిన
స్వామికి రాజ్యంబు తిరము చాలక యుండున్. 47

క. బలువగు దుర్గముపైఁ జని
బలములువోలియంగఁ బోరఁ బాడియె ధరణీ
తలపతి ముట్టడిచేసిన
దళసంపదతోడఁ గోట తానే చేరున్. 48

క. దూరమునందే శాత్రవుఁ
డారయ నధికుఁ డని యుంట యంటినచోటన్
భూరిపరాక్రమమునఁ గా
కూరక గర్వితునికడిమి యుడుగునె యొంటన్. 49

క. నిలిచి యదల్చిన శునకము
దలఁగి చనున్ బంచెనేని తా వెను తగులున్
గలనం బగతుని నట్లే
చలియింపక యోర్వవలయు సాహసభంగిన్. 50

క. అరి తనపై వచ్చినఁ దగు
సరిగానీ సమరముఖమునందునఁ గానీ
మరలింపక తా మరలిన
నరపతిరాష్ట్రంబు తత్క్షణంబునఁ బొలియున్. 51

క. అదనైనదాఁక శాత్రవుఁ
గదలింపక యుండి యదను గలిగినచోటన్
మొద లొప్పవలయుఁ గొక్కెర
యుదకములో మీనుఁ బట్టుకోజ వలిప్పన్. 52

క. పగఱపయిఁ బరఁగ విడిచిన
బగఱఁ దొరలి పాసి చనినఁ బగఱకుఁ బ్రజకున్
బగ యొదవినఁ జయ్యన నిజ
పగఱధరిత్రియును సిరియుఁ బతి గొనవలయున్. 53

క. తనదుర్గంబులు భూమియుఁ
గనుములు బదిలములు సేయఁ గానిక గర్వం
బునఁ బగఱమీఁదఁ నడచిన
జనపతి రాజ్యమును సిరియు శత్రునిఁ జేరున్. 54

క. కుజనుల శిక్షింపమియును
సుజనులఁ గ్రోధించి చంపఁ జూచుటయును భూ
భుజునకుఁ బాతకమూలముఁ
బ్రజచే నాతనికి భంగపా టొనగూడున్. 55

క. బలవంతులు బలహీనులఁ
బొలియింతురు వర్ణధర్మములు దప్పును జా
రులు చోరు లేపుమీఱుదు
రిలఁ బతి దండింపకున్న నేచినకడిమిన్. 56

క. తెలియందగు నాయవ్యయ
ముల రాష్ట్రములోని వార్త మొనసినరిపునిన్
గొలిచినవారిని వాకిట
నిలిచిన యర్థులను ద్విజుల నిరతముఁ బతికిన్. 57

క. వీసము విడువక కోన నది
భాసురముగ న్యాయధనము పతి దన ప్రజచే
భూసురునిచేత నరయక
కాసును గొనఁగూడ దెడరుగలచో నైనన్. 58

క. బలవంతుఁ డైన శాత్రవుఁ
జలమున సాధించుచోటఁ జను నితరమహీ
శులతోడఁ జెలిమి సేయఁగ
నిల తేఁ డశ్వాంబరార్థహితవచనములన్. 59

ఆ. మంత్రగోపనంబు మర్యాద నిజరాజ్య
తంత్రరక్ష దానధర్మధైర్య
శౌర్యవృత్తి విప్రసంతర్పణము సత్య
భాషణంబు భూమిపతికి వలయు. 60

క. బలధర్మపరాక్రమములు
గలభూపతితోడ మైత్రిఁ గావింపంగా
వలయు బడి యొం డుపాయం
బొలసినచోటను సహాయ మొనరించుటకున్. 61

చ. మనవులు సెప్పినన్ విని ప్రమాదము గల్గినఁ గాచి జీతవ
ర్తన లలయింప కిచ్చి తలిదండ్రులబత్తెము పెట్టి లావుచే
సినబిరుదార్థభూషణవిశేషపదంబులు నిల్పి మన్ననల్
దనరఁగ భూమిపాలకుఁడు దాఁబరివారము నేలఁగాఁదగున్.

క. పరివారంబునకు భూ
వరునకు హృదయంబు గలసి వర్తింప నగున్
బరివారము నిలిపెడుచో
ధరణీపతి పేరు వాడి తా నునుపఁదగున్. 63

౧డిమాటలు ప్రియమున
ఖంపక యీవులందు నాదరణమునన్
కాలంబు పదాతుల
ృన వశగతులఁ జేయ నగుఁనరపతికిన్. 64

ఒన్న వారిఁ గాచుట
మున వీరారిసరులఁ దునుముట ప్రజలన్
ాలనంబు సేయుట
ేపాలునకు ముఖ్యధర్మం బెపుడున్. 65

౦ లిచ్చినసుకవుల నా
౦ల ధరాప్రజల భటులఁ బ్రియబంధుల భూ
యవసరమున సమసిన
౦ల కుటుంబములఁ బ్రోచ నిలపతి వలయున్. 66

చు బుద్ధి సెప్పి యవనీశ్వరుఁడు కుమా
౦ ననిపి యాటవికులఁ జూచి
నములు పూని చను దెండు నావెంట
ములకు వేఁట వెడల వలయు. 67

నాథుఁడు తమ కి ట్లా
యిచ్చినఁ జని పులిందనాథులు భయదో
జేర్చి సారమేయ
తుల నొండొండి యేర్చి పట్టిరి బలిమిన్. 68

ోట బసువ శంకరుఁడు చొప్పరి కాఁడు
కాత్రేఁడు జగజెట్టి గాలిపడగ
ఙీఁడు పులియమూర్కొలు గండండును
దురుగాలి మార్షేఁడు దొంగ బొజుగు

బండిమల్లఁడు వెండిగుండు చిచ్చురుగోల
పట్టుగొల్లైన భూతభైరవుండు
కొదమసింగము వెండిగుదియ కోటలగొంగఁ
డాడిభైరవుఁడు మోహనమురాలి
తే. చలిపిడుగు విక్రమార్కుఁడు బలుదలారి
యనెడు నామంబులను జేర్చు నవనినాథు
నగిరిజాగిలముల నేర్చి తగినరీతి
గొలుసులను బట్టి చని రొక్కకొంద అపుడు. 69
సీ. పలలకావళ్లు చివ్వంగులబండులు
తిరుచుట్టుబొంగుకాలురులు చీరె
తెరులు నుగ్గంబులు దీమముల్ మారము
ల్మైకదారికత్తులు మెకముబోను
లొఆపైనగొడ్డండ్లు మెఱుఁగుబల్లెంబులు
తట్టగొమ్ములు పులిచెట్టుమందు
బలువిండ్లు బొట్టగోలలు తోలుమోకులు
గొరకత్తళమ్ములు కరకణీలు
తే. నాదిగా వేఁటలకు యోగ్యమై తనర్చు
సాధనంబులు సవరించి సరభసమున
నాటవికసైన్య మేతెంచి యధిపుఁ గాంచి
దండములు పెట్టి నిలిచి ప్రతాప మలర. 70
తే. వేఁటలకు భూమిపాలుఁడు వెడలఁదలఁచు
టెల్ల సంధ్యావళీదేవి యిష్టసఖుల
వలనఁ దెలియంగ విని కళవళము నొంది
జనవరుం డున్న యాస్థానసదనమునకు. 71

సం జెందని సుధాకరపూర్ణబింబంబు
మెఱసి పాయకయున్న మెఱుఁగుఁదీఁగ
ంబునందుఁ గీడ్పడనిమృణాళముల్
కవవిచ్చి చనని జక్కవయుగంబు
సించి మొగడని విమలాంబుజాతముల్
కర్కశంబులుగాని కరికరములు
ఁకముక్కంటని వలఁతిబింబఫలంబు
దాంపత్య మెడలని దర్పణములు
గ నాననమ్ము సంగంబు హస్తముల్
్నదోయి వాలుగన్ను లూరు
ఁతిమోవి చెక్కు లలర నయ్యరవింద
ఫె భూమిపాలుఁ గదియ నరిగి. 72

యమును భయము భక్తియు
ముమునఁ బెనఁగొనఁగ నాథునూనాయకునిఁ
ఁగొని మృదువాక్యంబులఁ
రఁగ బింబాధరోష్ఠి యా నిట్లనియెన్. 73

నాథ! వేఁట కరిగెద
తలఁచినవాఁడ వఁట మహాద్భుత మి ట్లా
యెన్నఁడు వినవలనఁ
యును వినియును నెఱుంగఁ గలుషము గాదే. 74

వేటలాడఁగ దూషితంబులు వేఁట లార్యవిరోధముల్
ట లూర్జితధర్మహీనులు వేఁట లక్రమమార్గముల్
ట లుగ్రతరాఘుశాలలు వేఁట లత్యపవాదముల్
ఁట లేటికి భూప! వేఁటలు మాని యుండుము సుస్థితిన్.

తే. వేట జూదంబు పానంబు మాటబిరుసు
కఠినదండంబు తరలాక్షి కానియీవి
యనెడి వ్యసనంబు లేడింటియందు మమత
తగదు కావింప ధారుణీతలవిభుండు. 76

సీ. వేటఁ బాండుక్ష్మావిభుఁడు శాపము నొందె
ద్యూతసంగతి నైషధుండు నొగిలెఁ
బానంబునను యాదవానీక మిలఁ గూలెఁ
బరుషోక్తిఁ గౌరవప్రతతి సమసెఁ
గఠినదండమున మాగధుఁడు మేను దొఱంగె
భామినీరతి సింహబలుఁడు గెడసెఁ
దగనియీవిఁ ద్రిశంకుధరణిపాలసుతుండు
తలపోయరాని దుర్దశఁ జరించెఁ
తే. గాన వ్యసనంబులేడును గానిపగుట
యెఱిఁగి మనమున నందులో నించుకైనఁ
దగు లొనర్పక నిల్చిన ధరణి యెల్ల
నేలు నిష్కంటకముగ భూమీశ్వరుండు. 77

క. అని సంధ్యావళి పలికిన
విని భూపాలుండు పలికె వినుమా వేటల్
ఘనపాతకమూలము లని
విననే? యీపాపపుణ్యవిధు లెఱుఁగనొకో!. 78

ఉ. ఊరక వేట వెళ్ళ వికచోత్పలలోచన! దుష్టసత్త్వముల్
ధారుణి నేపురేఁగి బెడిదంబుగ మూఁకలుగట్టి గ్రామముల్
మారిమసంగి నట్లయి సమస్తముఁ జూర్ణముచేసినప్పు డా
క్రూరమృగంబులన్ దునిమి కుంభిని నిల్పుట ధర్మహానియే!.

చ. వలదు దలంక నూరడిలు పాపవిలోచన! కాననంబులన్
గలయఁగ వేటలాడి తిరుగన్ జనుదెంచినదాఁక నీవు నా
వలన మమత్వ మొప్ప ననివారణ శ్రీహరివాసరవ్రతం
బలవుగఁ జర్పుమంచుఁ బ్రియ కర్మిలినప్పనఁ జేసిచయ్యనన్.

మ. సుతు ధర్మాంగదు రాజ్యపాలనకు నై చూపట్టఁగానిల్పియా
క్షితినాథుండు ప్రధానులుం దొరలుఁ దేజీలున్ మదేభంబులున్
హితులున్ దేరులు దండనాథులు భటానీకంబు లెన్నేనియున్
బ్రతిభం గొల్వ మహావిభూతి నరిగెన్ బాలార్కతేజంబునన్.

ఉ. మౌళికిరీటరోచులు సమగ్రతటిల్లత లింద్రచాప మా
భీలశరాసనంబు గుణభీషణశానము గర్జితంబు స్త్రీ
జాలము లోలిఁజల్లు వికసత్కుసుమంబులు వృష్టిగాఁగ భూ
పాలనవాంబుదంబు గనుపట్టె మహారథశైలసంగతిన్. 82

ఉ. పచ్చనిపట్టుచేలమును బచ్చనికుంకుమపుష్పగంధమున్
బచ్చనిపట్టుసింగిణియుఁ బచ్చనిజోడును రాగవల్లులున్
బచ్చనిరత్నకీలితవిభాసితభూషితముల్ దలిర్పఁగాఁ
బచ్చనివింటిజోదు క్రియఁ బార్థివశేఖరుఁ డొప్పె నయ్యెడన్.

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహీవల్లభుండు గట్టాయితం బై కదలి మహారణ్యంబులు దరియ నడచె నప్పుడు మున్నాడి యనేక సహస్రసంఖ్యాతసమేతంబగు శాబరబలసమూహంబు గహనంబుఁ బ్రవేశించి ఘోరమృగసంఖ్యంబులకందువలరసి యరికట్టుతిరిగి రాఁ బొంగువారియు నొండొరులం జీఱియుఁ దెఱలుచుట్టియు నస్తులు వెట్టియుఁ బమకంబు లమర్చియు విక్రమంబులు పేర్చియు దీమంబు లునిపియు గాలురులు నేసియు నోదాలు దీర్చియు వలకుం దార్చియు మృగంబుల

నొత్తియు నంతంతకు హత్తియు నీరంబులు దూఁటియు వెనువెంటం బాఱియుఁ దరువులు నఱికియు ద్వీపంబుల నురికియు బహుప్రకారంబుల వర్తింపుచుండి రంత భూమీశ్వరుండు రథంబు రయంబునం గదియఁబఱపి. 84

క. కోపంబున శరవర్షము
చాపంబునఁ దొఱఁగఁ జేసి జనపాలకుఁ డా
టోపంబున శరభంబుల
రూపంబు లడంచి యార్చె రోదసి పగులన్. 85

క. అడిదంబు పెఱికి భూపతి
బెడిదంబుగ బలిమి నొక్క భేరుండంబున్
మెడఁ దునిమివ్రేయ నెత్తురు
వడిఁ దనియక భూమిమీఁద వరదలువాఱెన్. 86

క. రదనములు దునియ నేసిన
సదనములకుఁ బాసి పాఱె జవమున లాలల్
వదనములఁ దొరఁగఁగా న
య్యదన మృగేంద్రములు భయసమాకులమతులై. 87

క. అదలించి యత్తళము చేఁ
గదలించి విభుండు భిల్లగణవల్లభులన్
ముదలించి ఖడ్గమృగముల
విదళించెఁ బ్రతాపరేఖ వినుతింపంగన్. 88

క. ఆలములు విడిచి మదశా
ర్దూలములు మహాభయంబుతోఁ బరువిడఁగా
వాలములు తలలు పటుశర
జాలముల మహీవిభుండు జగతిం గూల్చెన్. 89

వైరంబునఁ బఱతేఱఁగ
దూరంబున మస్తకంబు దునియఁగ నేసెన్
భారమ్మున భల్లుకముల
భీరంబున భూవరుండు పృథివి చలింపన్. 90

వనములఁ జొరఁగొట్టి మృగా
దనముల నరికట్టి బెట్టిదంబగు పటుసా
ధనములఁ దునిమి యిడెన్ భో
జనములు గోమాయుకాకసముదయములకున్. 91

అమ్ములు వడిఁ దునిసి లులా
యమ్ములు ఝిట్టనుచుఁ దిరిగి యవనీస్థలిపైఁ
గొమ్ములు క్రిందుగఁ బడె వా
లమ్ములు వడినేయ భీకరాటవిలోనన్. 92

శ్రీకరములు రణరంగజ
యాకరములు నిఖిలశాత్రవానీకమనో
భీకరములు నగుశరముల
సూకరములు సమసె భూభుజుఁడు వడి నేయన్. 93

సారంగంబుల రయమునఁ
జేరంగ దురంబుపఱపి చిత్రముగ జవం
బారంగఁ జాపవిద్యా
పారంగతుఁడైన భూమిపాలుం డేసెన్. 94

కట్టలుకఁ గొండగొఱియలఁ
గట్టలుగాఁ దునిమి తలలు కాననభూమిన్
గుట్టలు వెట్టి వృకంబుల
చట్టలుకం బాపె నృపతి శరవర్షమునన్. 95

క. త్రిప్పులు వెట్టుచుఁ బాఱఁగ
నిప్పులు వెదఁజల్లు బాణనికరంబులచేఁ
గుప్పలకొలఁదిగ నేసెను
దుప్పుల నవనీవిభుండు దోర్బల మెసఁగన్. 96

క. బాణము విభుఁ డరివోసిన
నేణము గని పాఱి కుముదహితబింబలస
త్కోణమున దాఁగి రయమునఁ
బ్రాణము రక్షించుకొని శుభస్థితి నిలిచెన్. 97

క. ఏకలమును నరనాథుఁ డ
నేకలవంబులుగఁ జేసి యేనుఁగులను బె
న్నాకలరి కట్టి కొట్టెను
మేఁకలవలెఁ దరుల నపరిమితశౌర్యమునన్. 98

తే. మేదినీశుండు కస్తూరిమృగ చయంబుఁ
జమరికామృగజాలంబు సమదరేఖఁ
బేర్చుజవ్వాదిపిల్లులఁ బ్రియ మెలర్పఁ
బట్టి పదిలంబు గావించెఁ బరిఢవించె. 99

వ. మఱియు సింహ ఋషభ శార్దూల గండభేరుండ భల్లూక వరాహాది మృగంబుల నఖండపరాక్రమంబున ఖండించి కస్తూరిచమరికామృగంబుల సమయించి యొండొండంబట్టి పదిలంబు గావించి పరిఢవించె. 100

సీ. వింధ్యానలప్రాంతవిపినమార్గములందు
సహ్యభూమీధరసానువులను
మలయపర్వతపాదమహీతాటవులయందుఁ
గ్రౌంచశైలమహోగ్రకాననములఁ

భారియాత్ర గ్రావపటువనాంతరముల
        గంధమాదనగిరికందరములఁ
త్ర్యంబకావనిభృన్నితంబదేశంబుల
        ఘనమాల్యవద్గిరికటకములను
గనక దర్దుర ధరణీంద్ర గహ్వరముల
ఘోరమృగముల వేఁటాడి కుంభినికిని
హర్ష మొదవించి చాలించి యవనినాథుఁ
డరుగుచోఁ గాంచె వామదేవాశ్రమంబు! 101

పనస పిప్పల నింబ పాటలి దాడింబ
        రాజభూజ కదంబ రాజితంబు
తింత్రిణీ రుద్రాక్ష తిలక జంబూవృక్ష
        బహుపా దశోకాక్ష భాసురంబు
కర్ణికా సురరంగ కదలికా నారంగ
        చంద నామ్ల లవంగ సంకులంబు
తిందు కార్జున సాల దేవదారు తమాల
        వకుళ చంపక తాల భాసితంబు
నారికేళ పలాశ పున్నాగ పూగ
కుటజ కర్పూర ఖర్జూర కోవిదార
ముఖతరువ్రాతబహులతామోది యగుచు
మహిమఁ దనరారుపుణ్యాశ్రమమ్మునందు. 102

సామగానసుస్వరపటు
భూమిసురానేకమంత్రపూతాహుతివి
స్తోమసముజ్జ్వలపావక
ధూమవ్రాతములు నిఖిలదోషము లణఁచున్. 103

సీ. మత్తిల్లు వ్యాఘ్రడింభములతోఁ జెరలాడు
లేడిపిల్లలగుంపు గూడికొనుచు
బాలమృణాళవిభ్రాంతిఁ దొండము సాఁచి
కరభంబు హరిదంష్ట్రికముల నిమురఁ
గొండముచ్చులు కొండగోఁటియలఁ గొనగోళ్ల
నొయ్యనొయ్యన గోఁకు నెయ్యమెసఁగఁ
గేలిమై జిహ్వాకాకిసలయాగ్రము సాఁచి
నాగుఁబాము ఫణంబు నాకు ముంగి

తే. యడవిపిల్లుల నెలుకలు నాడుఁ గూడి
జాతివైరంబు లుడిగి ప్రసన్నబుద్ధి
సకలమృగములు ననురక్తి సంచరించు
వామదేవుని యాశ్రమవనమునందు. 104

క. ఆవనము గాంచి యేముని
పావనుఁడో యిచట నున్న భవ్యుఁడు చూడం
గావలయు ననుచుఁ జని యా
భూవరుఁ డవ్వామదేవుఁ బుణ్యుని గాంచెన్. 105

క. శుకశౌనకాదిసన్ముని
నికరంబులు గూడి నిఖిలనిగమోపనిష
త్ప్రకరము లడుగం దెలిపెడు
నకలుషచిత్తునకు మ్రొక్కె యతివినయమునన్. 106

క. పుణ్యుండవు శాస్త్రప్ర
వీణ్యుండవు నిఖలమౌనినివసరంబులలో
గణ్యుండవు బహుపుణ్యాశ
రణ్యుండవు భారతీశ్వరప్రతిమానా!. 107

క. ధన్యుండవు కామార్థవ
దాన్యుండవు నిఖిలశాస్త్రతత్త్వమనీషా
మాన్యుండవు నిర్జితభవ
మన్యుండవు బ్రహ్మబోధమయ! శాంతనిధీ!. 108

చ. పరుసమునోకి లోహము శుభస్థితిఁ గాంచనమైనరీతి మీ
చరణసరోజవందనవశంబున దేవ! మదీయదేహముం
బరమపవిత్రవాగ్గరిమఁ బ్రస్తుతి కెక్కెఁ గృపారసోదయ
స్ఫురదురులోచనాంబురుహ! భూరితపోధన! శాంతసాధనా!.

వ. అని యివ్విధంబున సంస్తుతించిన రుక్మాంగదభూమిపాలకుం
జూచి యవ్వామదేవుండు. 110

ఉ. నేమమె! భూవరేణ్య! సరసీరుహమిత్రకులాగ్రగణ్య! నీ
భూమికి నీకు భార్యలకు భూసురకోటికి నాప్తమంత్రికిన్
శ్రీమహిళాధినాథపదసేవక! భాగవతాగ్రగణ్య! నీ
నామముసంస్మరింపఁగ వినంగలవారలఁబొందుఁబుణ్యముల్.

క. ఉన్నాఁడా? నీపుత్రుఁడు
విన్నాఁడా? సకలశాస్త్రవిశదముఁ జెలియన్
గన్నాఁడా? పారితత్త్వము
మన్నాఁడా? బంధుజనసమాజం బలరన్. 112

క. సేవించునె సత్పురుషులఁ
గావించునె భక్తి విప్రగణముల నెపుడున్
గావించునె పెద్దలఁ గని
భావించునె విష్ణుదేవుపదపద్మంబుల్. 113

వ. అని మఱియును. 114

క. ఏలితివి ధర్మమున నిలఁ
బోలితివి భగీరథాదిభూనాయకులం
దోలితివి గర్వితారుల
వ్రాలితి వఖిలైకభాగ్యవైభవగరిమన్. 115

ఉ. విష్ణుపరాయణుండవు పవిత్రచరిత్రుఁడ వప్రతీపస
ద్వైష్ణవధర్మమార్గపదవర్తివి నిచ్చలు నిత్యసత్యవ
ర్ధిష్ణుఁడవై నని న్నను నుతింపఁగ వేడుక నాదుజిహ్వకుం
దృష్ణ దొఱంగ దెప్పుడు సుధీజనపోషణ! సత్యభాషణా!.

ఉ. పూజ్యుఁడ విప్పు డీనిఖిలభూధరముఖ్యులలోన నీదుసా
మ్రాజ్యము పావనంబుగుణరత్నసుధానిధి యచ్యుతుండు సా
యుజ్యము నీకు నిచ్చు సదయోజ్జ్వల! తథ్యముధర్మనిర్మల
ప్రాజ్యరమావిశేష! బుధపద్మవిరోచన! చారులోచనా!. 117

సీ. పుత్త్రికారత్నంబు భూషణాన్వితముగాఁ
బుష్పతల్పమునందుఁ బొందుపఱిచి
ప్రణుతింపఁదగిన శ్రావణమాసశుక్లప
క్షద్వాదశిని వేదశాస్త్రములను
ఘనుఁడైన ధరణీసురునకు దక్షిణపెట్టి
దానమిచ్చిన నీవ్రతంబు మాన్య
శయనవ్రతంబనఁ జను నీవ్రతము నీవు
సలిపినాఁడవు తొల్లి జనవరేణ్య!
తే. తత్ఫలంబునఁ బుణ్యకాంతాలలామ
భామ సంధ్యావళీదేవి భార్య యయ్యె
నఖిలరాజ్యంబునకు రాజవైతి వచ్యు
తాంఘ్రివరభక్తియును గల్గె నంతమీఁద. 118

సాయుజ్యంబును గలిగెడు
నాయచ్యుతు కరుణచే మహావ్రతనియతిన్
శ్రీయుత! కీర్తివిభూషణ!
నీయట్టి కృతార్థు ధారుణీస్థలి నెఱుఁగన్. 119

అనుచు వామదేవుఁ డమ్మహీపాలక
సార్వభౌము నిట్లు సంస్తుతించి
విమలచరిత! మందరమునందు నిష్టకా
మేశ్వరుండు పార్వతీశ్వరుండు. 120

చీనాంబరంబులు సేవకాలికి నిచ్చి
 కరటిచర్మములు చొక్కముగఁ గట్టు
ఘనసారగంధపంకము భృత్యులకు నిచ్చి
 భసితాంగరాగ మేర్పడ నలందుఁ
దారహారము లాశ్రితవ్రాతముల కిచ్చి
 భుజగభూషణము లేపున ధరించు
నమృతదివ్యాన్నంబు లంఘ్రిభక్తుల కిచ్చి
 కాలకూటమ్ము వేడ్కను భుజించు
నాత్మరక్షయు నొల్లఁ డత్యంతభక్తి
హితుల రక్షించు చో సాటి యెన్నఁగలరె
దైవకోటులు దైవతోత్తంసమునకు
నెందుఁ జర్చింప నిష్టకామేశ్వరునకు. 121

కోరినయిష్టసంపద లకుంఠితభక్తి నిరంతరంబు ని
ద్ధారుణి నిచ్చు మర్త్యులకుఁ దత్పరతం జననాథచంద్ర! నీ
వారుచిరేందుమౌళిచరణాంబురుహంబులు గొల్చి రమ్ముసం
సారభవైకసౌఖ్యశుభశాశ్వతలక్ష్ములు నీకుఁ గల్గెడిన్. 122

క. ఆపర్వత మీచోటికి
భూపాలక! నికటముండు బొమ్మనియనుపన్
భూపాలుఁ డరిగి సేనల
నాపర్వత మొద్ద నిలిపి యచలం బెక్కెన్. 123

సీ. కిన్నరగంధర్వగీర్వాణ కాంతావి
హారహాటకగుహాభ్యంతరములఁ
బద్మరాగారుణప్రకటప్రభాశోభి
ఘనమైన శ్రీరమ్యకందరముల
శృంగసంజనితవిస్తీర్ణనిర్మలనీర
నిస్సరద్బహుసానునిర్ఝరముల
చమరీమృగవ్రాతసంచారకమనీయ
పుష్పశోభితకుంజపుంజములను
తే. మత్తబర్హిప్రజానందమయనవీన
నృత్తమంటపనానామహీరుహములు
గండశైలోపరిస్థలక్రౌంచహంస
నిచయదీర్ఘికలనుఁ జూచె నృపవరుండు. 124

క. చింతామణి వేదులు శశి
కాంతశిలలు పరుసవేదిఘనరసకూపా
భ్యంతరకర్పూరాగరు
సంతానమహీరుహములు జనపతి చూచెన్. 125

మానిని. ఆసమయంబున మన్మథమాధవులంబుజగర్భనియానతి ను, ల్లాసమునం జనిమందర శైలవిలాసవనంబులనిల్పిరిభామాసఖులుర్జనుఁ దెంచిమనంబున మక్కువలీరికలెత్తఁగన
వ్యాసవసన్నిభు డాసిచరించి రవారణవారణయానములన్.

వ. అప్పుడు. 127

క. పుక్కిట మందారపుమధు
వక్కజముగ నునిచి యుమరి యలరఁగ గుత్తుల్
క్రిక్కిరియఁ జేసి బొగడకు
గ్రక్కున నొక కలువకంటి గర్వం బెసఁగన్. 128

క. గురుకుచకుంభము విరియఁగఁ
బరిరంభణ మాచరించి భామాతిలకం
బరుడార నొకతె పువ్వులు
కురవకమునఁ గలుగఁజేసెఁ గొల్లలుమీఱన్. 129

ఉ. క్రొన్ననవిల్తు హేతియనఁ గోమలి యొక్కతె గండపాలికల్
వన్నియవెట్ట లేనగవుల న్విరు లొక్కట యుప్పతిల్లఁగాఁ
బొన్నకుఁ జేసెవాసనలు పుణ్యమునాలుగుదిక్కులందు న
త్యున్నతలీలఁబర్వముద మొందజవంబునఁజేయుచుండఁగన్.

క. మదరాగవేగమున నొక
మదిరాయతనేత్ర పుష్పమంజరు లెన్నే
న్మైదలించె షట్పదంబులు
బెదరి చనఁగ జనుపకమునఁ బ్రియ మలరారన్. 131

క. కొనగోరఁ జెనకి యొకసిత
వనరుహాదళనేత్ర వింతవాసనతోఁ గ్రొ
న్నన లొత్తఁజేసె నిమిషం
బున మామిడిమోకఁ బికసమూహం బలరన్. 132

క. క్రొవ్వాడిమూపుగమిచేఁ
బువ్వులు వొడమించె నొక్కపూఁబోణి కడున్

ముప్వమునఁ దిలకతరువున
నువ్వున మకరందధార లుప్పతిలంగన్. 133

ఉ. పల్లవకోమలంబయిన పాదసరోజ మొకింత సాఁచి ఘల్
ఘల్లుననందియల్ మెఱయఁ గామినియొక్కతె దా నశోక
ముల్, గెల్లుమనంగఁ దన్ని కలిగించెనుగోరకరాజి నేర్పునం
దిల్ల ననంగుకొల్వు జగతిందగు దీపచయంబులో యనన్.

క. మలయజకస్తూరీపరి
మళమును గలయూర్పుగముల మన మలరఁగఁ బా
టలభూమీరుహమునఁ బు
వ్వులు గలుగఁగఁ జేసె నొకచివురుఁబోణి దగన్. 135

ఉ. పంచమసుస్వరంబున విపంచిక మ్రోయువిధంబు మీఱఁగాఁ
జంచలనేత్ర యొర్తు విలసన్మధురధ్వనితోడఁ బాడి క
ల్పించెఁ బ్రసూనమంజరులు ప్రేంకణమున్నొనగయించితధ్వ
నుల్, ముంచిమృగప్రతానముల మోహవశంబును నొందఁ
జేయుచున్. 136

క. అందియల మ్రోఁత నొక యర
విందాయతచారునేత్ర విరహులు దలఁకన్
దుందిలసుమనస్తబకము
లందున సురపొన్న వొసఁగునట్లుగఁ జేసెన్. 137

ఇవి దశవిధదోహదములు.

క. చిగురులు జొంపమ్ములు పువు
మొగడలు దరవికచపుష్పములు పుష్పాళ్లన్
జిగిదక్కిన భూరుహముల
నిగుడించెను మాధవుండు నిముసములోనన్. 138

సీ. మల్లీమతల్లి కామాధవీమకరంద
సౌరభ శ్రీమించెఁ జల్లగాలి
పరిపక్వకదళికాఫలరసంబులు గ్రోలి
కలకలంబులు చేసెఁ జిలుకపిండు
మాకందపల్లవోన్మాదమోదంబునఁ
గూఁక లేయఁ దొణంగెఁ గోకిలమ్ము
బహుపుష్పమంజరీప్రకరాగ్రములయందు
మొకరితుమ్మెదగీతములు చెలంగెఁ
తే. జికిలిచేసిన క్రొవ్వాడిచిగురుములుకు
లలరువిలుఁ బూని చనుదెంచె నంగభవుఁడు
మాధవుఁడు తోడఁ జనుదేర మనుజవిభుఁడు
వరుస జనియించు శృంగారవనమునందు. 139

తే. అపుడు మోహిని రుక్మాంగదావనీశుఁ
డమ్మహాపర్వతమునకు నరుగుదెంచు
టాత్మ నీక్షించి వక్షోరుహాంబు గదియ
రత్నవల్లిక నిల్పి ప్రయత్న మలర. 140

సీ. తంత్రులనూని చేతబిగించి జీవాళిఁ
బొందించి సారెలు పొందుపఱచి
సరిగమపదనిస స్వరసప్తభేదసం
గతులను లక్ష్యలక్షణము లెఱిఁగి
మంద్ర మధ్యమ తార మధురిమ శ్రుతు లెత్తి
గరిమ స్త్రీపురుషరాగములఁ దెలిసి
భావసంకీర్ణ వేళావేళ వీక్షించి
జంత్ర గాత్రము లొక్కసరణిఁ దనర

తే. వీణె మ్రోయించెఁ బరిపరివిధములందు
నానతులు చేసి మృదురీతి నాలపించి
యమృతలహరీవికాసంబు లతిశయిల్లఁ
బాడె నమ్మోహినీకాంత భవునిమ్రోల. 141

క. శంకరుని శుద్ధసాళగ
సంకీర్ణప్లుతలయప్రసారణలీలన్
బంకజగంధియుఁ దరులత
లంకురముల నొందఁ బాడె నభినవలీలన్. 142

క వీణాదండ మిగుర్పఁగ
రాణగ నలువదియు నాల్గు రాగంబులు స
త్ప్రాణము లై వర్తింపఁగ
నేణంబులు సొగయ నామృగేక్షణ పాడెన్. 143

ఉ. మానవనాథుఁ డం దమరమంజులగానరవంబు వీనులన్
బానముచేసి మైమఱచి పన్నగ కిన్నర సిద్ధ కామినీ
గానముఁగానమిట్టు త్రిజగంబుల నెయ్యెడ నంచు మాధురీ
గానము పజ్జ గా నరిగి కామినిఁ గాంచె శివాలయంబునన్.

సీ. కలికి కన్నులు చూపు కమల విద్యుల్లతా
ప్రభల నీనుచు నేత్రపర్వ మలరఁ
గస్తూరితిలకంబు ఘర్మాంబువుల జారి
యలికభాగమునఁ జెన్నలవరింపఁ
ముత్యాలతాటంకములకాంతి మెఱుఁగుఁజె
క్కులమీఁద నిండువెన్నెలలు గాయ
జిలుగుపయ్యెదలోని వలిచన్నుఁగవ తళు
కులు కుందనంపునిగ్గుల నొనర్పఁ

తే. గచభరంబున విలసిల్లు కల్పవృక్ష
సూనసౌరభ మఖిలంబు జోడుముట్ట
విశ్వమోహనరూప మై వీణె మీటు
నతివ మోహిని వీక్షించె నవనివిభుఁడు. 145

క. వలరాయఁ డపుడు కోవెల
బలములు దుమ్మెదలు మందపవనుఁడు గొలువన్
జిలుకల తే రెక్కి మహీ
తలనాథుని నంటనార్చెఁ దక్షణమాత్రన్. 146

సీ. అలరులు విలుచేసి బలిమితుమ్మెదనారిఁ
బుష్పచాపమునందుఁ బొందుపఱచి
వడి గుణధ్వని చేసి వలఁతిపువ్వులకోల
నేర్చి చక్కఁగ వంకఁదీర్చి పూని
చెఱకుసింగిణివింట నొఱపుగా సంధించి
తెగనిండుగాఁ దీసి దృష్టి నిలిపి
మనుజనాయకుని మర్మంబులు గుఱిచేసి
సరిగోళ వడి నేసె సరభసమున
తే. భావభవసాయకమున నప్పార్థివుండు
పరవశతఁ బొంది మూర్ఛతోఁ బవ్వళించెఁ
బాట చాలించి మోహినీభామ యప్పు
డవనినాథునిఁ గాంచె నెయ్యంబుతోడ. 147

చ. తనదు నిజాంకపీఠమున ధారుణినాథుశిరంబు నిల్పి చం
దన ఘనసార కుంకుమ ఘన స్తనదీప్తులు చౌకళింపఁ బా
అనిధృతిఁ బట్టుపయ్యెద చెఱంగుఁ గరంబునఁబూని వీచెనం
గన నవరత్న చారుకటకధ్వను లొక్కట ఘల్లుఘ ల్లనన్. 148

తే. ధారుణీనాథుఁ డొకకొంతతడవునకును
దెలిసి యమ్మోహినీకాంతదిక్కుఁ జూచి
పులకితానందగాత్రుఁ డై కలయ దంత
జనితదీప్తులు పర్వ ని ట్లనుచుఁ బలికె. 149

ఉ. కిన్నర సిద్ధ సాధ్య సుర ఖేచర లోకములన్ జరించు నా
కన్నియలందు నిట్టి త్రిజగన్నుతరూపవిలాసరేఖ లేఁ
గన్నది లేదు నేఁడు తుదగా నలినాయతచారునేత్ర! నీ
విన్నగమధ్యభూమిఁజరియించుట కేగతిఁ దెల్పఁగదె సొంపుమీర 150

ఉ. ఎక్కడ జన్మభూమి తరళేక్షణ! నీతలిదండ్రు లెవ్వ రే
దిక్కున నుండు దీవు నినుఁ జేరి కనుంగొనినంతమాత్ర నే
యక్కటికింత లేక యలరమ్ముల పాలుగఁజేసె మన్మథుం
డొక్కక్షణంబు నిల్వ నిఁక నోపను నీదయ గల్గ కుండినన్.

శా. నాతోడం బ్రియభాష లాడఁగదవే నన్నేటి కీక్షింపవే
ప్రీతిన్ గౌఁగిటనుంచి నాకొసఁగవే బింబాధరోద్యద్రుచుల్
నీతారుణ్యపయోధి నాతనువుపై నేడుబ్బిరాఁజేసి నా
చేతో జాతదవానలం బుడుపవే సీమంతినీ! మాటికిన్. 152

సీ. వివిధమాధుర్యముల్ చెవులపండువులుగాఁ
బూని నీమృదువాక్యములు వినంగ
వింతయంతయు లేక వేడుకవిలసిల్లుఁ
జనవుమై నీపదాబ్జములతోడ
వరకుచద్వయము నావక్షస్స్థలము గాఢ
గరిమతోఁ దుత నిన్నుఁ గౌఁగిటంచఁ
బరిపరిగతుల హృత్పద్మంబు వికసింప
నీదు వర్ణశ్రీల నీకుఁ జూప

తే. సంతసం బయ్యె నీవంటి సౌమ్యమూర్తి
కగు ననందగు మృదువాణి! జగతి నెలుకఁ
గాన సామ్రాజ్యపట్టంబు గట్టి నన్ను
భక్తి నిగుడంగఁ బాలింపు పద్మనయన!. 153

చ. మొకరిపిసాళితుమ్మెదలమూఁకకు గంధపుగాలి రాకకున్
మకరిపటాకుఁడాకకును మావిడిమోకకుఁజంద్రుకాఁకకున్
బికములవీఁకకున్ సిరులఁబెర్చసయామనియూఁచునూకకున్
జకితమృగాక్షి! యోర్వనిఁక జాలఁగృపామతినాదరింపుమా.

క. ఆలింపుము నామాటలు
చాలింపుము వేఱె యొకవిచారము సతులన్
బాలింపుము పుష్పాస్త్రుని
నేలింపుము నీదుకౌఁగి లిచ్చి లతాంగీ!. 155

క. మరునిశరంబులచే మే
నెరియుచు నుండంగ నోర్వ నేక్రియ వచ్చున్
గరుణించు సను "నహింసా
పరమో ధర్మ" యను పలుకు భామిని! వినవే!. 156

ఉ. ఈవనరాశివేష్టితమహీవలయంబున కెల్ల రాజ నా
దేవులు నూర్వు రండు సుదతీమణి పట్టపుదేవి యొప్పు సం
ఖ్యావళి యప్పథూటికి నిజాత్మజుఁ డొక్కరుఁడింతి! నాపురం
బావిదిశామహానగర మంబుజమిత్రకులాగ్రగణ్యుఁడన్. 157

క. నా నామము పుష్పాంగద
భూనాథుఁడు నాకుఁ గల్గు భూచక్రంబున్
నేసలుపు నన్ను నీకును
గానుకగా నాత్మలోనఁ గైకొను మబలా!. 158

సీ. సకియ! నీ నెమ్మోము చంద్రబింబముతోడ
వలతి నెత్తమ్మితోఁ జెలిమిసేయుఁ
గలికి! నీనేత్రముల్ గండుమీనములతో
మరునిబాణములతో మచ్చరించు
నెలనాఁగ! నీకురు లింద్రనీలములతో
మొకరితుమ్మెదలతో ముద్దుగులుకు
భామ! నీ చనుదోయి పసిఁడికుంభములతోఁ
గరటకుంభములతో నొరయుచుండుఁ
తే. ద్రిభువనంబుల లావణ్య మభినవముగఁ
బద్మసంభవుఁ డొనగూర్చఁ బడఁతి! నీదు
భువనమోహనరూప మద్భుతముగాఁగఁ
జేసెఁ గాఁబోలుఁ దప్ప దీక్షించి చూడ. 159

ఆ. పార్థివేంద్రుఁ డిట్లు పలికిన పలుకుల
కాత్మ మోద మంది యామృగాక్షి
నాథ! నావిధంబు నలిలేక యింతయు
విన్నవింతు విను సవిస్తరముగ. 160

సీ నలినసంభవుని మానసపుత్రిఁ గమలజుం
డనురాగమున నన్ను నాదరించు
నతనిసమ్మతి నిమ్మహాద్రి నేఁ జరియింతు
నీకామినీమణుల్ నాకు సఖులు
పగలు రేయును భయ భక్తితోడుత నిష్ఠ
కామేశ్వరుని సముఖమున నుండి
పూజసేయుదు నాకుఁ బురుషు లెవ్వరు లేరు
నా పేరు మోహిని భూపతిలక!

తే. స్వేచ్ఛ విహరింతు వల దని హితవు చెప్ప
వార లెవ్వరు లేరు శృంగారలీల
మనసునకు వచ్చి కనుపట్టు మగని నెఱుఁగ
నెఱుఁగఁ బదివేలమాటల నెఱయ నాథ!. 161

మ. ధరణీనాయక! నివ్వరింపు మని తాత్పర్యంబుతోఁ బల్కె దే
కరణిం గూడఁగవచ్చు భార్య లెసగంగా నూర్వురున్నారనీ
వరపుత్రుండుమహోఘునుండుమహిమక్షి వారింపఁగావచ్చునా?
పరితోషంబులు గానివాక్యములుభూపా! పల్కఁగా నేటికిన్.

క. మానినులు నూర్వు రుండం
గా నను నేరీతి మేలుగా నేలెదవో
భూనాథ! జరుపవచ్చునె
గానుగనదలాబ్ధికంఘ్రిగల్పము తోడన్.(?) 163

క. నీవెప్పటి యట్లయ నీ
దేవులసన్నిధికిఁ బొమ్ము ధృతిఁ బదిలుఁడ వై
నావుడు నన్నరనాథుఁడు
దేవుఁడు వినఁ బల్కె నాసతీమణితోడన్. 164

ఉ. కామిని! నిన్నుఁ బాసి చనఁగా నిముసంబునుఁజాల మన్మథుం
డేమియు నిల్వనీఁడు తపియించుచు నున్నది మేను భామినీ
స్తోమము నొల్ల నగ్రసతితో నొకనాఁడును గూడియుండ నీ
స్వామియుసాక్షిగాఁ దరుణి! సత్యముపల్కితి నమ్మునీమదిన్.

తే. అతివ! నీ వేమి చెప్పిన నట్ల సేతు
దాఁట నీమాట కడిగెడుతత్పరతను
నీకు వశవర్తి నై యుండి నీమనంబు
సంతసము నొందఁ జేయుదు సంతతంబు. 166

ఉ. నామహిలోపలంగల జనంబులు నాప్రియనందనుండు నా
కామిను లేను నీకుఁ గలకాలముఁ దప్పము సర్వసంపదల్
భామిని! నీవశంబ యని పార్థివముఖ్యుఁడు చంద్రశేఖర [న్.
స్వామికిఁ జెయ్యిఁజూచి మగువన్ ముద మొందఁగఁ జేసెఁజయ్యన

క. గంధగజాసురమదని
ర్గంధనుఁ డగు శివుని మ్రోలఁ గాంతామణితో
గాంధర్వవివాహము నృప
గంధేభం బవధరించెఁ గౌతుక మలరన్. 168

వ. తదనంతరంబ. 169

క. తరుకోటరముల ఖగములు
తరుణుల కౌఁగిల్లఁ బతులు తామరలను ష
ట్చరణములు నుండెఁ బశ్చిమ
శరనిధి రవి గ్రుంకునంత సరభసలీలన్. 170

ఉ. అంతట సూర్యబింబ మపరాచలశృంగముఁ జేరె నక్కాలం
తంతట నుద్భవించెఁ దఱ చై గగనస్థలి మించెఁ గాంతిచేఁ
గాంతలతావితానములు గానఁగ నయ్యె సుశైలదీపికా
కాంతి సమున్నతప్రభలఁ గల్గువనంబులవాఁడె గ్రక్కునన్.

ఉ. కాయజుమేనమామ కలకంఠుని యాదలపువ్వు వాహినీ
నాయకపుత్రుఁ డానలిననాభుని ముద్దుమఱంది కౌముదీ
ప్రాయపుదుంప యంబుగుహబంధునియొడ్డె చకోరజీవనో
పాయమపరాపథంబుసితభానుఁడుగానఁగఁబర్వెఁదూర్పునన్.

క. ఫణిరాజమస్తములపై
మణులరుచుల్ చించి తూర్పు మహి వెడలెనొకో

క్షణమాత్ర మనఁగఁ జంద్రకి
రణముల్ పూర్వాద్రిపైఁ దిరంబై తోఁచెన్. 173

క. అంతకుమును పే యాభూ
కాంతుఁడు సంధ్యాదినిత్యకర్మంబులు ని
శ్చింత నొనరించి గౌరీ
కాంతుని దర్శింప నరిగెఁ గౌతుక మలరన్. 174

సీ. కపిలాఘృతస్వచ్ఛకరదీపనివహముల్
తపనీయపాత్రికాతతుల నలర
మహిసాక్షి కర్పూరసహజకాలాగురు
ధూపముల్ నడసి రీతులఁ దలిర్పఁ
గల్పసూనకదంబకహ్లారమాలికా
వివిధగంధంబులు వెడలఁజల్లఁ
బ్రాకారగోపురాగ్రద్వారగేహాళీ
ఖచితరత్నప్రభాగరిమ నిగుడ
తే. దివ్యవైభవవిస్ఫూర్తిఁ దేజరిల్లు
నమ్మహాదేవు శ్రీనిలయంబులోనఁ
దరియఁగా నేఁగి ధారుణీతలవిభుండు
సహజభయభక్తిఁ బార్వతీశ్వరునిఁ గాంచి. 175

క. వందారుభక్తజనతా
మందారంబైన యయ్యుమానాథున కా
నందమున భూమిపాలక
కందర్పుఁడు మ్రొక్కె మోడ్పుఁగరములతోడన్. 176

ఉ. దేవ! త్రిలోకనాథ! భవదీయపదంబుల నెవ్వఁడేని రా
జీవదళంబొకం డిడు విచిత్రము వాఁ డమరాపగాతట

స్థావర పారిజాత హరిచందన కల్పకదామ శోభిత
స్త్రీవిలసత్కుచాగ్రములఁ జెందిసుఖించు సహస్రిశంబులన్.

మ. భవబంధంబులు వాయు రోగచయముల్ భస్మంబులౌ దు
ష్కృత, వ్యవసాయంబులపే రణంగు శుభముల్ వర్ధిల్లు సౌ
ఖ్యంబు లొం,దు వివేకంబును గూడు సంపదలుఁబొందుఁగ
గీర్తి శోభిల్లు నో, శివ! గౌరీశ్వర! మీపదాబ్జములవీక్షింపఁగ
[మదిఁగ గల్గినన్. 178

సీ. దంభోళిధరసతీతాంబూలపేటీషు
దహనబింబాధరీస్తనభరేషు
శమనశుద్ధాంతయోషాఫాలభాగేషు
నిరృతిసాధ్వీముఖనీరజేషు
కంధినాయకబాలికాకర్ణపత్రేషు
గంధవహాంగనాకచభరేషు
రాజరాజాంతఃపురస్త్రీకరాగ్రేషు
కరకంఠభామినీకటితటేషు
తే. చంద్రశకలంతి హారాంతి చందనంతి
విశదహాసంతి హీరంతి విచికిలంతి
దర్పణంతి దుకూలంతి తవ యశాంసి
క్లేశభవభంగ! యిష్టకామేశలింగ!. 179

అచ్చతెనుంగు.

ఉ. మేనిసగంబుతూపు పసిమిఁగ మెఱుఁగెక్కినవిల్లు తేరునుఁగ
బూనుపరాని గుఱ్ఱములు పుట్టఁ దనర్చిన నారిజోడు గా
నాననిబండికండ్లు నడియాడనివెన్నరదంబుగూర్చి నీ
వేనెఱిమూఁడుప్రోళ్లు సికయెత్తునన్నోర్చితివేల్పురాయఁడా!.

వ. అని యివ్విధంబునఁ బ్రస్తుతించి యమ్మహాదేవు ప్రసాద
స్వీకారం బొనర్చి పరమేశ్వరావాసంబు వెడలి మహీపాల
శేఖరుండు పుష్పలతాకుంజమంజుమంటపాంతరపల్లవసంస్త
రంబున నమ్మోహినీకాంత కుచాలింగన చుంబనభాషణం
బుల సాత్వికోదయం బొనరించి యనంతరంబ. 181

సీ. భద్రుని రతికళాప్రౌఢిమ నిరసించి
దత్తకుఁ గలయికల్ ద్రస్తరించి
కూచిమారుని పెనుకువ లాత్మలో రోసి
పాంచాలు సంభోగభంగిఁ దెగడి
నందపుత్త్రునిరతానంద ముచ్చాసించి
యింద్రనందను కేళి నెరవుచేసి
నలకూబరుని మన్ననలు వింత లొనరించి
పంచాస్త్రురీతిఁ బ్రాభవ మెలర్పఁ
తే. దమకమునఁ గాంక్షలను దహతహలు నిగుడఁ
దరుణిఁ జౌశీతిబంధభేదములఁ గలసి
వలచి వలపించి సొక్కి గర్వంబు దక్కి
యున్న ప్రాణేశుఁ జూచి సముత్సుకమున. 182

క. సతి సలిపె సుపరతిని బ
ర్వతములు చలియింప నభము వణఁకఁగఁ దారల్
గతిఁ దప్ప శశి స్రవింపఁగ
మతి సురగము దలక దమము మైకొనిపొదువన్. 183

వ. తదనంతరంబ. 184

సీ. ఒకికలి శయ్యపై సునిచిన మేనులు
తలగడ నిడిన హస్తద్వయంబుఁ

కటులపైఁ గట్టిన కట్టంశుకంబులు
వన్నెగా మోడ్చిన కన్నుఁగవయుఁ
గలయఁగ నిమిరిన కస్తూరిచెమటలు
తలఁపులు వెడలిన తత్తరములు
చవులానుటీగిన చక్కెరమోవులు
చదురొప్పఁ బెనిచిన మృదుపదములు
ఆ. కటులు వదలియున్న కౌఁగిళ్లఁ జిటిలిన
గంధములు వెలుంగ గరిమతోడ
నిధువనాంతమందు నిద్రలఁ జెందిరి
పతియు సతియు వేడ్క లతిశయిల్ల. 185

వ. అయ్యవసరంబున. 186

చ. వెలవెలఁబాఱెఁదూర్పుదెస విల్లుమనోభవుఁడెక్కుడించెఁదా
రలు పొదివిప్పఁ జొచ్చె ననురక్తిఁజెలంగెరథాంగదంపతుల్
జలజము లుల్లసిల్లె విలసద్గతి వీచెఁ బ్రభాతవాయువుల్
కలకలఁబల్కెఁ బక్షులు వికాసముకల్వలఁబాసె నయ్యెడన్.

చ. కుముదినితోడి రాత్రి యనుకూలతఁగూడిన భృంగవల్లభుఁ
బ్రమదమెలర్పఁ దోడుకొని పద్మినికై మలయానిలుండు నె
య్యము విలసిల్లఁదెచ్చిపొలయల్కలు ప్రాణసఖుండుదీర్చె
మోహముఁ విలసిల్లఁగాఁ బ్రియుఁ బ్రియాంగనతోడను
[గూర్చుకై వడిన్. 188

సీ. కిరణంబు లొకకొన్ని తరుషండములయందు
నలరు పల్లవభాతి నలరుచుండఁ
బ్రభ లొక్కకొన్ని గోత్రమహీధరములందుఁ
ధాతుబలస్ఫూర్తిఁ దనరుచుండ

నంశువు లోకకొన్ని హరిదంతకరులందు
సిందూరపద్మకశ్రీలఁ దనర
రుచు లోకకొన్ని చారుసముద్రములయందు
విద్రుమావళిశివి విస్తరిల్లఁ
తే. గరము లోకకొన్ని సౌభాగ్యకరణు లగుచు
భూనభోభాగపరిపూర్ణ భూతిమహిమ
జూడ నొప్పారె బుధజనస్తుతులు చెలఁగఁ
బ్రాఙ్నగాగ్రంబుపైఁ దోఁచె భాస్కరుండు. 189

వ. తదనంతరంబ. 190

ఉ. భూపసుఁడింతి నెచ్చెలులు పుష్పసుగంధియుఁగొల్చితోడిరాఁ
గా విభవంబెలర్పఁ జని గాంచెఁ దదగ్రమునన్ సువర్ణరా
జీవసితాబ్జషండము నశేషభయామయదుఃఖఖండమున్
బావనకాండమున్ సుకృతపాలనశౌండము ముక్తికుండమున్.

ఆ. కని మహీవిభుండు కడుభక్తితోఁ దీర్థ
మాడఁ దలఁచుటయు మృగాయతాక్షు
లవనినాథుఁ గూడి యపుడు జలక్రీడ
సలుపఁగోరియున్న సమయమందు. 192

మానిని. వారిజలోచన యొక్కతె మున్నుగ వారివిహారము
సల్పమదిన్, గోరివినూత్న విభూషణజాలము గొబ్బున నూడి
చి భామలతో, వారక కన్గొని యింపెసఁగన్ జెలువంబున
మన్మథుపువ్వునొన్, శ్రీరమణీయరుచుల్ నిగుడన్ విల
సిల్లెడు నబ్బరిగోల యనన్. 193

ఉ. వారివిహారముల్ సలుప వారిజలోచన లుత్సహించి కా
సారతటంబునందు విలసన్మణికాంచనభూషణావళుల్
వారకయూడ్చి పెట్టి చెలువంబున నొప్పిరి పండుటాకు లే
పారఁగ నూడ్చి కాంతిఁజెలువారెడి పుష్పలతాలికైవడిన్.

ఆ. సతులు కొలని కరుగ శశికాంతసోపాన
ములను నీడ లధిపుమూర్తిఁ జూడ
సంభ్రమం బెలర్పఁ జనుదెంచిన జలాధి
దేవతలవిధమునఁ దేజరిల్లు. 195

చ. తనయుదకంబునం దొకసుధాకరబింబముఁ గల్గఁజేసె న
వ్వననిధి యేమిచిత్రమని వారిరుహాకర మంబురాశిఁ గా
దని సితచంద్రబింబముల నప్పుడు గల్గఁగఁ జేసెనో యనన్
వనితలమోము లింపెసఁగ వావిరిగుబ్బలబంటినీరునన్. 196

చ. నరపతిరాకఁ గన్గొని మనంబున నుబ్బి ప్రమోదనృత్తముల్
సరసియొనర్చెనో యనఁగఁ జారుతరాభినయోర్మిహస్తముల్
దరవికచాంబుజాక్షులు దద్దయు షట్పదనాదగీతముల్
పరభృతకంఠకాహళులు భాసురమై విలసిల్లె నెల్లెడన్. 197

క. పొరిఁబొరి నుడుగక తోఁగెడు
తరఁగల రోమోద్గమంబు దళమై నిగుడన్
ధరణీపతి తరుణులు దా
సరసిని దోయముల నపుడు స్నానముసేసెన్. 198

చ. అలికులవేణియొక్కతె ప్రియంబునఁ జారుసహస్రపత్రముల్
మెలపునవైవ రేకు లవి మేనున నంతట నిండి యవ్విభుం
డలపునఁజూడనొప్పెనపుడక్షులు వేయునుసొంపుమీఱఁగా
నలరు శచీమనోహరుని యాకృతికిం బురుడింపఁ బాడియై.

వలుఁదకుచకుంభములయం
దలఁదిన మలయజము గరఁగ నంగజముద్రల్
వెలిఁ గనుపట్టిన గ్రక్కునఁ
గలకంఠి యొకర్తు గప్పెఁ గచనిచయమునన్. 200

అంగనల చన్నుఁగవలపై నలఁదియున్న
కప్పురము కస్తురియు నీటఁ గరఁగి తెలుపు
నలుపునయి గంగయును యమునయును గలసి
నట్టిచోటునుబోలెఁ బద్మాకరంబు. 201

ఆజలకేళి సల్పెడు లతాంగులఁ జక్కనిముద్దుమోము లం
భోజములంచుఁ దుమ్మెదలు పూనికతోఁ జనుదెంచి నీలవి
భ్రాజితకుంతలద్యుతులు పన్నుగఁ గన్గొని యన్యషట్పద
వ్యాజమెలర్పఁ బాసిచనెనాదట నొండొకపువ్వుదోఁటకున్.

వదనసరోజవాసనకు వావిరిమూఁగెడు తేఁటిమొత్తముల్
చెదరఁగఁద్రోలలేక యొకచేడియ భామలసందుదూరి తా
నుదకములోఁ మునింగి యపవొప్పఁగ నొండొకచోటఁదేలి
యా, సుదతుల షట్పదంబులను జోకఁ గనుంగొని నవ్వు
[దవ్వులన్. 203

వనజకర్ణికలు సువర్ణతాటంకముల్
పుష్పరజము గంధములు బిసములు
తారహారములునుగా రాజముఖులను
నొరసి చెలువొనర్చె సంభ్రమమున. 204

కలశాబ్ధియందు లక్ష్మీ
లలనం గనుఁగొని వెడలు విలాసంబున న

యుజ్వలపతి మోహినియును దాఁ
గొలనివెలికి వచ్చి యాత్మఁ గుతుకం బలరన్. 205

చ. అరుణములైనకన్నుఁగవలంచితమౌ పులకాంకురంబులున్
గరఁగినయంగరాగములు గానఁగఁబడ్డ యనంగముద్రలున్
విరిసినక్రొమ్ముడుల్ దనర వెల్వడి రంగన లాసరోజినిన్
సురతసుఖావసానపరసుందరులం బురడింపఁ జాడియే.

క. తరుణులు మోహినియు నవాం
బరగంధము పుష్పములును బహుభూషణముల్
ధరియించిరి సుందరశ్రీఁ
బరఁగిరి మన్మథుని సాలభంజిక లనఁగన్. 207

తే. జనవరుండును ధవళవస్త్రములు గంధ
పుష్పములు రత్నభూషణములును దాల్చి
దివసముఖకృత్యములు సల్పి దేవదేవు
నిష్టకామేశ్వరునిఁ బార్వతీశుఁ గాంచి. 208

సీ. మందారములయందు మందాకినీజూటుఁ
బద్మంబులను బద్మభవశరణ్యుఁ
గాంచనంబులయందుఁ గాంచనాచలచాపు
నాగకేసరముల నాగభూషుఁ
బున్నాగములయందుఁ బున్నాగవిధ్వంసు
నర్కసూనములఁ గోట్యర్కతేజుఁ
బుండరీకములందుఁ బుండరీకాజినుఁ
గరవీరములను సుధాకరకిరీటు

తే. రాజరాజంబులను రాజరాజసఖుని
బాణకుసుమంబులను బంచబాణవిజయుఁ

బాటలంబులఁ బాటలప్రస్ఫురజ్జ
టాకలాపుని బూజించె లోకనుతుఁడు. 209

శా. అంభోజాక్షియుఁ దానుభూరమణుఁడిట్లా దేవుఁ బూజించి సం
రంభం బొప్పఁ బ్రణామముల్ సలిపి తోరంబైన సద్భక్తితో
శంభో! శంకర! శాంత! శాశ్వత! శివ! స్థాణో! భవానీపతే!
శుంభత్కీర్తుల నమ్ముఁ బ్రోవఁ దగు నంచున్ సన్నుతుల్
[నేయుచున్. 210

తే. తత్ప్రసాదంబు గైకొని తత్క్షణంబ
యమ్మహాదేవు శ్రీనిలయంబు వెడలి
గోపురద్వారమున నిల్చి కువలయేశుఁ
డతివ మోహినిఁ జూచి యిట్లనుచుఁ బలికె. 211

ఉ. ఓ వనితాలలామ! వికచోత్పలలోచన! నాబలంబు లీ
గ్రామసమీపధాత్రి సుకరంబుగ నున్నది తద్బలంబులన్
శ్రీవిలసిల్లఁ గూర్చుకొని శీఘ్రమె పోవలె రాజధాని కే
లావనభూములం దిడుములంబడ రాజ్యసుఖంబు గల్గఁగన్.

క. అని పలికి యతివఁ దోడ్కొని
జనపతి శైలంబు డిగ్గి సరభసలీలన్
జను దెంచుచోట దవ్వులఁ
గనుఁగొని యవ్విభునిఘోటకము ముద మొదవన్. 213

క. హేషారవములు మృగముల
భీషణముగఁ జేసి యంఘ్రిఁ బృథివీస్థలి సం
తోషమునఁ ద్రవ్వి భువి న
న్వేషింపఁగ నపుడు ధారుణీవివరమునన్. 214

ఆ. బల్లియొక్క టుండి పదహతి వీఁపుతో
నెల్ల నగలి వడి మహీస్థలమునఁ
బొరలి యాడుచుండ భూపాలకుఁడు గాంచి
కరుణ నెమ్మనమునఁ గడలుకొనఁగ. 215

ఆ. పాణిపంకజమునఁ బైతోలుఁ గడియఁగా
నిమిరి చల్లనౌజలములఁ జిలికి
శీతలస్థలమునఁ జెన్నొందఁగా నుంచి
పల్లవముల వీవ భామ చూచి. 216

మత్త. దీని నీక్రియ ముట్ట నేటికి దీని ముట్టినమాత్రనే
స్నాన మాడక కాదు పాపపుజాతిపు ర్విది దేవ! నీ
జ్ఞాన మెక్కడఁ బోయె ధర్మవిశారదుండవు దీని నీ
కానసంబున వైచి యీతురగంబు నెక్కు రయంబునన్. 217

చ. కరుణ యొకింత లేక గజగామిని నిష్ఠురభాషలన్ ధరా
వరుఁ బలుమాఱుదూర నృపవంద్యుకరాబ్జము సోఁకినంతనే
దురితమువాసి బల్లి సతితో నబలా! యిది పాపమా మహా
ధ్వరములు ప్రాణిరక్షకు సదా సరిగావని పల్కు వేదముల్.

క. ధరఁ గల పుణ్యఫలంబునఁ
గరుణారతిఁ బ్రాణి నొకటిఁ గాచిన ఫలముల్
సరిమాన్పఁ బ్రాణిరక్షా
పరతఫలమె ధర్మములకు బలువై తూఁగెన్. 219

చ. కరుణనుమీఱఁ బుణ్య మధికాగముఁబోలను బాపముల్ హరి
స్మరణనుమీఱఁ దీర్థముఁ బ్రజాపరిపాలనమీఱుయజ్ఞముల్
విరహముఁబోలరోగము వివేకముఁ బోలవిభూషణంబు మ
చ్చర్చమునుఁ బోలదుర్గుణము చంద్రనిభానన కల్గ నేర్చునే.

వ. అని మనుష్యవాక్యంబులం బల్కి బల్కి పూర్వజన్మంబునం
దా నొనర్చిన దురితంబునం దనకు గృహగోధికాజన్మంబు
ప్రాప్తమైనవిధంబును వినుపించెద వినుమని మహీపాలతిల
కంబుతో ని ట్లనియె. 221

క. నృపవర విను మేఁ గాంపి
ల్యపురంబున ననఘుఁడగు ధరామరుతనయన్
గృపమాలి నావిభుం డొక
చపలాక్షిం గూడి నన్ను సరకుం గొనమిన్. 222

సీ. ప్రాణేశ్వరుండు చేపట్టునా నన్నంచు
గ్రహబలంబులు ద్విజప్రతతి నడిగి
చెలువుండు నను నిరీక్షించునా ప్రియముతో
నను దుఁ బోచిళ్లు నిత్యమును బోసి
పతి నన్నుఁ జనవుమైఁ బాలించునాయని
ధైర్యంబు వదలి సోదనలు చూపి
నాథుండు నన్ను మన్నన నేలునా యంచు
శకునంబు వేమఱుఁ జాల నరసి
తే. బలులకై వాకిటను వచ్చుబడుగుజోగి
జంగమయ్యలఁ బూజలు సలిపి నిలిపి
యెందు నొకయింత విశ్వాస మే నెఱుంగ
కున్నచో వచ్చె సిద్ధురా లూరి కొకతె. 223

సీ. పండువెన్నెలనిగ్గు పరిఢవించినభూతి
సర్వాంగకములఁ దేజం బెలర్పఁ
బచ్చవన్నియలఁ జూపట్టు పచ్చనిబొంత
గుబ్బచన్నులమీఁదఁ గొమరుమిగుల

వజ్రాంకురప్రభావళిఁ జేర్చు ధవళరో
మార్చులు కర్ణద్వయమున నమరఁ
బద్మరాగచ్ఛాయఁ బ్రహసనం బొనరించు
మొగదండము కేల నొఱపు దనర
తే. వలుఁదముత్తియములసాటి వచ్చు సంకుఁ
బూసపేరులు గళమున భాసురముగఁ
జండికామూర్తికరణిఁ బ్రసన్నబుద్ధి
భైరవస్థానమున నున్నభామకడకు. 224

క. పానకము ఫలచయములుఁ బ్ర
సూనంబులుఁ దమ్ములములుఁ జూపట్టంగాఁ
గానుక నేఁ గైకొని య
జ్ఞానకడ కేఁగుదేర నంగన లచటన్. 225

సీ. జంబీరనీరసర్షపతైలములతోడఁ
బరిపక్వమై పేర్చు మండివాళ్లు
మరిచికాధూళి రామఠ జీరకామిశ్ర
మై తనర్చిన కుక్కుటాండచయము
బహుళసద్యోఘృతప్రకరాభిషేకార్ద్రి
సంయుక్తమైన మత్స్యవ్రజంబు
నీరువెళ్లఁగనొత్తి నిప్పుల నందందఁ
గమ్మఁగాఁ గాల్చిన కఱ్ఱసుట్లు
ఆ. వేల్చుముడుసువంట పిట్టలతాళింపు
సన్నగూర గాలి జంబుక్రోష్టి
మొదలుగాఁగ మాంసములు సుఖంబున వండి
రంబుజాతగంధు లనువుపఱిచి. 226

ఆ. శార్కరంబు సూనజము గుగ్లు సుమఘృత
జంబు నారికేళజంబు మాధ్వి
కంబు ఫలమయంబు గౌడతాళమయంబు
నాదిగాఁ దనర్చు నాసవముల. 227

క. స్ఫాటికపుగుండుగిన్నెల
హాటకశశికాంతమయము లగు చషకములన్
వాటముగ వారివారికిఁ
బాటలగంధులు ధరించి పరమప్రీతిన్. 228

క. తద్దయు శుద్ధి ప్రసాదము
ముద్దియ లందుకొని దిస్సమొల వేల్పునకున్
నిద్ధపుమధు విడె యంబిక
కద్దెసఁ బెట్టించి మ్రొక్కి హర్షం బొదవన్. 229

ఆ. ఖజ్జములును మాంసఖండముల్ కర్పూర
శకలసంచయమును జనులుగొనుచు
నక్క! గుక్కెడింద యబ్జాక్షి! చవిచూడు
మనుచు నోలిఁ గ్రోలి రాసవంబు. 230

సీ. దుగ్ధాబ్ధి గిలుకరింతురె నిలింపులు తొల్లి
యీయాసవము చవి యెఱిఁగిరేని
పాలు వెన్నలు గ్రోలఁ బోవునే కంసారి
యీయాసవము చవి యెఱిఁగెనేని
పిన్నడిచ్చినకట్టి తేనియఁ ద్రావునే
యీయాసవము చవి యెఱిఁగెనేని
యన్యాంగనాధరం బానునే జంభారి
యీయాసవము చవి యెఱిఁగెనేని

ఆ. వనజవదనలార! మనపాలిభాగ్యంబు
లందుఁ జేసెవేల్పు లాసవంబు
నందు రుచు లొకింత యైననెఱుంగని
కతన బోడికొల్ల గలిగె మనకు. 231

క. పులకండంబులు దేనెయు
ఫలరసమును శర్కరయును బానకములు నో
చెలియా! యీవారుణియెం
గిలితుంపురు కైన సరియె కేవలరుచులన్. 232

క. ఈలాటిమధువు గలుగక
జాలింబడి రమరు లమృతసాగర మనుచున్
బాలేఱు వాఱుచుండఁగఁ
బోలునె వారగొడ్డువెంటఁ బోవఁగఁ దమకున్. 233

చ. తమముఖదర్పణంబులు ముదంబుననాసవపూర్ణపాత్రలం
దమరఁగఁదోఁచినం జలరుహాక్షులు సన్గొని రోహిణీసతీ
రమణుని గంటిరే మనకరంబున సింధురసంబు గ్రోలఁగాఁ
బ్రమదమెలర్పనిందుఁబడిపాయఁడుమన్మథుఁడప్రమత్తుఁడై.

ఉ. నాచెవిచేరుచుక్క మదసారసలోచన యొప్పియున్నదే
చూచితెగుబ్బచెక్కలను సొంపునుగాటుకతీరు కొప్పునన్
జూచితెయుండియల్ మెఱుఁగు చొక్కటఁబొల్చునెతారహార
ము, ల్చాచవిచూచితేనయనపల్లభఁగ స్ఫురిపువ్వుపొన్పునన్.

క. అని వనజముఖులు సొక్కనఁ
దనువెఱుఁగక పలుకుచుండఁ దాఁ జని వినయం

బున ప్రొక్కి సిద్ధురాలిం
గని కరములు మొగిచి భక్తి గడలుకొనంగన్. 236

చ. పతి ననునొల్లఁ డవ్విభునిఁ బాయుటకోర్వఁగఁజాలనక్కటా
గతియిఁక నాకు నెద్ది గజగామిని! యానతియిమ్మటంచు దు
ర్మతమున సిద్ధురాలికిఁ గ్రమంబునఁ జెప్పినఁ బెట్టుమందునీ
పతి కిదిపాలతో నిడుము భర్తవశుండగునంచుఁ బల్కఁగన్.

క. ఆమందు వల్లభునకుఁ
బ్రేమంబునఁ బాలతోడఁ బెట్టిన నధికం
బై మాత్ర దప్పి దప్పియుఁ
దామసమును మేనఁ బొడమెఁ దత్క్షణమాత్రన్. 238

క. వలపులమం దిట్లిడ మొ
క్కలమునఁ బతి సమసెఁ జెమరకాయలు పర్వన్
దొలకరివానం దడియఁగ
నలయఁగ నిర్ఘాతపాత మానుకరణిన్. 239

తోటక వృత్తము

కపటౌషధ మీక్రియఁ గాంతున క
త్యపరాధముతో నిడినందునకే
వపుబల్లివి గమ్మని వాక్పతిపా
పపుజన్మముఁ బొందఁగఁ బంచె ననున్. 240

మ. ధరణీశా! యిదికారణంబున ననాథత్వంబునం బల్లినై
ధరపైఁబుట్టి యనేకదుఃఖములచేతం జిక్కి నే నీపదాం
బుజసంస్పర్శనఘుంబులందొఱగివిస్ఫూర్తిన్ సురావాసముం
గరిమన్గాంచెదనంచుఁబల్కిచనియెన్ గాంతాశిరోరత్నమై.

వ. అని నైమిశారణ్యవాసులైన మునీశ్వరులకు సూతుం డెఱిం
గించె నని యటమీఁది వృత్తాంతం బెట్టి దనిన. 242

శా. క్రీడారామవిహార! హారఫణికాంతా! కాంతచంద్రాగ్ని సూ
ర్యాడా! యక్షయపుణ్య! పుణ్యజనసేవ్యా! సేవ్యకాకోల కో
లాడా త్రైకవిదార! దారసురబాలా! బాలవాచాలచా
రుక్షేమంకరభావ! భావభవగర్వగ్రావనిర్వాపణా!.

క. పురదైత్యదర్పసంహర!
హర! పర్వతనిలయ! పాపహర! నిర్మలహృ
త్సరసీరుహాభవ! సనకసు
వరదా! వరదానసదన! వారితమదనా!. 244

అంగజాస్త్ర మనువృత్తము.

అంగజాంగభసితాంగ రాగసా
రంగధారఫణిరాజభూషణా
భృంగిపార్శ్వదసుభృత్యశిష్యమా
తంగదైత్యభుజదర్పభంజనా. 245

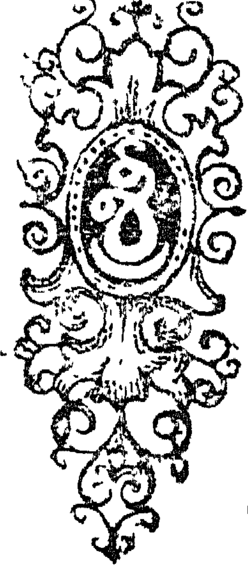
గద్యము ఇది శ్రీమత్పార్వతీశ్వర వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర
పోతయామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రౌఢకవిమల్ల
నార్య ప్రణీతంబైన రుక్మాంగదం బను మహాపుణ్యకథ
యందు పద్మగర్భునియోగంబున ననేకక్రూరమృగంబుల
నుద్భవించి సకలజనమనోభయంకరంబుగా వర్తించుటయుఁ
దద్రాజ్యంబునం గల మానవు లెఱుంగ రుక్మాంగదావనీశు

నకుఁ దద్వృత్తాంతంబు విన్నవించుటయు నమ్మహారాజశేఖరుండు జగదుపకారణార్థంబుగా వేఁటచని యందు ననేక దుష్టసత్వంబుల వధించి వేఁటసాలించి యరుగుచో వామదేవ సంయమిం గాంచుటయు నమ్మహామునియనుమతంబున నిష్టకామేశ్వరదేవదర్శనార్థం బవనీశ్వరుండు మందరనగంబున కరిగి యందు శంకరావాసంబునందు నిందురేఖామౌళి సమ్ముఖంబున నమ్మోహినికన్యకఁ గాంధర్వవివాహంబునఁ వరించి యద్దివ్యలింగంబు సేవించి మోహినీసహితుండై శైలంబు డిగ్గి చనుటయు గృహాగోధికాఖ్యానంబును నన్నది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

రుక్మాంగదచరిత్రము

చతుర్థాశ్వాసము.

(శ్రీ)ధరకుండలసతతా
రాధకవాణీశ యోగరమణీయకళా
సాధుసుమందిర హిమవ
ద్బాధరతనయేశ దక్షపురిభీమేశా!. 1

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె
నట్లు గృహగోధి తనపూర్వజన్మప్రకారం బెఱింగించి శాప
విముక్తయై దివ్యకాంతాసహస్రంబులు గొలువ దివ్య
విమానారూఢ యై నాకంబున కరిగినపిమ్మట సమ్మహీపాల
శేఖరుండు చతురంగబలసమేతుండై. 2

సీ. అగ్రభాగమునఁ బాండ్య విదర్భ కేరళ
పాంచాల బలములు బలసి కొలువ
వెనుకదిక్కున నాటవిక కళింగ పుళింద
యవన సైన్యంబు నెయ్యమున నడువ
నుభయపార్శ్వముల గౌళోత్కళ మగ ధాంధ్ర
ఘూర్జర బలములు గూడి నడువ
నడుమ నానాచమూనాయకుల్ భద్రేభ
ఘటలతో ననురక్తిఁ గదసి చనఁగఁ

తే. బార్థివేంద్రుఁడు మోహినీభామతోడ
వరరథారూఢుఁడై మహావైభవమునఁ
గదలెఁ దమ్మటభేరీముఖస్వనములు
చెలఁగి యొక్కట దిశలెల్లఁ జెవుడుపడఁగ. 3

సీ. చరణఘట్టనలచే సర్వంసహాచక్ర
మరవరలై యల్ల నాడుచుండ
గమనవేగముచేతఁ గదిరిన పెంధూళి
యరుణాంశుమండలం బస్తమింప
గిరిఘటవైవ్రేలు ఘంటారవములచేఁ
జెర్చి దిగ్భిత్తులు బీఁటవాఱ
ఘనతరాయుధసముత్కరదీధితులచేత
మెఱయుచూపులుమిఱుమిట్లు గొనఁగ
తే. నడుమనడుమఁ బదార్థముల్ గడిమిఁ దెచ్చి
సముఖమగు భూమిపాలుర సంతసమున
నాదరింపుచు గురుకరహాటమగధ
శకమహారాష్ట్రి పాండ్యదేశములు గడచి. 4

మ. చనుచోఁజారులమున్న గాఁజని నిజక్ష్మాపాలుఁడే తెంచునేఁ
డనిధర్మాంగదుతోడఁజెప్పిన మహాహర్షంబుతో మంత్రులన్
దనవారిన్ బిలిపించి రాజనగరుం దత్పట్టణంబున్ రయం
బునశృంగార మొనర్పఁబంచికదలెన్ భూనాథునిన్ గానగన్.

సీ. నవరత్నమయసమున్నతరథావళులతో
గంధదంతావళఘటలతోడ
మానసాశుగవేగమహితాశ్వతతులతోఁ
జటులవిక్రమవీరభటులతోడ

మౌక్తికచ్ఛత్త్ర చామర కేతనములతోఁ
సమరోగ్ర బిరుదచిహ్నములతోడ
సచివ దండాధీశ సామంతనృపులతోఁ
గవి గాయ కార్థి మాగధులతోడఁ
తే. గదలి రుక్మాంగదుండు నిజమ్మాధవునకు
నెదురుగాఁ జని ధరణీతలేంద్రుపాద
నలినముల కర్థి దండప్రణామశతము
లాచరించిన తనయుని హర్ష మొదవ. 6

ఉ. దీవన లిచ్చి రమ్ము కులదీపక! యంచును గౌఁగిలించి యా
భూవరుఁ డాదరం బెసఁగఁ బుత్త్రుని గాంచి తనూజ! నేమమే
దేవులకున్ ధరిత్రికి సుధీజన బాంధవ విప్ర దాస దా
సీ వివిధాశ్రితావళికిఁ జేయుదురే భవదాజ్ఞ భూప్రజల్. 7

వ. అని యెల్లవారలనేమంబులుం దెలియ నడిగి మోహినిం జూపి గాంధర్వవివాహంబున నిక్కన్యకారత్నంబు మందరాచలంబున వరియించి తెచ్చినవాఁడ. ఇది బ్రహ్మమానసపుత్త్రి. నీకు జనయిత్రి యగుంగావున నివ్వధూమణికి దండప్రణామంబు లాచరించి భయభక్తితాత్పర్యుండవై తోడుకొనిపోయి నాగరసముచితం బగు తావునం బ్రయత్నంబున విడియింపు మని యప్పగించిన నతం డట్లకాక యని వినయమ్ముగా నమ్మహాదేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి యక్కాంతాతిలకంబు గొని చనియె. అంత రుక్మాంగద మహీపాలుండు. 8

సీ. బిరుదప్రతాపవిస్ఫురితప్రబంధముల్
వందిమాగధులు చెన్నొందఁ జదువ

లలితస్వరమునఁ గల్యాణముల్ పాడుచుఁ
జేరి పుణ్యాంగనల్ సేస లిడఁగ
నగ్రజన్ములు మౌక్తికాక్షత ల్చల్లుచు
వేదమంత్రముల దీవింపుచుండ
వేత్రహస్తు లనేకవిధముల నుభయపా
ర్శ్వములందు సందడుల్ జరుపుచుండ
తే. భద్రదంతావళము నెక్కి పార్థివుండు
మౌక్తికచ్ఛత్రములనీడ మందయాన
మునఁ బురంబుఁ బ్రవేశించి కనకరత్న
హర్మ్యశోభితరాజగృహంబు గదిసి. 9

తే. భద్రదంతావళము డిగ్గి పార్థివేంద్రుఁ
డపుడు పాంచాలభూపాలు హస్త మూఁది
యరిగి నవరత్నఖచితసింహాసనమున
విభవ మలరంగఁ గొలువున్న వేళయందు. 10

సీ. పద్మరాగనవీనపాత్రితప్రభలకుఁ
గరనఖద్యుతులు శృంగార మొసఁగఁ
దిన్ననై విలసిల్లు దీపదీప్తులకును
గలికికన్నులడాలు చెలువొసర్ప
ఘనసారవర్తికాకలితగంధమునకుఁ
దనుసౌరభంబు మోదంబుసేయ
మధురమంగళగీతమహితనాదములకుఁ
గరకంకణధ్వనుల్ గరిమ యిడఁగ
తే. మెఱుఁగుఁజెక్కుల కాంతులు నెఱయఁ బర్వ
వజ్రతాటంకరుచులకు వన్నెవెట్ట

వారిజానన లప్పుడు నివ్వాళు లొసంగి
రమ్మహీపాలునకుఁ బ్రయత్నమ్ము లలర. 11

క. అంతగిపురమునకుం జని
సంతసమున నాత్మసతుల సంఖ్యావళి భూ
కాంతుండు చూచి వారల
నెంతయు గారవముఁ జేసి యిట్లని పలికెన్. 12

మత్త. ఓ సఖీమణులార! చెప్పెద నొక్క మాట వినుండు నే
నాసదాశివుమ్రోల మోహిని నంబుజాయతనేత్రి ను
ల్లాస మొప్ప వరించి దానితలంపులోన మెలంగఁగా
బాసచేసినవాఁడ మందరపర్వతాలయ వేదికన్. 13

మత్త. పంచబాణుని సాయకంబుల బాధకోర్వఁగఁజాల కే
నంచయాన వరించువేళ నొకప్పుడుం మిముఁగూడి వ
ర్తించఁ గాదని యింతి నన్నుఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసిన నట్ల కా
వించఁ బాల్పడినాఁడ నట్లొనరించఁగాఁదగు మీరలున్. 14

క. అని పలికిన ప్రాణేశుని
సునిశితవాక్యములు నాత్మ సొరఁగాడిన నా
వనజాతపత్రనేత్రలు
తనువులఁ గంపమును భయముఁ దలకొని నిగుడన్. 15

సీ. కారుక్రొమ్మెఱుఁగులో కనకంపుబొమ్మలో
శంబరాంతకుఁ బుష్పసాయకములొ
కలికిరాచిలుకలో కంతుదీపంబులో
లలిమించు నవకల్పలతికలొక్కొ
రాయంచకొదమలో రతిపువ్వుబంతులో
శ్రీఁ దనర్చిన చంద్రరేఖలొక్కొ

నవ్యరత్నంబులో ననవిల్తునాతులో
శృంగారరసరూపజీవకళలొ
తే. యనఁగఁ జెలువారు సత్కాంగ దావనీశు
సతులు నూర్వురు నొక్కట ధృతి గలంగి
యవనినాయకుఁ జూచి నెయ్యంబుతోడ
నవధరింపుము దేవ! మహానుభావ!. 16

సీ. దరహాసముల నొక్కతరుణీలలామంబు
మధురభాషల నొక్కమచ్చెకంటి
సయ్యాటముల నొక్కచంద్రబింబానన
ననురక్తి నొకవిద్రుమాధరోష్ఠిఁ
గరుణాకటాక్షవీక్షణ నొకపుష్పఁబోణి
జన విచ్చి యొక్కయబ్జాతగంధిఁ
గస్తూరిపంకమంగమునలం దొకయింతిఁ
దాంబూల మిడి యొక్కతరళనయన
తే. నర్మ లిగిరొత్త నీరీతి నాదరింతు
బహువిధంబుల మమ్ముఁ దాత్పర్య మెసఁగ
దేవ! నీకూర్మి భార్యలత్రోవఁ దక్కి
దక్కనేటికి నొకసుధాధామముఖికి. 17

చ. పతియనురాగ మొంది ప్రియభామల నెంచఁబెండ్లియాడినన్
సతులకు సమ్మతింపఁదగుఁజంచలనేత్రలఁ దొంటిభామలన్
క్షితివర! మానఁగాఁదగునె చిత్తమునన్ గృపలేక మామనో
గతులు గలంగుచున్న యవి కామినికై యిటు సేయధర్మమే.

ఆ. నృపవరేణ్య! మోహినీకాంత మాకంటె
నెంత చక్కనిది యిదేల భ్రమయ
వింత యొక్క చూపు వేఱొక్కచవి యగు
నన్నపలుకు నిక్కమయ్యె నేఁడు. 19

క. ఏమిటికి నీదుమతికిని
రామైతిమి మమ్ము విడువరాదని యెంతేఁ
బ్రేమం జెప్పిన విన విటు
మామాటలు పెరటిచెట్టు మందగునె నృపా!. 20

క. రాజాధిప నీకరుణకు
భాజనమగు మమ్ము నిట్లుపలికిన మే మే
యోజ నినుఁ బాయనేర్తుము
జాజులు మంగళమునందుఁ జనునే వేఁచన్. 21

ఉ. ఈయిగురాకుఁబోణిఁబలెనే మము నిందఱ గారవింపు భూ
నాయక! నీవు మమ్ము జతనంబున మాని చరించెదే తృణ
ప్రాయముగాఁగఁ బ్రాణములఁ బట్టి విసర్జన సేతు మిప్పుడే
యీయెడ నీవు కన్గొనమి నీఁతకు మిక్కిలి లోఁతుగల్గునే.22

క. అన విని సంధ్యావళి య
వ్వనితలఁ గదియంగ నరిగి వసుధాధీశుఁ
జనునే యీ క్రియఁ బలుకఁగ
వినయంబును భయము భక్తి నీటికిఁ బోవన్. 23

ఉ. భూపతి మందరాద్రిఁబువుఁబోఁడి వరించిట తేకమున్నె యే
రూపునఁ బల్కనందగువరుండు ప్రయాంగనఁ బెండ్లియాడి కా
మోపనవీనభోగములఁ బొందెడుఁబో సతులార! మీరలీ
పాపపుమాట లాడుదురె పాతెడునీళ్లకుఁ గట్టవేతురే. 24

ఆ. ఆదరింప నోంప నంగనామణులకుఁ
గర్త భర్తగాక క్రమము దప్పి
సతుల కెట్లు సెల్లుఁ జావఁ బ్రాణేశ్వరు
నాజ్ఞ లేక ధృతి నవజ్ఞచేసి. 25

క. పతి వేఱొకసతిపైఁ బ్రియ
రతి నుండఁగ నోర్వ కంతరాయంబు మనో
గతిఁ దలఁచెనేని నాసతి
యతిశయనరకమునఁ గూలు నండ్రు మునీంద్రుల్. 26

క. పతిచిత్తము నొగిలించుట
పతిమాటకు మాఱుమాటపలుకుట కినుకన్
బతి నేమేనియు నాడుట
సతికిఁ గొఱగాదు దురితసంచయ మొదవున్. 27

క. కోరి కులస్త్రీ పతిఁ బ్రియ
దారాన్వితుఁడైనఁ గినుకఁ దక్కి మదిఁ బ్రియం
బారఁగఁ జరియించుట బం
గారమునకుఁ బరిమళంబు గలుగుట సుమ్మీ!. 28

క. ఈమానినిపై మోహం
బీమనుజాధీశ్వరునకు నెన్నాళ్లో సుమీ
యీమహిమ లెన్నిచూచెద
రేమిటికిం దమకమంద నింతటిలోనన్. 29

వ. అని సంధ్యావళీదేవి పతివ్రతాధర్మంబు దెలియఁజెప్పి
యవ్వధూరత్నంబుల మనఃఖేదంబులు మాన్పి ధైర్యం బవ
లంబించి యుండునట్లుగాఁ బ్రబోధించిన సమ్మదం బంది

యిందువదనలు తమతమ నివాసంబులకుం జనిన సమయంబున. 30

మానిని.

ఆవసుధాధిపుఁ డంగనలందఱునాత్మగృహంబుల కేఁగిన సం
ధ్యావళిఁబిల్చి ప్రియంబలరార సమంచితవస్తువిభూషణ వ
స్త్రావళియుం ఘనసారసుగంధమునాదరణం గృపచేసిననిం
దీవరనేత్రియుభర్తయనుజ్ఞఁజనెం భవనాంతరసీమలకున్. 31

వ. అంత. 32

లయగ్రాహి. బంగరువుమేడలఁ బొసంగుమణివేదికలఁ
జెంగలువపానుపులనుం గదలికానా
రంగ పనసామ్రతరులం గలయ నాలయము
లంగముల కైగవరథాంగ శుకచంచ
ద్భృంగ కమలాకరములం గుసుమమంజరుల
నంగనయు రాజకులపుంగవుఁడు గాఢా
లింగనముఖస్ఫురదనంగసుఖతంత్రముల
నంగదసుఖించిరి తలంగ కనురక్తిన్. 33

క. చరియించిరి గోమేధిక
మరకత వైడూర్య నీల మౌక్తిక వజ్రాం
కుర పుష్యరాగ విద్రుమ
కురువిందపుమేడలందుఁ గోమలి పతియున్. 34

సీ. మంజిష్ఠ తెఱ పట్టెమంచంబు తలగడ
విరులపానుపు పట్టువేల్లసురఁటి
పట్టుచందువ జాలవల్లి కే బాగాల
పెట్టె సంబెళగచ్చు పీఁట బరణి

నిలువుటద్దము పైఁడిజలపోసనము వీణె
సరిగొప్పపళ్ళెంబు సానగిండి
గాజుపింగాణిగిల్కులపావ లడపంబు
వన్నెలగిన్నె పార్వంబు చిలుక
తే. తమ్మపడిగెము దివ్వె చిత్తరువుకూట
మగరుధూపంబు పువ్వులయగరుసార
పరిమళము లెల్లఁ గొల్లలై పరఁగుచోట్లఁ
బతియు సతియును గ్రీడించి రతులగతుల. 35

సీ. జలకంబునకు వాంఛ సలుపఁ డంగనమేని
కస్తూరిచెమటలఁ గలయఁదోఁగి
ఘనసారగంధపంకముఁ దేరిచూడఁడు
సతియూర్పుకమ్మవాసనల సోలసి
నీరాంజనంబు మన్నింపఁడు విద్యుల్ల
తాతటీచూపుసివాళులందు నలరి
పద్రసాన్నములకై చన డింతియధరామృ
తంబున నాప్యాయనంబు నొంది
తే. యఖిలభోగంబు లబ్జాతముఖియె కాఁగ
బాలికామణిఁ గూడి యప్పార్థివుండు
తెల్లవారుట రాత్రి యే తెంచుటయును
మఱచి నిధువనకేళిసమ్మదము నొందె. 36

సీ. జలరుహాయతనేత్రి చక్కఁగాఁ జూచినఁ
దిలకమై పులకించుఁ బోలుపు మిగుల
మెలఁతకస్తురియూర్పు మేనుసోఁకినయంతఁ
గలిగొట్టుకైవడిఁ గలికలొత్తుఁ

దలిరాకుఁబోణిపాదము చక్కఁ దాఁకిన
గరిమ నశోకమ్మె సిరుల నలరుఁ
గాంత గుబ్బలు మోవఁగాఁ గౌఁగిలించినఁ
గురువకక్రియ వేడ్కఁ గొనలుసాఁగు
తే. మగువ కొనగోరఁ జెనకిన మావిమోఁక
కరణి వికసించు సర్వాంగకములు నలర
రాగమున నున్నఁ గని యనురాగ మొందుఁ
జంపకములీల సతిఁ జూచి జగతివిభుఁడు 37

క. అలుగఁ డొకనాఁడు భామిని
యలిగిన భయమందు మాట కడ్డం బాడం
డలివేణిఁ బాసి నిముసము
నిలువం డొకచోట నృపతి నెయ్యముపేర్మిన్. 38
ఉ. ఆసమయంబునందు శరదాగమమయ్యె నభంబు తారలన్
భాసురమైతనర్చె సితభానుఁడు కాంతి వహించె నాలపో
తేసరరేఁగె బిల్లిబిస రేపువహించె ఘనప్రతాపముల్
పాసిచనెన్ విభావరులఁ బర్వెఁ దుషారచయంబు లెల్లెడన్.
ఆ. పండె దొండముక్కు పడి రాజనం బొప్పె
నితరసస్యసమితి యెన్ను వంచె
నదులు డొంకె కాలినడలయ్యె నయ్యెడఁ
బంక మింకె నీరు పలచనయ్యె. 40

ఆ. వరగఁ బెరిఁగె తెల్లు గరగరగాఁ బూచెఁ
గ్రముకతరువు లటులు గడుగఁ బడియె
తామ్రపర్ణి శుక్తితతి ముత్యములగర్భ
ములు వహించెఁ జంద్రికలు దనర్చె. 41

క. కలువలు బంధూకంబులు
కలగొన వికసనము నొందె కాఁసరగాచెఁ
జలజవనంబులు దొగలును
బులినంబులు కొలఁకులందుఁ బొలుపు వహించెన్ 42

తరల. సకలధాన్యసమృద్ధిచేతఁ బ్రసన్నకౌముదిచే సుధో
దకముచే ననుకూలవర్షవితానశీతహిమంబుచే
సెకలుచల్లనిలేఁతయెండలచేత వేడుక సేయఁగా
నకట సాటియె కాలముల్ శరదాగమంబున కెయ్యెడన్. 43

చ. జలనిధి నిద్రమేల్కనిన శౌరి భజింప శరత్తు వచ్చెనా
నలికులగీతముల్ పృథుసముంచితసారసకంఠకాహళుల్
జలజసితాతపత్రములు సన్నుతకీరవచోనుతుల్ మరా
ళలులితచామరంబులు విలాసములన్ విలసిల్లె నెల్లెడన్. 44

క. కార్తికమాసము ధరణిఁ బ్ర
వర్తిల్లె ననంతరంబ వసుధేశునిస
త్కీర్తికి నుపమింపఁగఁ ద
త్కీర్తికిఁ గనుపట్టెఁ గేతకీవిరు లమరెన్. 45

క. వేల్పులు మ్రొక్కఁగ ఫణిపతి
తల్పుఁడు మేల్కాంచె నారదస్ఫుటవీణా
కల్పసుగానము కర్ణా
కల్పంబై యమృతరసము గడలుకొనంగన్. 46

క. ఆకార్తికసితపక్షు
ప్రాకటదశమీప్రభాతభాసురవేళన్
జేకొని తలవరు లప్పురి
నేకాదశి గొల్లివచ్చె నిదె వినుఁ డంచున్. 47

ఉ. ఏనుఁగు నెక్కి భేరి మొరయింపుచు నిస్సహణాదిభేరిని
స్స్వానము లుల్లసిల్ల జలజాతహితేందువిశాలవీథులన్
మానుగఁ జాటువాక్యములు మానవనాయకుఁ డాలకించి బి
ట్టూనినభీతిఁ గేల్వదలి యుగ్మలికౌఁగిలి వీఁడె గ్రక్కునన్. 48

క. శయ్య దిగివచ్చి భూస్థలిఁ
జయ్యనఁ గూర్చుండి విష్ణుసంస్మరణముఁ దా
నయ్యెడఁ జేయఁగ విని య
త్తొయ్యలి యలుకయును సిగ్గు దొట్రుకొనంగన్. 49

సీ. నిండుఁజెందురుమించు నెలఁతనెమ్మోముతో
రాజీవమును ముకురమును సరియె
పవడంబు నిరసించు బాలకెమ్మోవితో
బంధూకమును బింబఫలము సరియె
మరుబాణములమీఱు మగువనేత్రములతోఁ
గలువరేకులు బేడిసలును సరియె
వజ్రకాంతి జయించు వనితమేచాయతోఁ
జంపకద్యుతియుఁ జంచలము సరియె
తే. పసిఁడికుండల నిరసించు పద్మగంధి
ఘనకుచంబుల సరియె జక్కవలు గిరులు
ననఁగఁ ద్రిభువనసౌందర్య మతిశయిల్లు
మోహినీకాంత యాత్మేశు మొగముఁ జూచి. 50

సీ. అడుగుఁదమ్ములు సోఁకి యవనీతలంబెల్లఁ
గుంకుమప్రభల నలంకరింప
ఘనకుచంబుల మించుగముల నెల్లెడలను
బంగారునిగ్గులు ప్రబలఁజేయ

మెఱుఁగుఁజుక్కలదీప్తిమించి దిక్చక్రంబు
విద్యుల్లతాతతివిధ మెలర్ప
చికురభారమునఁ జేర్చినచిమ్మచీఁకటి
గగనంబు హరినీలగతిఁ దనర్ప
తే. శయ్య దిగివచ్చి సునుమేనిసౌరభంబు
జోడుపుట్టుచునుండఁ గస్తూరిమృగము
సంచరించువిధంబున సరసగతులఁ
బరిఢవింపంగ మోహినీభామ యపుడు. 51

క. ప్రిదిలినపట్టాంశుకమును
వదలినకబరీభరంబు వడి నిరుగేలన్
బదిలంబుగ సవరించుచు
సుదతీమణివచ్చె రాజసుందరుఁ గదియన్. 52

ఉ. వచ్చినృపాలుఁజూచి జనవల్లభ! నాదెసమోహమంతయున్
బొచ్చెముచేసి నన్నునొకపోఁకకుఁగైకొనకివ్విధంబునన్
జెచ్చెర నేఁగుదెంచి హరిచింతనఁ జేసెద విందు కాత్మలో
నచ్చెరువయ్యెడిన్ మొరగకంతయు నాకెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా.

క. వల్లభ! రతితంత్రము శ్రీ
వల్లభుచింతనము సలుప వాంఛించెదు నీ
యుల్లంబునందుఁ గంటిని
విల్లు వెలఁగ కాయఁ బూన వెఱవై యున్నే. 54

క. ఆమచ్చిక లాకలయిక
లామోహము లాప్రియంబు లాసౌఖ్యములున్
భూమీశ! తలఁపవలదో
నామీఁది మమత్వ ముడుగ నాయమె నీకున్. 55

వ. అనవుడు నారాజశేఖరుండు మోహినీకాంత కిట్లనియె. 56

క. ఓజలజానన ! నీపై
నోజఃబైకొనలుసాగి యొప్పినమోహా
శ్రీ జాలి నింతవడిలో
జాజులపరిమళమె? మెఱుఁగె? జలదవ్రజమే?. 57

క. నాకేల దాఁచ వినుమా
నా కేలా మోహనాంగి నా కీదివసం
బేకాంతలఁ గవయఁగ రా
దేకాదశి విష్ణుదేవు నెదలోఁ గొల్తున్. 58

క. ఓవల్లభ ! నీవును నా
శ్రీవల్లభు నాశ్రయింపు చిరతరభక్తిన్
భావింప నాకృపానిధి
సేవించినవారి కబ్బుఁ జిరతరసుఖముల్. 59

చ. తలఁచినఁజాలు శ్రీవిభునిఁ దామరసాక్షుని నాత్మలోపలన్
నిలిపినఁజాలు నీలమణినీరదవర్ణుని నామవర్ణనల్
పలికినఁ జాలు శౌరిపదపంకరుహంబులు భక్తితోడుతన్
గొలిచినఁజాలుఁ జేకుఱునకుంఠితసౌఖ్యము లంబుజాననా!. 60

మ. హరియే దైవము శౌరిఁ జెప్పినదియే యర్థంబు ధర్మంబు శ్రీ
ధరునింగూర్చిజపించునట్టిదియె మంత్రంబచ్యుతారాధనల్
చరియింపంగలదేవ్రతంబు కరిరక్షాశీలు నానాకథా
పరిపూర్ణంబగునట్టిదేచదువు శంపాభాసురాలోకనా!. 61

క. హరిభక్తిఁబోల భక్తియు
హరిభక్తులఁబోలఁ బుణ్యు లచ్యుతుఁబోలన్

బరతత్త్వం బగుదైవము
హరినామముఁబోల మంత్ర మవనిం గలదే. 62

వ. అనుటయు నమ్మోహినీకాంత మహీకాంతున కిట్లనియె. 63

క. కంసారిఁ గొలువ నేటికి
సంసారసుఖంబుకొఱకు శంబరమదవి
ధ్వంసాధ్యుఁ డంగనాభిరి
రంసాసంశోభితులకు రాజై యుండన్. 64

క. ఈడెన్న రాని సురత
క్రీడాసౌఖ్యంబు లెడలి కృష్ణవ్రతచ
ర్యాడంబరములఁ దగులుట
యోడ విడిచి వదరుపట్టు టుర్వీనాథా!. 65

చ. ఇలఁగలమానవావలికి నెల్ల నొకప్పుడుఁ జర్చసేయఁగా
వలపులరాచవాఁడె కొలువందగుదైవము మేనుబాయుచే
సలలితమైన ధర్మమని చాటెడియాగమవాక్యపద్ధతుల్
వలదె తలంపఁ జిత్తమున వారిజబాంధవవంశవర్ధనా!. 66

క. గడియయు నినుఁ బాయంగా
నోడఁబడదు మదీయచిత్త ముర్వీశ్వర! నీ
పడఁతులకు వెఱచి దినములు
గడుపం బూనుటలు నాకుఁ గానఁగవచ్చెన్. 67

లయగ్రాహి. ఆలయములందు నిజబాలురు కుటుంబినియు
జాలిఁ బడుచుండఁగను శైలగుహలందుఁ
బేలనఁగనుండి కకపాలయుఁ గుశాసనము
కేల నొకదండమును ప్రేలితుద దర్భల్

పోల ధరియించి మృగజాలములఁ గూడి ఫల
  మూలములు పర్ణములు గాలియు భుజింపఁ
జాలి చరియించు మునిలీల నుపవాసముల
  కేల మదిఁ గోరెదు నృపాలకులచంద్రా!. 68

సీ. పసిఁడికొప్పెరలందుఁ బన్నీటజలకంబు
  లాత్మేశ! యిరుప్రొద్దు నాడఁగలిగి
ఘనసారకస్తూరికాగంధసారంబు
  లవనీశ! నెఱయంగ నలఁదఁగలిగి
యమృతదివ్యాన్నంబు ననయంబుఁ దృప్తిగా
  క్షితితలేశ్వర! యారగింపఁగలిగి
మృదుతల్పమున నన్ను గదియఁ గౌఁగిటఁ గ్రుచ్చి
  నృపకులేశ్వర! శయనింపఁగలిగి
తే. మడుగులను గ్రుంకఁ దిరుమన్ను మైని నలంద
నుపవసింపఁగ జాగరం బుండఁ గోరె
దధిప! నా మెచ్చుకాదు నీయడుగులాన
వలువ దుపవాసములమీఁది వాంఛ లుడుగు. 69

సీ. పట్టెమంచముమీఁదఁ బరిరంభణము సేయు
  మమరంగ వీళ్ళలో ననువు నెఱపు
ముపవనంబులయందు నిపుణత్వములు చూపు
  మలరుఁబొన్పులయందు నాదరింపు
కేళీగృహములందుఁ గ్రీడించు చనవిచ్చి
  పూఁజప్పరములలోఁ బుజ్జగించు
తూఁగుటుయ్యేలలలోఁ దొరకించు సౌఖ్యంబు
  గచ్చుటోవరులలోఁ గలసి మెలఁగు

తే. మేలములు చూపు ముత్యాలమేడలందు
భావ మలరింపు మురువంపుఁబందిరులను
వేడుకలు చూపు శశికాంతవేదులందు
విరహమున కోర్వఁగాఁజాల ధరణిపాల! 70

ఉ. ఎన్నఁడు నన్నుఁబాసి యొకయింతయునుండనటంచు బాసయ
ప్పన్నగరాజహారుపదపద్మము లొద్ద నొనర్చి తెచ్చి నా
కన్నెఱికంబుఁ జూరఁగొని కామునిబారికిఁ ద్రోచి నన్ను నీ
విన్ని విధంబులందుఁ జరియింపఁదలంచుట ధర్మమే నృపా!. 71

ఉ. ఆడినమాటఁ దప్పరు ధరాధిపు లెన్నఁడునంచు నమ్మి నీ
తోడ వివాహమై ప్రియముతో నరుదెంచితిఁగాక కల్ల లి
ట్లాడుట లేనెఱుంగుదునె యక్కట సత్యమువీటిఁబుచ్చి నేఁ
డూడెదుజాడఁజొచ్చితి నృపోత్తమ! యేనిఁకనుండ నీకడన్.

క. పంచాననుసేవకు దూ
రించితి రతితంత్రములకు రిత్తకు రిత్తే
వంచనఁ బొందితి నిన్ను వ
రించుట రెంటికిని జెడ్డ రేవణకరణిన్. 73

క. ఏకతమ మందరంబున
శ్రీకంఠునిపాదసేవ సేయక కట్టా!
నీకడ నా కేల వృథా
పాకం బిటు తెండు నా కుపాసము చెడఁగన్. 74

క. అలయింపఁగలంతయు న
న్నలయించితి చాలు మందరాద్రికిఁ జని య
మ్మలహరుఁ గొలిచెద నేలా
కలిపోసినవెనుక నుట్లు గనుఁగొనఁగ నృపా!. 75

ఆ. అనుచు విభుని దూరి యంగనామణి రాజుఁ
బాసి నాలుగైదుపదము లరుగ
భక్తియును భయంబుఁ బ్రబల సంధ్యావళీ
చంద్రవదన సరభసంబుతోడ. 76

సీ. దవలిమట్టెలమ్రోఁత రవణించు మంజీర
మంజులరవముతోడం జెలంగఁ
గలితకంకణఝణత్కారంబు మొలనూలి
మొరవంపు మురువుతో ముద్దుగురియ
నవరత్నకీలితోన్నతమైన రవికెపై
వలిచన్నుఁగవ దీప్తు లలమికొనఁగఁ
దాటంకవజ్రసుందరరోచులను మించి
మెఱుఁగుఁజెక్కులకాంతి మేలమాడ

తే. జఘనభరమునఁ గొఁదీఁగె జలదరింప
నటనయానంబు కొదమరాయంచగమికి
విందు సేయంగఁ జనుదెంచి వినయసరణిఁ
బలికెఁ జంద్రాస్య మోహినీభామతోడ. 77

క. నలినజుమానసపుత్త్రివి
తలఁపఁగ నీవెఱుఁగనట్టి ధర్మాధర్మం
బులు గలవె యితరభామల
వలెఁ బలుకఁగ నేల నీకు వనజదళాక్షీ!. 78

క. పతి భక్తితోడఁ జరపెడు
వ్రతములు వలద నెడునట్టి వనితలు గలరే!
పతిమాట కడుగు దప్పక
సతులకు ననుకూలబుద్ధిఁ జరియింపఁ దగున్. 79

క. ఏమియు నెఱుఁగనిభామిను
లేమేనియు నండ్రుగాక యెఱుకఁగలిగియున్
బామరభామలకైవడిఁ
గోమలి! యిట్లాడ నీకుఁ గూడునె యకటా!. 80

సీ. తలఁపులో నాత్మేశు దైవంబుమాఱుగాఁ
దగలాఁతి యనురక్తిఁ దలఁపవలయు
విభుఁడు చెప్పినమాట వేదమంత్రంబుగా
నెలఁత నెమ్మనమున నిలుపవలయు
నధిపతి నియమించినది నిజవ్రతముగా
జలరుహాయతనేత్ర సలుపవలయుఁ
జెలువుఁ డాదగణ నిచ్చిన పదార్థము పది
వేలుగా నాత్మ భావింపవలయు
తే. వలయుఁ బ్రియమునఁ బెనిమిటివంకవారిఁ
బ్రాణబంధులుగాఁ జూడ భామినులకు
వలవ దధిపతి పగవారివలన మైత్రి
సేయ నెన్నండుఁ జూడ రాజీవముఖికి. 81

సీ. అభ్యంగనముసేసి యాత్మేశు నుష్ణోద
కములఁ దీర్థం బార్పఁగానువలయుఁ
బతిచిత్త మెఱిఁగి యేర్పడఁ గూడుఁగూరలు
వేళతోడుతనె కావింపవలయు
వివిధపక్వాన్నముల్ వేర్వేఱ వండించి
ప్రియునకు భుజియింపఁ బెట్టవలయుఁ
దద్భుక్తశేషమై తనరు నుచ్ఛిష్టాన్న
మింపుతోడుత నారగింపవలయు

తే. శయ్య విదలించి పైచీరె చక్కఁబఱచి
పురుషుఁ బవళింపఁజేసి తాంబూల మొసఁగి
యూరువుల నుంచి పాదంబు లొత్తి యొత్తి
పిదప నిద్రింపఁ దగుఁ జంద్రబింబముఖికి. 82

సీ. మందెమేలములైన మాటలాడఁగరాదు
యెదురుమంచము పూన్కి నెక్కరాదు
ముదలవెట్టక పీసమును వ్యయింపఁగరాదు
కోపించెనని మఱెఁ గుందరాదు
సొమ్ము వెట్టఁడటంచు సొలసి వల్కఁగరాదు
చెలువుఁ గైకొనికాని కలయరాదు
సంభోగమునఁగాని చనవు సూపఁగరాదు
కులటతో ననురక్తిఁ గూడరాదు

తే. తెల్లవారినపిదప నిద్రింపరాదు
కుడువరాం దధిపతికి ముక్ గూడుగూర
యన్యపురుషులతో హాస్య మాడరాదు
మఱపుతోనైన నొకనాఁడు మానినులకు. 83

చ. వ్రతములు సల్ప వల్వ దుపవాసములం గృశియింపవల్దు సం
తతమును దీర్థసేవలకుఁ దాఁ జనవల్వదు దేవతార్చనల్
ప్రతిభ నొనర్పఁగా వలదు పంకరుహాయతచారునేత్రికిన్
బతినిజభక్తిఁ దా విడిచి పామరయై నరకంబునన్ బడున్. 84

తే. కనకశైలంబు తలయంపిగా శయించి
చిదిపి దా లేరఁబోయిన చెలువుగాదె
యిహపరము లిచ్చు పతిభక్తి నెడలి యతివ
యొండువిధమున మోక్షంబు నొందఁ జనుట. 85

క. పతి లేమి నొందినప్పుడు
నతిశయరోగముల డస్సినప్పుడును జరా
న్వితుఁ డైనయపుడుఁ బాయక
సతికిం బతిసేవ భక్తిఁ జలుపఁగవలయున్. 86

సీ. పుష్పగంధికిఁ గల్పభూజంబు పతిభక్తి
సుదతికిఁ బ్రియుపూజ శోభనంబు
ధవళలోచనకుఁ జింతామణి పతిభక్తి
యింతికిఁ బతిసేవ యిష్టసిద్ధి
సితపద్మముఖికి సంజీవని పతిభక్తి
సతికి నాథునికూర్మి జన్మఫలము
మానినీమణికి నిదానంబు పతిభక్తి
భార్యకుఁ బతిదయ పసిఁడిమూట
తే. కావున మృగాక్షి పతిభక్తికలిమిఁ జేసి
యమర గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధ రోర
గాంబుజాస్యలకంటె నత్యంతమహిమ
నూర్జితైశ్వర్యశుభముల నొందు నెపుడు. 87

చ. పెనిమిటి యన్యకామినులఁ బ్రీతి నరించిన నాత్మలోపలన్
గినుకవహింపరాదు సతికిన్ బతికిన్ బ్రియమైన యట్లుగా
వనిత చరింపఁగావలయు వల్లభుఁ డల్కవహించియుండినన్
దనపతిశయ్యచేరువను దాఁ దగు భూస్థలిఁ బవ్వళింపఁగన్.

మ. పరదేశంబు విభుండు చన్నపిదపన్ బ్రాణేశు రాకన్ నిరం
తరమున్ గోరుచు మేనుమాసిచెవులన్నక్కాకులున్ జేతులం
సొరిదిం గాజులు నల్లపూసలఱుతన్ జూపట్టుచుండంగ సుం
దరియక్షీంతలబొట్టునుంబసపు మోదంబొప్పఁదాల్పందగున్.

చ. పెనిమిటిలేనిభామినులఁ బ్రీతిఁ గనుంగొన దోష మర్థితో
ననయముతీర్థసేవలుమహావ్రతముల్ నుపవాసముల్ ప్రియం
బుననొనరించియుం విధవవోలదు నాథుఁడుగల్గియున్న యం
గనయరకాలిధూళి సధికంబగు పావనపుణ్యసంపదల్. 90

సీ. కామినీమణికి మంగళసూత్ర మేచాలు
శృంగారముల కెల్లఁ జెలువొనర్ప
ధవళలోచనకు నైదువతనం బేచాలు
వైభవంబుల కెల్ల వన్నె వెట్ట
నంబుజాననకుఁ బుణ్యస్త్రీతనమె చాలు
రాజసంబుల కెల్లఁ దేజమొసఁగ
సతికి నాథుఁడు దృఢస్థితి నుండుటయె చాలు
భాగ్యలక్ష్ముల కెల్లఁ బ్రభ యొనర్ప
తే. నెన్ని జన్మంబులందుఁ బద్మేక్షణలకుఁ
బతిహితంబునకంటె శోభనము గలదె
యిహాపరము లిచ్చు హృదయేశుమహిమ దెలియ
కధిపుతో వాదు లుడువఁగా నర్హమగునె. 91

క. పతి నలిగించుట దోషము
పతితో నలుగుటయు మిగులఁ బాపము సతికిన్
బతిగడచినఁ బతితోడనె
చితిలోఁ బడవలయుఁ దగదు జీవింపంగన్. 92

క. ధవుఁడుగల యన్ని దినములు
ధవళాక్షికి భోగ భాగ్య ధర్మము లొసరున్
ధవుఁ డెడలినపిమ్మట సతి
శవ మేటికి దానిరూపసంపదగరిమల్. 93

క. చిచ్చురికినసతి కెదురుగ
వచ్చు విమానములు ప్రాణవల్లభుతోడన్
మచ్చుగ భోగించును దివి
నచ్చరలేమలు భజింప నజకల్పంబుల్.

సీ. బలభేదిసతు లాతపత్రముల్ ధరియింపఁ
బావకస్త్రీ లడపములు దాల్ప
శమనభామినులు వింజామరంబులు వీవ
దైత్యసుందరులు సందడులజడియ
వరుణకామినులు కైవారముల్ సేయంగ
గాలిలేమలు పాదుకలు ఘటింప
ధనదకాంతలు రత్నదర్పణంబులు చూప
శూలిబాలికలు నివాళు లొసఁగ
తే. గరుడ గంధర్వ పన్నగాంగనలు గొలువ
నగ్నిముఖముల వెడలిన యలరుఁబోణి
మగనితోఁ గూడఁ దివ్యవిమాన మెక్కి
స్వర్గమున నుండు నత్యంతవైభవమున. 95

క. పెనిమిటితోఁ జితి నురికిన
వనజాసనమహిమఁ బొగడవచ్చునె లక్ష్మీ
వనితామణితోడలపయిన్
జనునృప వసియించు రాజసము తళుకొత్తన్. 96

క. పెనిమిటి చెప్పినకైవడిఁ
జన నొల్లనిభామ నరకశతములఁ గూలున్
వనజాతనేత్ర! చెప్పెద
వినుమా నీకొక్కకథ సవిస్తారముగన్. 97

సీ. పదియును రెండేండ్ల ప్రాయంబుదాననై
యింతి నే నాపుట్టినింట నుండ
మాతండ్రి పనిపూని మనుజుఁ డొక్కరుఁ డొక
కాష్ఠంబుఁ జీరఁ దత్కాష్ఠమధ్య
ముననుండి యెగసి గ్రక్కున నొక్కకీటంబు
భూమిపైఁ బడిన నాపుర్వుఁ జూచి
కాకులు పఱఁగి చీకాకు సేయంగ నేఁ
బఱతెంచి యాకాకిపదుపుఁ దోలి
తే. కీటకముఁ దెచ్చి వేఱొక్కచోట నిలిపి
జలము లొకకొన్ని దానిపైఁ జల్లుటయును
వేదనలఁ బాసి యాపుర్వు సేదదేరి
పలికె ననుఁ జూచి మానవభాషణముల. 98

ఉ. ఓకరుణాకలాప! వికచోత్పలలోచన! యిప్పు డియ్యెడన్
గాకులు చంపకుండ ననుఁ గైకొని కాచిన నీకృపాగుణం
బేకరణిన్ వచింపఁదగు నేఁ దొలుపుట్టువునందు భర్తపైఁ
గాఁక నొనర్చినట్టి ఘనకల్మషముల్ విను నీకుఁ జెప్పెదన్.
తే. అంబునిధితీరమున నగ్రహార మొకటి
కలదు మాణిక్యపుర మన గణుతి కెక్కి
యాపురంబున వేదశాస్త్రాగమప్ర
వీణుఁ డననొప్పు నొప్పెడు విష్ణుశర్మ. 100

క. ఆవిష్ణుశర్మపుత్రుఁడు
భావజనిభమూర్తి నాకుఁ బతి యై యుండున్
శ్రీవెలయఁ బద్మనాభుఁడు
కేవలవిటచక్రవర్తి కీర్తింపంగన్. 101

సీ. చదువుతోడివారొసంగు చాలించె మునుమున్న
తీర్థమాడెద నన్న తెర్వు వదలె
సంధ్యాద్యనుష్ఠానసత్క్రియల్ పోకార్చె
జపహోమతంత్రముల్ చక్కఁబెట్టెఁ
గామశాస్త్రము లనేకంబు లావర్తించె
నసమానగతి జూదమాడ నేర్చె
నటవిదూషకులతోఁ బటుమైత్రిఁ గావించె
వింట నేయంగఁ బ్రవీణుఁ డయ్యె
తే. మానినీవశ్యముల్ మందు మంత్రములును
మణులు మాయలు నెఱిఁగి భామామణులకుఁ
గన్నులార్పఁ దోఁణంగె బంగారువెండ్లు
వెచ్చముల్ సేయఁగాఁ జొచ్చె విప్రవరుఁడు. 102

శా. ఆభూమీసురవంశసంభవుఁడు నెయ్యంబార నాప్రోలిలోఁ
దాభామాజనమందిరంబులకు నర్థంబుల్ సదా పంపుచున్
సౌభాగ్యస్థితినొందఁ బుష్పశరపూజల్ సల్పుచుండెన్ మదిన్
క్షోభ 'భోగోరమణీంవినా' యనుచుఁ గోర్కుల్ మీఱ నశ్రాం
[తమున్. 103

సీ. పోకార్చె మామగా చేకాలమును గప్పు
పట్టుపచ్చడ మొక్క ప్రౌఢసతికి
నాదరంబున నొక్కయలివేణి కర్పించెఁ
బూన్కెతోఁ జిరుదాలపుస్తెపేరు
కాంత కొక్కతె కిచ్చెఁ గనకంబు క్రియ నింట
భాసిల్లు సరిగోవ పళ్లెరంబు

వృత్తులన్నియు నమ్మి వెలయాలి కొక తెకుఁ
జిత్రభూషణములు సేయవేసె
తే. దర్శనం బిచ్చెఁ బాతలతరమునాఁటి
కట్టుబండి యొకర్తెకు నెట్టనముగఁ
బరువుతోఁగూడ నుయ్యెల పట్టెమంచ
మర్పణముఁజేసె నొక్కశీతాంశుముఖికి. 104

క. ఇంచుకయు నే వ్రయింపక
సంచితముగ ధనము విభుఁడు సానుల కొసఁగెన్
గుంచెన్న కూడ వెట్టఁగ
మంచన మాయంబుచేసె మర్త్యాబలరన్. 105

క. చేపట్టఁడు నన్నెప్పుడు
పాపం బని తలఁచెఁ డాత్మఁ బగలును రేయున్
గాపురుషులసంగతి దు
ర్వ్యాపారములన్ జరించు వలసినకరణిన్. 106

మ. ఇదిపాపం బిదిలాఘవం బిదికడున్ హీనంబు దుర్వర్తనం
బిది యన్యాయపుఁగీర్తనం బిదికడున్ హేయంబిదే వంచనా
స్పదమజ్ఞానములోకనిందయని యోజింపఁగానఁడొక్కింతయున్
మదనోన్మత్తమనస్కుఁడై తిరుగు నమ్మర్త్యుండు ధాత్రీస్థలిన్.

చ. నిలయము చక్కఁగానలికి నిచ్చలు ముగ్గులుదీర్తు నింటికిన్
జెలువుఁడువచ్చినక్షణమె సేవలు సేయుచుఁ గూడుఁగూరలుఁ
గలిఁ గొనునంచు ముందఱనె కానొసరించి భుజింపఁబెట్టుదున్
దలఁపఁడు నన్ను నెంతయునఁదానొకనాఁడుమగంపువేడుకన్.

క. కలసొమ్ము లెల్లఁ గాంతల
కలవడఁగాఁ బెట్టిపెట్టి యవి చెల్లినచో

బలువడ్డికి నప్పులుగొని
వలదువల దనంగ నధికవ్రయములఁ జేసెన్. 109

క. అప్పులు పుట్టక పరపతి
దప్పి చరింపంగ వారతరళాక్షులు ము
న్నిప్పిచ్చినవారలు మా
యప్పులు పెట్టు మని చాల నలజడిపెట్టన్. 110

ఉ. వారలబాధచే ననయవంబులు నొవ్వఁగ నోర్వలేక మా
వారికిఁ జెప్పి మీరుణ మవశ్యము తీర్చెద నే నటంచు నం
భోరుహనేత్రి! నామగఁడు బోయిన నప్పులవారు దానునన్
జేరఁగ నేఁగు దెంచి తనచిత్తము దైన్యమునొంద నిట్లనున్.

ఉ. కట్టిరి కొట్టి రీడ్చి రధికంబుగ లాఁగిరి గుండు ఱొమ్మునన్
బెట్టిరి చెంగఁ ద్రోచిరి తపింపఁగ నెండల నిల్పి రంటఁగాఁ
జుట్టినపచ్చడంబు వడిఁజూడఁగఁ దోఁచిరి పట్టుకారులన్
బట్టిరి నిత్రుపాసములఁ బాలుగఁ జేసిరి వీర లిందఱున్. 112

శా. కాంతారత్నమ వీవు నీకు సరియే కంజాస్య లెవ్వారు నో
యింతీ! నీవరరత్నభూషణచయం బీవేళ నా కిచ్చి నా
యంతస్తాపము మాన్పఁగావలయు నట్లైనన్ బ్రియం బారజే
యింతున్ వీనికి రెట్టిసొమ్ములు మనం బెంతే వికాసింపఁగన్.

మత్తకోకిల. తల్లినన్న గురుండనన్నఁ బ్రధానివన్నఁ దలంప నా
కెల్ల చుట్టము లెన్న నీవ సహింపు నాయపరాధముల్
పల్లవాధరి! నిన్నుఁ బోలినభార్యకున్ ననుఁబోలు దు
ర్వల్లభుండును లేఁడు చేసినవాఁడు నీయెడదోషముల్. 114

ఉ. మానితి వారభామినుల మానితి జూదములాడ నేఁటితో
మానితి దుష్టకర్మములు మానితి నప్పులు పుచ్చుకొంటయో

మానిని! నీమనం బలర మచ్చికతోఁ జరియింతుఁ గన్నుల౯
గానక మోసపోయితి నికం బెడబాయఁగఁజాలని౯ ప్రియా!.

క. పతి కిహపరసౌఖ్యంబుల
కతిశయదుఃఖము లణంప నాపత్సంప
త్ప్రతతులకు నెల్లకాలము
సతియ కదా కారణంబు చర్చింపంగన్. 116

క. విడువఁదగు సతిఁ జలించిన
విడువంగా రాదు ప్రాణవిభుఁ గులసతికి౯
బడఁతికిఁ బతిభక్తి కదా
తోడివాయఁగఁ జన్నె వికచతోయజనేత్రా!. 117

ఉ. కావున నన్ను నిప్పు డధికంబగు సత్కృపమీఱఁ బ్రోవు మిం
దీవరనేత్ర! నీవనుచుఁ దెప్పున నాచరణద్వయంబుపై
వావిరి వ్రాలి యున్న నిజవల్లభుమస్తముఁ బాయ ద్రోచి నే
నావిభుదోషముల్ దలఁచి యప్పుడు పల్కితి నాగ్రహంబునన్..

క. తామరసలోచనాధర
సోమరసాస్వాదమునను జొక్కుచు విలస
త్కామరతి యజ్ఞదీక్షా
ప్రేమరసోదయుఁడవైన పెద్దవు చాలు౯. 119

తే. పుస్తెగట్టినయది మొద లొప్పెంతఁ బోవు
ధనముఁ బ్రాయంబు వారసుందరుల కొసఁగి
యాత్రసన్న్యాస మిపుడు నీవయగు దెంచి
సత్యములు పల్కుటలు విటచక్రవర్తి!. 120

సీ. సమదృష్టి నొకనాఁడు చక్కఁగాఁజూడవు
పేరెత్తి చీరవు ప్రియ మెలర్ప

నన్న దమ్ములు లేని దని విచారింపవు
చెలువంబునకు మెచ్చి చేరరావు
చీరసొమ్ములువెట్టి చేపట్టవైతివి
నొంటినుండఁగ భయం బుడుపవైతి
ఋతుకాల మెఱిఁగి నీహితసౌఖ్య మీవైతి
వింతసేయక గారవింపవైతి
తే. పుణ్యపాపంబు లాత్మలోఁ బూనవైతి
వగ్నిసాక్షిగఁ గైకొన్న యాలియందుఁ
బడయవైతివి తనుజులఁ బాపజాతి
వేటిమగఁడవు నీకు నే నేటియాల. 121

మ. ఇవి నాసొమ్ములు వీనిలోన మగఁడా! యేమేమి నీ విచ్చినాఁ
డవు నాతల్లియుఁ దండ్రి బాంధవులు వేడ్కల్ మీఱఁజేయిం
చిరీ, రవణంబుల్ విను వీనిలోన నొకతారంబైన నీఁజాల నీ
చెవులాకుల్ పగసేయవచ్చితివి నీచే నింత నేనోర్తునే. 122

ఆ. అనుచు విడఁగనాడి యాప్రొద్దె తనపుట్టి
నింటి కరుగు నప్పులిడినవారు
నతనిఁ గట్టి కొట్టి యాఁకలఁబెట్టుచు
నుండి రప్పు వెట్ట రోరి యనుచు. 123

ఉ. ఆయెడఁ గాలకారకుఁ డహర్పతియన్ కనకంబుపూదెవై
హాయసవీథియన్ కొలిమియందుల నెఱ్ఱఁగఁగాఁచి నీటిలోఁ
బాయకద్రోచున ట్లినుఁడు పశ్చిమవార్ధిఁగ్రుంకె శీకర
ప్రాయవిధూమరేఖ లనఁబర్వె నుడుప్రకరాంధకారముల్.

సీ. గగనపల్వలసముత్కటమహాపంకంబు
నందుఁ ద్రుళ్లెడు లులాయం బనంగ

రజనీవధూటి తారకహారశోభకై
రమణఁ దాల్చిన నీలిరవికె యనఁగ
బ్రహ్మాండపటుకర్పరమున నర్కానలా
ర్చుల నుద్భవించు కజ్జల మనంగఁ
గాలధాత్రీధరాగ్రమునందు నిబిడమై
కనుపట్టు నీలమేఘం బనంగ
తే. నంధకాసురగర్వాపహారణకంఠ
ఘటితహాలాహలప్రభ గగనరేఖ
బలిమి జగ మంతయును నింత బలసె ననఁగ
నంధకారంబు జగ మెల్ల నాక్రమించె. 125

క. ఆచీఁకటికట్లు దిగం
ద్రోచి ద్విజుం డప్పు వారిఁదొఱఁగి యొకరికిన్
గోచరుఁడు గాక నగర మ
హాచల దుర్గములు గడచి యరిగెడు చోటన్. 126

మహాస్రగ్ధర.

కనియెన్ గల్లోలమాలో
త్కరజనితతతాక్రాంతడిండీరపుంజం
బును ముక్తా వజ్ర నీలాం
బుజ మరకత సుస్ఫూర్తి సంశోభితంబున్
వనకోలక్రూరదంతా
వళి మకర ఘుటీ వ్యాళ మైనాకయుక్తం
బును గృష్ణా జహ్నుకన్యా
ముఖ ఘనతటినీమూర్తిభద్రున్ సముద్రున్. 127

తే. అమ్మహాంభోధిఁ జేరంగ నరుగుచోట
నవనిసురముఖ్యుఁ డీక్షించె నబ్ధిలోనఁ
గనకమయ వజ్ర వైడూర్య ఖచితమైన
కల మొకం డప్డు కన్నుల కఱవుదీర. 128

క. కని యతఁ డాబేహారుల
యనుమతిఁ గలమెక్కె నదియు నప్పుడ కదలెన్
ఘనభేరీశంఖమహా
నినదంబుల నవనితలము నింగియు నద్రువన్. 129

చ. కదలి యనేకదీవు లాడికంబుగ దాఁటి పయోధిపైఁ జనన్
జదలని తీవ్రవేగమున వాయువుదాఁ బిసరెత్తినన్ భయం
బొదవఁగ నందునున్న ప్రజ లొక్కట నొక్కమహాద్రి చేరువన్
గదలకయుండఁ గుండు లెసఁగ న్వొసవై చికుదించిరయ్యెడన్.

సీ. వరచకోరకతతీవ్రతి. కన్నసత్రంబు
కలితకై రవణీవికాసలక్ష్మి
బుధగుణశ్లాఘైకభోజనమంత్రంబు
తారాంగనాముఖదర్పణంబు
పృథులాంధకారనిర్భేదనోజ్జ్వలదీప
మంగసంభూతసహాయకారి
యామినీభామాకుచాగ్రచందనచర్చ
యుదధిసంచయసదాభ్యుదయశాలి

తే. సకలలోకైకమిత్రుండు జారచోర
చక్రవాకసముత్కరోత్సాహశమనుఁ
డబ్జహితుసంగడీఁ డమృతాబ్ధిసుతుఁడు
సోముఁ డుదయించెఁ దారకస్తోముఁ డగుచు. 131

క. తెలుపెక్కె దిశల వెన్నెల
బలుపెక్కెఁ జకోరకులకు బంధువు లయ్యెన్
బొలుపెక్కెఁ దొగలు గలువలు
నలుపెక్కెం జక్కవలకు నలవిరహులకున్. 132

వ. అయ్యవసరంబున మహీసురోత్తముండు. 133

క. ఆఁకటఁ జిక్కి జలంబుల
కేఁకరి పెనుదప్పిఁ బెదవు లెండఁగ నేఁడి
ట్లీకలములోన నూరక
నాకేటికి నవయ నని మనం బురియాడన్. 134

ఉ. ఇక్కడ నీకలంబు దిగి యీయచలంబు రయంబుతో జవం
బెక్కఁగ నిందుమీఁద ఫలియింపవె చూతకపిత్థ కాదు లే
దిక్కననైన నంచుఁ జను దెంచి మహానగశృంగ మెక్కి న
ల్దిక్కులు చూచి కాంచె నొకదిక్కున నిర్మలతోయదీర్ఘికన్.

సీ. కారండవ క్రౌంచసార సోత్కరటిట్టి
భ వ్రాతకలకలోద్భాసితంబు
రాజీవకేసర గ్రాసఖాదనమరా
ళవ్యూహకూజితాలంకృతంబు
కోమలసౌగంధికామోదబిందురా
నంది తేందిందిరానందితంబు
మందానిలోద్ధూతమంజులాబ్జపరాగ
ధూళినిరాఘూతధూసరితము
తే. నతులఘనదాహదోహలాయాతగహన
గజఘటాటోపభయదఘీంకారితంబు

సమృతమయశీతతోయంబు నగుసరోవ
రంబు వాఁడుఁగాంచి మదిలో ముదంబు నొంది. 136

క. ధరణీసురవరుఁ డప్పుడా
సరసిం జల్లఁగ మునింగి సంధ్యాదులు స
త్వరగతి నొనర్చి తృష్ణా
తురుఁడై యుదకంబు గ్రోలెఁ దొడరినకణఁకన్. 137

చ. అట చని కొంతదవ్వున ధరామరుఁ డప్రతిమానమాధురీ
స్ఫుటపరిపక్వచారుఫలశోభితచూతవనంబు గాంచి యు
త్కటమగుచున్న యాఁకటికిఁ గల్గె ఫలంబులు చాలనంచు న
చ్చటఁ బరితృప్తిగా ఫలరసంబులు గ్రోలి ముదం బెలర్పఁగన్.

క. శీతలవాయువు లొలయఁగఁ
బ్రీతిఁ శశికాంతవేదిఁ బృథివీసురుఁ డ
చ్చూతవనప్రాంతంబున
నాతతచంద్రాతపంబునందు సుఖించెన్. 139

వ. అని నైమిశారణ్యవాసులైన మునీశ్వరులకు సూతుం డెఱిం
గించిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెట్టి దనిన. 140

శా. వామాంకప్రమదా! మదాహితజితవ్యాపారా! పారాశర
శ్రీమార్గప్రతిపాద! పాదకటకశ్రీధార! ధారాళగం
గామూర్ధాంచితభాగ! భాగరళసంగా! సంగతాంగక్రియా
సామా! సామజదైత్యభంజన! జనస్వాతంత్ర్యకల్పద్రుమా

క. దండధరదమన! మనసిజ
చండతరాటోపవిజయజయకారణ! కో
దండధర! ధరణిభృత్ఫణి
కుండలయుగ! యుగవిరామ! గుణమణిధామా!. 142

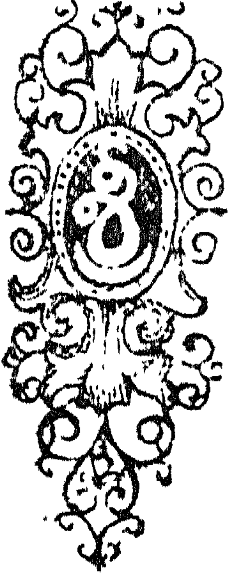
ఉత్సాహ. దేవదానవార్చితాంఘ్రిదివ్యపద్మ సప్తగో
దావరీజలావగాహదక్షవాటపట్టణా
శ్రీవిహార! సామవేదచిత్రగానలోల! రా
జీవమిత్ర కైరవాప్త చిత్రభానులోచనా!. 143

గద్యము. ఇది శ్రీమత్పార్వతీశ్వరవరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర పోతయామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రోఘకవిమల్లనార్య ప్రణీతంబైన రుక్మాంగదంబను మహాపుణ్యకథయందు నవనీశ్వరుండు విదిశాపురంబుఁ బ్రవేశంబుసేయుటయు శరత్కాలవర్ణనయు నేకాదశీవ్రతోపకరణంబును నావ్రతంబుడుగుమని మోహిని మహీపాలుని నిర్బంధించి పలుకుటయు సంధ్యావళి చనుదెంచి పతివ్రతాధర్మం బెఱిఁగించుటయుఁ గాష్ఠకీటోపాఖ్యానంబునునందు చిత్రకథయందు పద్మనాభుండను బ్రాహ్మణుని దుర్వర్తనంబును సతం దప్పులవారి మొఱంగి కలం బెక్కి చని సముద్రమధ్యశైలంబున వసియించుటయు నన్నది చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

రుక్మాంగదచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

జంభాహితదత్తవి
రాజితకన్యావివాహరంజితహృదయాం
భోజాత! పాదపంకజ
పూజాలోకేశ! దక్షపురిభీమేశా!. 1

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు సుఖనిద్రం జెందియున్న భూమీసురకుమారు నొద్దకు నొక్కదైత్యసుందరియేతెంచి నిద్ర మేల్కొలిపిన లేచి యతండు నలుదిక్కులం గలయం గనుంగొను సమయంబున.

ఉ. కాముని దీమమో మరునికైదువయో రతిచేతిచిల్కయో
కోమలిరత్నపుత్త్రికయొ క్రొమ్మెఱుంగో నవచంద్రరేఖయో
యామనిపూవుఁదీఁగెయొజయంతునిపట్టపుదంతియోయనన్
గామినియొప్పు విప్రునికిఁ గన్నులపండువుచేసె నెంతయున్.

ఉ. అంగనరూపు రేఖలకు నద్భుత మంది మనంబులోపలన్
బొంగుచు నద్ధరామరుఁడు పుష్పసుగంధి! యెటుండిరాక నీ
కుం గలబంధు లెవ్వ రిటకుం జనుదేరఁగ నేల నాకుఁ ద
న్వంగి! సమస్తముం దెలియునట్లుగఁ జయ్యనఁ జెప్పునావుడున్.

క. వనిత ధరణీసుపర్వునిఁ
గనుఁగొని యిట్లనియె నాకుఁ గలతెఱఁ గెల్లన్
వినిపించెద వినుమా నె
ట్టన చల్లకు వచ్చి ముంత దాఁచఁగ నేలా!. 5

ఉత్సాహ. ధారుణీసుపర్వ! బాహుదర్ప మొప్ప నిమ్మహా
దారుణాద్రి నుండి సర్వధాత్రి సంచరించఁగాఁ
దారకుం డనేటి పేరిదానవుండు బల్మిసం
సారులన్ వధింపుచుండు సంతతంబు నల్కతోన్. 6

ఉ. వానికి భార్యనై వలయువస్తువు లెల్ల నొనర్తు నిచ్చలున్
భూనుత! కామరూపమును బూనిచరింతు సుకేశియండ్రు నన్
మానవభోజనుండు సతతంబు ననీతులు సేయుచుండఁగా
నేనవి చూచి యోర్వక మహీసుర! నీకడ కేఁగుదెంచితిన్. 7

సీ. కాశికాపురి నభంగపరాక్రముఁడు రాజు
గలఁడు పాంచాలశేఖరుఁ డనంగ
నతనికూఁతురు రూపవతి పద్మినీకన్య
మణిమయంబైన హర్మ్యంబునందుఁ
గల్వపాన్పున గళ్లగణతయప్పింపఁగా
నిన్నసంధ్యావేళ నిద్రవోవ
శయ్యతోడనె దానిఁ జయ్యనఁ గొనివచ్చి
సమతలరమ్యదేశమున నునిచి
తే. దానికుచకుంభయుగళంబు నాననంబు
మెఱుఁగుఁగన్నులు నీక్షించి మేను వదలి
భామ నినుఁ బెండ్లియాడి నీబంట నగుదు
సేవసేయుదు నీకుఁ నేఁ జిత్త మలర. 8

చ. వెఱవకుమాత్మలోన ననువింతగఁ జూడఁగఁ బోకటంచు న
త్తెఱవకు లోలుఁడై యతఁడు తెల్లమిగా నను నొల్లకుండుటే
నెఱిఁగి సహింపలే కెవటికేనియు నేఁగుదలంపుతోడఁ ద
త్తఱమున నేఁగుదెంచి ప్రమదంబున నిన్నుఁ గొంటి నియ్యెడన్.

క. విల్లును నమ్ములు నివె యీ
ప్రల్లదుఁడు ధరించునవి శుభస్థితి నీ వీ
భల్లములు ధనువుఁ గైకొని
త్రెళ్లంగా నేయవలయు దితిజాధమునిన్. 10

ఉ. భూసురవర్య! నీ వతనిఁ బోర జయించిన నీకు భార్యనై
యే సతతంబు నీమదికి నెక్కఁగ నింపగు కామరూప ము
ల్లాసమునన్ ధరించి శుభలక్ష్ములు గల్గెడునట్లు సేయుదున్
వాసవభోగ! రక్కసునిఁ బాపునణంపఁ దలంపు సేయుమా.

వ. అనిన విని యతం డిట్లనియె. 12

ఉ. నీతలపెట్లెఱుంగ నగు నీరజనేత్రలు మాయజోగినుల్
పాతక లుగ్రకోపలు కృపారహితల్ కపటస్వరూపిణుల్
వీతభయల్ మహోద్ధతలు విత్తవినాశను లన్వయచ్యుతల్
చేతనహారిణుల్ కఠినచిత్తలు శౌర్యరతిక్రియాన్వితల్. 13

సీ. పతి విష్ణువర్ధను బగతు కొప్పించదా
కందర్పసేన మార్గంబునందుఁ
దనయుచేఁ బొడిపించదా శరభంగుని
వీడ్వడ శశిరేఖ విటుని దాఁచి
యనుజుఁ బుష్కరుని మిథ్యలు పల్కి కోయించ
దా పుష్పగంధి భూధవుని చేత

సహజన్ము భీముచేఁ జంపించడా హిడిం
బుని హిడింబ రణాగ్రభూమియందు.
తే. భర్తృహారియా లొనర్చినపాతకంబు
చేత నెంతేనిరోఁతలు చెప్ప నరిది
యన్యపురుషరతిప్రియ లజ్జవదన
లింతి! నీమాట నమ్మంగ నెట్లు వచ్చు. 14
చ. అనవుడు యింతి యిట్లను ధరామర! నిక్కము నాదుపల్కు నీ
మనమున నమ్ము కల్లలగు మాటలు పల్కితినేని విప్రునిన్
దునిమిన పాతకంబునఁ గ్రతుక్రియమాన్పినకల్మషంబునన్
దనయువధించినట్టి దురితంబును బొందుదు శంకయేటికిన్.
ఆ దనుజుఁ డనుము మనుట తప్పుగాఁ గొనకుమీ
పాతకుండు వీఁడు పరిణయంపు
భర్త గాఁడు నాకు బాధ రతిక్రీడ
నలరియున్నదాన పలవు మిగిలి. 16
తే. అనుచుఁ దనచేతివిల్లు నయ్యంప దొనయు
భూసురునిచేతి కిచ్చినఁ బూని విప్రుఁ
డసుర నవలీలఁ దునిమెద నంబుజాక్షి!
చూడుమా! నీవు నావుడు సుదతి యలరి. 17
క. వసుధామరేంద్ర! దానవు
నసమున సమయింపు దేని యంతియ చాలున్
బసుల మఱలించినాతఁడె
యొసఁగఁగ నర్జునుఁ డనంగ నెఱుఁగుదుమె కదా. 18
క. నావుడు మది నుబ్బి మహీ
దేవుఁడు విల్లెక్కువెట్టి దిక్కులు పగులన్

గావించె గుణధ్వనిఁ ద
ద్రావంబునఁ గర్ణయుగము ప్రస్సినఁ బెలుచన్. 19

ఉ. వాలుమగంటిమిఁ దనుజవల్లభుఁడల్కవహించి యెవ్వఁడో
శైలమునఁ గుణస్వనము సల్పెను బాపురే! వంటయింటఁ గుం
దేలి దెచొచ్చె రక్తములు తీవ్రతఁ గ్రోలఁగఁ గల్గె నంచు ను
త్తాలశరాసనాంచితగదాక్షురికాసిముఖాయుధాఢ్యుఁడై.

తే. పద్మినీకన్య నట్లనె పాన్పుమీఁదఁ
గదలకుండంగ నియమించె గర్వ మెసఁగ
నసుర పఱతెంచి కాంచెఁ దదగ్రమునను
గేశికడ నున్న విప్రు నక్షీణబలుని. 21

చ. కనుఁగొని తీవ్రరోషమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల నోరి నా
వనితకుఁ గన్నులార్ప నిటు వచ్చినవాఁడవె నిన్నుఁ బట్టి చ
య్యనసమయింతు నంచు నిశితాస్త్రము లేసిన పద్మనాభుఁ డు
క్కున నవి ద్రుంచి పైచియలఘుప్రదరంబున నేసె రాక్షసున్.

క. బలునారస మసుర మహా
బలముసఁ జాపమునఁ గూర్చి పాఱుని మేసఁ
జొనిపిన నందుఁ జలింపక
నిలిచి ధరామరుఁడు చాపనిపుణత వెలయన్. 23

క. పదియును నిరువదియును ము
ప్పదియును బాణంబు లసురపై నేసిన నా
త్రిదశరిపుఁడు పూసినబా
రిద మనఁగా రుధిరములు ధరిత్రిం బఱఁగెన్. 24

ఉ. అంతటఁ బోక విప్రుఁడు లయాంతకుఁడై వడి నల్గి చాప మిం
తింతలుఁ జేసి బాణము లనేకము లొక్కట నారిఁ గూర్చి య

త్యంతరయంబునం బరప నంగములెల్లను దూరిపోయి వా
డంతకుపట్టణంబు దరియంజని క్రమ్మఱ వచ్చె ధాత్రికిన్. 25

తే. ఒండువిలుపూని యతిదర్ప మొలయ నగ్ర
జన్ముఁ గని కూటికూరకు చంద్రహాస
మలవుమైఁ బూనఁబడెనంచు నశనికల్ప
మగు శరం బేసి యార్చె నయ్యసురవరుఁడు. 26

క. పూనిక సురల జయించెడు
దానవులకు మనుజు లెంత తలఁపోయఁగ దు
ర్మానవ! గుడి డిగ మ్రింగే
వానికి నలనంది పిండివడియము గాదే. 27

క. నాబాహుబలిమి కోర్వఁగ
నీబల మది యెంత త్రుంతు నెఱి నీక్షణమే
నాబలిమి నేల పెనఁగం
గా బాపనపోటు కప్పకాటుం గలదే. 28

క. కొంచెపువిలుఁ గొని న న్నెది
రించంగా లేవు తలధరిత్రి న్నీవనవే
మంచున కిడిన తుషారము
లెంచంగాఁ గాడిపేట్ల కేక్రియ నోర్చున్. 29

శా. ఈఁద్రాఁ బోరఁగలేవు బాపఁడవు నీ విస్సీ! రణక్రీడకుఁ
దోడ్రావల్దన శౌరివచ్చిననికుఁ ద్రుంతుఁ మనుష్యాధముల్
జోడ్రా నన్నెదిరింప శూలధరుఁడుఁ జాలండు వీరుండవై
చూడ్రా నాశరజాలవృష్టి సమరక్షోణీస్థలిఁ భూసురా!. 30

క. అనవుడు విప్రుఁడు దైత్యుని
గనుఁగొని తత్సాయకంబు ఘనశస్త్రమునఁ

దునుమాడి నయనములఁ గెం
పినుమణుఁగుగ నాగ్రహించి యిట్లని పలికెన్. 31

మ. వేఁడ్రాబాపఁడు బాపనిం గెలువఁగా వీరుం డొకం డిద్ధరన్
లేఁడ్రా పట్టినవాఁడు పుట్టినదిగో లె న్విల్లు నీ జంకెనన్
బోఁడ్రారంతులుమానిశౌర్యమెసఁగన్ బోట్లాడ రాభూసురన్
నీఁడ్రా నిన్నిఁకఁ దొల్లిటట్లమనఁగా నీకొండపై నెచ్చటన్.

. వదరులుపల్కినంతటనె వచ్చెనె ధైర్యము శౌర్యవృత్తి నీ
కొదవినఁజక్కనై నిలువు మోరినిశాచర! యిన్నగంబునన్
మదిమదినుండినేఁడునసుమారొక్కనియెందుల కేఁగవచ్చునీ
మదమణగింతుఁబోరహనుమంతునిముందఱఁ గుప్పిగంతులే.

. వలవదు రాక్షస! సమర
స్థలమున గర్వించ బాహుదర్పంబున నీ
యిలఁ దాడిఁ దన్ను వారల
తలఁ దన్నినవారుగలరు తలపోయంగన్. 34

శా. నీచా! నీ విటు పల్కినంతనె మహిన్ నీ శౌర్యమొప్పారెనా
వాచాపౌరుషముల్ త్యజించిభుజగర్వంబొప్పసంగ్రామమున్
వైచిత్ర్యంబులఁజూపుచిత్తమునఁదాల్మిన్ బల్మియున్ మీఱఁగ
గా, 'కాచింతా మరణేరణే' యనినవాక్యంబుల్ విచారించరో.

. రాత్రించర నినుఁ దునుమక
ధాత్రీసురుఁ డేల చను "నిదం బ్రాహ్మ్య మిదం
క్షాత్ర" మనుటెఱుఁగవా యీ
మాత్రమునకు బిరుదులేల మాకుం జెప్పన్. 36

వ. అని పలికి తత్క్షణంబ. 37

లయగ్రాహి.

అమ్మహితవిక్రముఁడు నమ్మనుజభోజియు మ
నమ్ములను గ్రోధ ముదయ మ్మగుచు మీఱన్
హుమ్మనుచు డాయుచు శరమ్ము లరివోయుచు ర
యమ్మెసఁగ నేయుచు జవ మ్మెసఁగఁగా నొ
క్కుమ్మడిఁ బరాక్రమమున మ్మెఱసి రక్తములు
గ్రమ్ముకొని మేనులఁ గరమ్ము దిగజారన్
రమ్మనుచుఁ జీరుచు జవమ్మెసఁగ నుగ్రసమ
రమ్మపుడు నేసిరి బలమ్ములు సెలంగన్. 38

క. పులులక్రియ నుగ్రసింహం
బులకరణి మదేభయుగముపోలిక శరభం
బులపగిదిఁ గ్రూరభుజగం
బులకై వడిఁ బోరి రధిక భుజబల మొదవన్. 39

క. అవనీసురుండు శరలా
ఘవమున నిశితాస్త్ర మేసి గ్రక్కున దైత్య
ప్రవరుని చాపము ద్రుంచెను
ధవళేక్షణ యగు సుకేశి తనమది మెచ్చన్. 40

సీ. చాపంబు తుమురైనఁ జలమున దైత్యుండు
శూలంబు వైచినఁ జూచి విప్రుఁ
డది నాల్గుశరములఁ బవివ్రక్క లొనరింప
ఘనగదాదండంబు గొని రయమునఁ
దలమీఁదఁ గొట్టినఁ దప్పించుకొని పాఱుఁ
డెదురుటొమ్మునఁ గ్రుచ్చెఁ బ్రదర మొకటి

యసుర యంతట జపం బడిగి యంతటఁ జేరి
పటుకతారమునఁ గోపమునఁ బొడిచె

తే. నాకుతారంబు ద్విజుఁడు రెండంబకములఁ
దునుక లొనరింప మానుషాదుండు వాలుఁ
బలుకయునుఁ బూని కవిసిన బ్రాహ్మణుండు
నమ్ముచే రాక్షసుని మస్తమపుడు ద్రుంచె. 41

ఉ. రక్కసు నల్కనుగ్రసమరంబునఁ గీటణఁగించి ముందటన్
జక్కఁగనున్న భూమిసురసత్తముఁ గన్గొని మోదమొప్పఁగా
నక్కమలాక్షి కౌఁగిటఁ బ్రియంబునఁ జేర్చి యనంగ కేలిసొం
పెక్కఁగ నోలలార్చి దనయిచ్చకువచ్చినయట్టి చోటులన్. 42

వ. అయ్యవసరంబున. 43

మత్త. తార లొక్కటవిచ్చె భృంగకదంబముల్ చెలరేఁగఁ గా
సారవీథులఁ బువ్వుఁ దేనెలు జారెఁ బుష్పలతావళిన్
గైరవంబులు వాడెఁ జంద్రుని కాంతి వెల్వెలఁబారె నం
భోరుహాప్తుఁడు గానఁగా బడెఁ బూర్వశైలతటంబునన్. 44

సీ. వనజాతకహ్లార వనజాతయుతసరో
వరవీచికలమీఁద వ్రాలి వ్రాలి
కలకంఠశుకశారి కాకంఠ కాకలి
కలితచూతములపైఁ గ్రాలి క్రాలి
మల్లికామాధవీమందార నూతన
సూనగంధములపై సోలిసోలి
కేలీవనాంతకం కేళిశాఖాశిఖాం
దోలాగణాళిఁ బోఁ దోలితోలి

తే. యల్లనల్లనఁ జనుదెంచె నలసగతుల
భావభవసంగరాయాసభామినీకు
చాగ్రసంజాతఘర్మంబు లణఁచి యణఁచి
చందనపుఁగొండపైనుండి చల్లగాలి. 45

మ. ధరణీదేవునిఁగూడి యప్పుడరుదందన్ బద్మినీకన్యయు
న్వరసాలాంఘ్రిపమొద్దకేఁగఁగరుణన్ వామాక్షినీక్షించియా
దర మొప్పంగసుకేశి! యోయబల! యీధాత్రీసురుండుగ్రసం
గరభూమిన్ బడనేసెఁదారకునికన్నైకొమ్మసౌభాగ్యముల్.

క. పడఁతీ! నీతలిదండ్రుల
కడకుం గొనిపోదు నిన్నుఁ గలఁగకు మని యా
జలజాతనేత్రఁ బద్మిని
నొడఁబడఁగా గారవించి యువితప్రీతిన్. 47

ఉ. తా నొకహంసియై విభునిఁ జామరసాక్షి వహించి వీచి కా
యానమునన్ మహాంబుధిరయంబునదాఁటి తదగ్రసీమసో
పానమణిప్రభాపటలభాసురగోపురహర్మ్యమంటపా
స్థానముఁగాశికాపురము దప్పులఁగాంచెముదం బెలర్పఁగన్.

ఆ. అచట పద్మనాభు నాపద్మినీకన్య
నవని డించి యెప్పటట్ల చారు
మూర్తిఁ దాల్చియున్న ముగ్ధేందుముఖిమూర్తి
వసుధ లోచనోత్సవం బొనర్చె. 49

ఉ. ఆకనుదోయిచెల్వు వికచాబ్జనులందు మెఱుంగులందు లే
దాకుచభాతి జక్కవలయం దిభకుంభయుగంబునందు లే
దాకచదీప్తి నీలమణులందు ద్విరేఫచయంబునందు లే
దాకలకంఠిరూపమహిమాతిశయంబున కెవ్వరీ డిలన్. 50

క. తిన్ననిపిఱుఁదును దుఱుమును
జన్నులు గన్నులును ఘనత సంపాదింపన్
గన్నియకు వెన్క ముందఱ
నున్నతి నే వెల్తి లేక యొరపు వహించెన్. 51

వ. అపుడు సుకేశి పద్మనాభునిం జూచి యిట్లనియె. 52

మ. ఇది వారాణసి జహ్నుకన్య యిదె సంవీక్షింపుమా శోభన
ప్రదునిర్ఘాటుండివినాయకుం గొలువు సద్భక్తిన్మహాభైరవున్
మదిలోఁగైకొను మాదికేశవుఁ దలంపన్ మేలు చేకూరు న
ల్లదిగో శ్రీమణికర్ణికాహ్రదము పుణ్యశ్రేణివిప్రోత్తమా! 53

సీ. వింధ్యశైలంబున వింధ్యవాసినిఁ గాంచి
గామకోటి యవంతిఁ గాళరాత్రి
శ్రీగిరిభ్రమరాంబ చిదోగ్యగినీశక్తి
యేకచక్రపురి ననేకవీర
బాలభూస్థలియందు వైష్ణవి పురుహూతి
పీఠను గోల్పురి పీఠలక్ష్మి
కొల్లాపురమ్మునఁ గోమలి శ్రీదేవి
మేరుకామాక్షి కాశ్మీరవాణి
తే. లంకశాంకరి సింహవిహార మఱియు
మండలికశాంతవాటిని మాణికమ్మ
కన్యకాకుబ్జమునఁ గన్యకరిణిఁ బఱఁగుఁ
గరుణమీఱు విశాలాక్షి కాశియందు. 54

సీ. దేవేంద్రభోగంబు సేవగింపఁడుగదా
కాశిలోపలఁ జావఁగలిగినతఁడు

ధననాయకత్వంబు ప్రస్తరింపఁడుగదా
కాశిలోపలఁ జావఁగలిగినతఁడు
గంధర్వసౌఖ్యంబు కాకు సేయఁడుగదా
కాశిలోపలఁ జావఁగలిగినతఁడు
నాకలోకసుఖంబు నోకిలింపఁడుగదా
కాశిలోపలఁ జావఁగలిగినతఁడు
తే. గరుడ ఖేచర యక్ష రాక్షస భుజంగ
సిద్ధ విద్యాధరోల్లాసశ్రీవిభూతి
తోత్తువలెఁ జూడఁ డోకనాఁడు దూరముననె
కాశిలోపఁల జావంగఁ గలుగునతఁడు. 55

ఉ. ఎంగిలిఁ దిన్నపాపము మహీసురహత్యయు నవ్యకామినీ
సంగమదుష్కృతంబు మఖశాసనదోషముమాత్రమస్తకం
బంగనఁగొట్టివైచినయఘావళిఁ బాయును విశ్వభర్తపై
రంగగుకాశికాపురవరంబున నిల్చుటఁజేసి భూసురా!. 56

ఉ. ప్రాణముతోడనుండిబహుభంగులఁబుణ్యములాచరించియుం
బోణిమిగాఁగమోక్షమును బొందుటదుర్లభ మగ్రజన్మ! వా
రాణసియందుఁ జచ్చిసుకరంబుగఁగాంచుసమస్తజంతువుల్
రాణవిరించికిం బడయరాని వృషధ్వజరూపసంపదల్. 57

క. విష మెక్కుఁ దలకు మెసఁగిన
విష మమృతంబై తనర్చు విషమాస్త్రుఁడు వి
ద్విషుఁడై యణంగుఁ గాశీ
విషయమునఁ దెగినజంతువిసరంబులకున్. 58

చ. కరి కరి తోలు గప్పు నురగం బురగంబుధరించు శాక్వరం
బిరవుగశాక్వరంబుగనియెక్కుమృగంబుమృగంబుదాల్చు

భూ, సురవర! కాశిలోనధికసుప్తి వహించినతత్క్షణంబ యే
పురముల కివ్విభూతి పరిపూర్ణతనొందుఁ దలంచిచూచినన్.

శా. శ్రీవిశ్వేశ్వరుసాటిదైవమును గాశీక్షేత్రముంబోలఁ బు
ణ్యావాసంబును జహ్నుకన్య సరిభవ్యంబైనతీర్థంబుఁ దే
జోవిఖ్యాతివిశాలనేత్ర కెనఁగాఁజూపఁగ మహాశక్తియుఁగ
భావింపన్ సమకూరదెట్లఖిలభూభాగంబునన్ భూసురా!

సీ. కల్పవృక్షము లిందుఁ గల భూరుహము లెల్ల
సిద్ధలింగము లిందు జిడిపిదాలు
కామధేనువు లిందుఁ గల గోగణము లెల్లఁ
బటుసుధాంబుధు లిందుఁబల్వలములు
గంగాసమము లిందుఁ గల నిర్ఝరము లెల్ల
నమరు లిందుఁ జరించు నంత్యజనులు
ఖగకులాధిపు లిందుఁ గల మశకము లెల్ల
సంజీవిలత లిందుఁ గుంజసమితి

తే. పరసవేదులగను మిందుఁ బజ్జ గోచ
రంబు లగుచున్న గండశైలంబు లెల్లఁ
గమలగర్భునకైన నీకాశిమహిమ
ప్రస్తుతింపంగవచ్చునా ప్రాభవమున. 61

క. కాశీసంస్మరణంబును
గాశీదర్శనముఁ గాశికానివసనమున్
గాశీమరణము గలనరుఁ
డాశంభునిరూపుఁ దాల్చు నాశ్చర్యముగన్. 62

మ. అనికాశీనగరప్రభావము ప్రియం బారంగ నాపద్మనా
భునకున్ జెప్పిసుకేశితానువ్వొజుఁడున్ భూపాలపుత్రింబ్రియ

బుచ భాగీరథిఁ దీర్థమాడి కరుణాంభోరాశి లోకత్రయా
వనునిం గాంచిరి విశ్వనాథుని మణిద్వారైక మార్గంబునన్.

సీ. తమ్మటధ్వనులు మృదంగనినాదముల్
శంఖస్వనములు నిస్సాణరవము
లాతపత్రములు సింహాసనంబులు దోమ
తెఱమంచములు మణిదీప్తతతులు
పంచఘంటలు పైఁడిపళ్లెరంబులు చామ
రంబులు చిత్రవర్ణధ్వజములు
ముత్యాలపచ్చడంబులు మేలుకట్లును
నిలువుటద్దము లింద్రనీలవేదు

తే. లంగనాజనకలకలం బతివినోద
రథగజవిమానతురగగోవ్రతతు లమర
నలరు నాదేవు దేవాలయమ్ము సొచ్చి
విశ్వనాథుని దర్శించి వేడ్కతోడ. 64

మ. పదపద్మంబులకుం బ్రణామములుసద్భక్తిఁ సమర్పించి యో
త్రిదశేంద్రార్చిత! పార్వతీశ్వర! మహాదేవా! శరన్మేఘపా
రద కర్పూర పటీర హీర హిమతారా చంద్రసంకాశ! మా
హృదయంబుల్ భవదంఘ్రిలీనములుగాఁవీక్షించువిశ్వేశ్వరా!.

చతుర్విధకందము. కాశీపురీశ! శ్రీవి
శ్వేశా! కైలాసవాస! హితపరిపాలా!
క్లేశహర! యభవ! భవభయ
నాశా! పాలింపు మము ఘనంబగుశ్రీలన్. 66

సీ. కోటిమన్మథరూప! హాటకాచలచాప!
చటులబాహాటోప! శరణుశరణు

శ్రుతిచతుష్టయఘోట! శుభ్రగంగాజూట!
జలజాసనకరోట! శరణుశరణు
వ్యాఘ్రాసురధ్వంస! వర్ణితమీమాంస!
చంద్రఖండవతంస! శరణుశరణు
భుజగేంద్రకేయూర! భువనత్రయాధార!
సద్భక్తమందార! శరణుశరణు
తే. సామజాసురమదభంగ! శరణుశరణు
శైలకన్యామనస్సంగ! శరణుశరణు
సతతకరుణారసాపాంగ! శరణుశరణు
శర్వ! విశ్వేశ! శివ! లింగ! శరణుశరణు. 67

సీ. కన్నప్పవిభుని వక్త్రము మజ్జనపుబిందె
పంచసాయకుమేను పచ్చపట్టె
కరటిదానవమాతృగర్భంబు బొక్కస
భుజగశాయిముఖంబు పువ్వుఁదోఁట
పాతాళభువనంబు పసిఁడిసొమ్ములపెట్టె
పద్మగర్భశిరంబు పళ్లెరంబు
పాథోనిధానంబు భరితబోనపులోవి
వెలియాలిచనుగుబ్బ వీఁడుపట్టు
తే. లంజవారిల్లు నీకు బల్లాడనిలయ
మశ్వరత్నంబు పశువైనయాలపోతు
నీమహత్త్వంబు దలపోయ నీక యొప్పు
కాశికాధీశ! విశ్వేశ! కలుషనాశ!. 68

తే. ఆయు రారోగ్య మాకార మర్థ మార్జ
వంబు నీసేవ హరిచింతనంబు నతుల

వాక్పటుత్వంబు శుభము కైవల్యలక్ష్మి
యింద్రభోగమ్ము నిమ్ము విశ్వేశలింగ!. 69

క. పన్నగపతిభూషణ! మీ
సన్నుతపదసేవ గలుగ సద్గతికై మా
కన్నమత మరయ నేటికి
వెన్న గలుగ నెయ్యి వెదకు వేదుఱు గలఁడే!. 70

సీ. నీటఁదేలుశరంబు పాటనోలుసరంబు
ధరియింప భరియింపఁ దలఁచఁడేని
యుబ్బిపాఱినయాలు గబ్బుమీఱినతోలు
జడలందు నొడలందుఁ బడయఁడేని
యుగముగాల్చినచేఁదు జగముగెల్చినజోదు
గడిసేయఁ బొడిసేయఁ గలుగఁడేని
యలివేణివలిచంట వెలయాలివెలిగుంట
నుండఁగాఁ బండగాఁ నోపఁడేని
తే. యీడువత్తురె నీసాటి యితరమూర్తు
లవనిమండలి దేవవేశ్యాభుజంగ!
త్రిపురసంహార! జాహ్నవీతీరవాస
కాశికాధీశ! విశ్వేశ! కలుషనాశ!. 71

సీ. అని విశ్వనాథు మహాదేవు సేవించి
కాలభైరవదేవుఁ గని భజించి
ఢుంఠి విఘ్నేశు వేడుకఁ బ్రార్థనముఁ జేసి
శ్రీవిశాలాక్షిఁ బూజించి కొలిచి
యాదికేశవు చరణాబ్జంబులకు మ్రొక్కి
లోలార్కు హృదయంబులోన నిల్పి

సిద్ధలింగముల నూర్జితభక్తి సేవించి
ముక్తిమంటపము శాస్త్రోక్తిఁ దరిసి
తే. జ్ఞానవాపిమహాతీర్థచంద్రఖండ
పుష్కరేణువులం దోఁగి పుణ్యమోక్ష
లక్ష్ములం దేలి ద్విజుఁడు బాలామణులును
భూమిపాలుని మందిరంబునకుఁ జనిరి. 72

వ. ఇవ్విధంబున వార లారాజభవనంబు ప్రవేశించి నిజపుత్రికా రత్నంబునకై తదేకచింతాక్రాంతుం డైయున్న పాంచాల శేఖరమహీపాలుసమ్ముఖంబునకుం జని యారాజపరమేశ్వరు సన్నిధిని సుకేశి పద్మినీకన్య నునుచుటయు నిరీక్షించి సంభ్రమాశ్చర్యయుక్తుండై పెన్నిధిం గన్న పేదచందం బునఁ బ్రమోదాయత్తుండై నయనాంబుజంబుల హర్షాశ్రు కణంబులు దొరుఁగం బులకితాఖిలాంగుండై తత్పుత్రికా రత్నంబు నక్కునం జేర్చుకొని యంతగిపురంబునకుం గొని పోయి తన మహాదేవులుం దానును నాపద్మినీ తనూజాత వలనఁ దారకుండగు దానవుండు దన్నెత్తుకొని సముద్ర మధ్యశైలంబునకుం జనుటయుఁ బద్మనాభునిచేతం దార కుని సుకేశిచంపించుటయుఁ దనయున్న రసాలభూజంబు చక్క టికిం బోనేఁగుదెంచి వారిరువురుఁ దన్ను వెలువకుమని యూరార్చి సుకేశి కామరూపిణి యగుటంజేసి తానొక హంసి యై విప్రకుమారునిం దన్నును వహించి వారాణసీ క్షేత్రంబునకుం దెచ్చుటయు నెప్పటియట్ల స్త్రీరూపంబు వహించి తమసముఖంబునం దన్నునుచుటయుఁ దెలియఁ జెప్పిన విని యారాజవరేణ్యుండును నతనిమహాదేవులు

సంతోషభరితాంతరంగు లై పద్మనాభుని సుకేశిని దమ సమ్ముఖంబునకు రావించి కనకాసనంబుల నునిచి రత్నభూషణ దివ్యాంబరంబులు గట్ట నిచ్చి సవినయంబున నబ్భూపాల శేఖరుం డి ట్లనియె. 73

శా. ఓవిప్రోత్తమ! నేను నాసతులు నీ యుత్ఫుల్లపత్రాక్షికై
భావంబుల్ ఘనశోకవహ్నులఁ దపింపన్ వేగుచున్నట్టిచో
నావిశ్వేశ్వరదేవదేవుఁడు విశాలాక్షిన్ మమున్ బ్రోవఁగా
నావిర్భావమునొందినట్లిపుడు మీరాశ్చర్య మేతెంచుటల్.

క. రక్కసు నాయోధనమున
నుక్కణఁచి మదీయపుత్రి నోగిఁ గాచి మమున్
గ్రక్కున రక్షించిన మీ
చక్కని కారుణ్యరసము చను వర్ణింపన్. 75

తే. మీరొనర్చిన యీయుపకారమునకు
మగుడ నుపకార మొనరింప మావశంబె
నన్ను రాజ్యంబు ప్రజలఁ బ్రసన్నబుద్ధి
నీయధీనంబులుగఁ బూని నిర్మలాత్మ!. 76

సీ. ఈపాప నిచ్చెద నిల్లాలిఁగా నీకుఁ
బరిణయంబుగఁ గొమ్ము పద్మనాభ!
యని బంధువర్గంబు నాప్రొద్దె రావించి
పురము శృంగారించి భూరిమహిమఁ
జరణముల్ గడిగి భూసురకుమారకునకుఁ
బట్టాంశుకము మధుపర్క మిచ్చి
తగుముహూర్తంబునఁ దనకూర్మిసుత నలం
కారపూర్వకముగ ధారవోసి

తే. వినుతికెక్కిన కళ్యాణవేదిమీఁద
సప్తపదములు ద్రొక్కించి చంద్రముఖులు
ధవళములు పాడ ద్విజులు మంత్రములు చదువ
లాజహోమంబు సేయించె రాజవరుఁడు. 77

చ. కమలదళాక్షి నేత్రములఁ గాటుకనైయు వసుదోయి నింద్రనీ
లమణులహారమై యలకల న్వికచోత్పలదామమై ముఖా
బ్జమున ద్విరేఫమై నుదుటఁ జక్కని కస్తురిబొట్టుచందమై
యమరె నవీనహోమసముదంచిత కోమలధూమమయ్యెడన్.

చ. తనయకు భూసురప్రవరుఁ దత్పరబుద్ధి మహీవిభుండు కాం
చనమణిభూషణంబు లరణంబులుగా నిడియన్పఁ బంపినన్
వనితల నిద్దఱన్ గొనుచు వారణ ఘోటక దాస చేటికా
జనములతోడ నాకడకు సమ్మతి మత్పతి వచ్చె వేడుకన్. 79

మ. తన కే మున్నొనరించినట్టి యపరాధంబుల్ విసర్జించి చం
దనరత్నాంబరభూషణప్రకరముల్ నా కర్థితో నిచ్చి మ
న్ననమీఱన్ దనయేలుగ్రామమునకున్ మావారితోఁ గూడఁ
జయ్యన గొంపోయి సమస్త భోగముల నిత్యంబున్ బ్రపో
[షింపుచున్.

తే. కొంతకాలంబునకు విప్రకుంజరుండు
దివికి నేఁగిన మఱికొన్ని దివసములకు
మగని కేఁ జేసినట్టి దోషములు దలఁచి
తాశరీరంబు విడిచితిఁ దత్క్షణంబ. 81

సీ. ఉమకునూనియల బిట్టొనలఁగా నుడికించి
కూటశాల్మలులందుఁ గుదియఁగట్టి
గండుకుక్కలచేతఁ గండలు కఱపించి
చట్రాతిపై మేను చదియఁగొట్టి

క్రొవ్వాఁడిశరములఁ గ్రుచ్చి పారఁగ వైచి
పలలంబు లుక్కుఱంపములఁ గోసి
నిప్పులయేటిలోనికి నుగ్రముగఁ ద్రోఁచి
నిగుడుపెన్మంటల మొగము గాల్చి
తే. దండహస్తుండు మఱియు బాధలను బెట్టి
కట్టకడపట వెయ్యేండ్లు కాష్ఠకీట
కముగఁ బుట్టించె నని తనకలుష మెఱుఁగఁ
జెప్పి యాపుర్వు నన్ను వీక్షించి పలికె. 82

తే. జలజలోచన! మాఘమాసమున నీవు
తీర్థమాడిన యొకనాఁటి తీర్థఫలము
నాకు దయసేయు మట్లైన నాకమునకుఁ
జనుదు నెమ్మేను దొఱఁగి తేజంబుతోడ. 83

చ. అని ననువేఁడుకొన్నఁ బ్రియమారఁగనట్లనె చేసితిన్ రయం
బుననదియున్ వినూత్నమణిభూషణరాజిఁదనర్చి పొల్చునం
గనచెలువంబు దాల్చి కనకప్రభలీల విమాన మెక్కి య
య్యనిమిషరాజధానికి మహావిభవంబున నేఁగె వేడుకన్.

మత్త. కావునన్ దరళాయతాక్షి! మగండ దైవము నాథునిన్
గారవంబున ధిక్కరించినఁ గల్మషంబును నొందు రా
జీవలోచన! వాదులాడక చేయనిమ్ము వ్రతమ్ము థా
త్రీవరుం బ్రమదంబెలర్ప మదిం జలంబు త్యజింపుమా. 85

సీ. అని యిట్లు ప్రీతి సంధ్యావళిదేవి ప
తివ్రతాధర్మంబు దెలియఁబలుక

విని మోహినీకాంత తనమదిఁ గోపించి
　　　కల్మషం బెఱిఁగిన గరిత వగుదు
భామ! నే నిను బుణ్యపాపముల్ దెలియఁగాఁ
　　　జెప్పుమన్నది లేదు సిగ్గుమాలి
పిలువనిపేరంట మలవుమై నిందఱు
　　　నవ్వఁగాఁ బఱతెంచి నడుమఁ జొచ్చి
తే. మగనిముందఱ నిపుడు నీమహిమ నెఱపి
కతలు సెప్పెదు వినుమంచుఁ గాఱులఱచు
నేర్పు గలుగుట గనుఁగొంటి నేర్పడంగ
వలవ దిచ్చోట నుడుగు నీవాక్యసరణి. 86

తే. అవనిపతితోడ నే మాటలాడుచోట
భామ! నీవాడుమాటలు పనికిరావు
కంచునిస్సాణములు భోరుకలిగి మ్రోయ
ఢక్కవాద్యంబు లెక్కడి కెక్కుఁ జెపుమ. 87

క. ఎమ్మెలు నాముందఱనా
యమ్మక్కరో! చెల్ల "వగ్రహారములోనఁ
దమ్మళిజోస్యము" లన్నవి
ధ మ్మిది నీవలన నాకుఁ దథ్యం బయ్యెన్. 88

క. ఊనంబుగాని చెఱచదు
మానుము నీయరపులకును మాకును వెఱవం
గా నేల "యెద్దు బెదరిన
గానుగునకు బెదపు గలదె" గణుతింపంగన్. 89

క. నీయడ్డగట్టుమాటల
కీయెడఁ బనిలేదు నిల్వు మెప్పటివలెనే

చీయన్నఁ గడమ రాగము
సేయుదురా యెఱుకగల్గు చేడియ లెందున్. 90

క. నీనుడువుల కే నడు గెం
దైనను దాఁట నని సత్యమాడెను గౌరీ
జాని విన విభుఁడు నేఁడా
సూనృతమెటువోయెం దలఁచిచూడఁగఁ దరళా!. 91

మ. అని సంధ్యావళిదూఱఁబల్క నరనాథాగ్రేసరుంజూచి య
వ్వనితారత్నముభూమిపాల! తగవా వాక్యోపవాక్యంబు నీ
వును నీమూర్వురుభార్యలుఁ బరుసవావ్రుల్దప్పి నాతోడనె
ట్టనసల్పం బరికింపఁగావలెయుండంచొంటివాక్యంబులన్. 92

క. శర్మముననుండి నీపై
నర్మిలిఁ జనుదేర నేల యవనిప! "బుద్ధిః
కర్మానుసారిణీ" యను
నిర్మలవచనంబు తప్పునే యెందైనన్. 93

వ. అని పలికి మఱియును. 94

ఉ. బొంకినఁ బాతకంబొలయు బొంకిన నాశమునొందుఁబుణ్యము
ల్బొంకినరోగముల్ వొడము బొంకిన నిర్మలకీర్తి హీనమౌ
బొంకిన లక్ష్మి వాసి చను బొంకిన నాయువణంగుఁ గావునన్
బొంకుదురే మహాత్ములు ప్రభుత్వముదప్పి నరేంద్రశేఖరా!.

సీ. అంత్యజన్మునితోడ సనృతంబులాడినఁ
జరియించుఁ బదియేండ్లు జముఁనివీఁట
శూద్రుతో మిథ్యలు సోఁకనాడిన నవ్వ
దేఁడులు నివసించు నినజువీఁట

వైశ్యుతోడ నసత్యవాక్యము లాడిన దండ
ధరుప్రోల నూఱేండ్లదాఁక నిలుచు
క్షత్రియాన్వయునితోఁ గల్లలాడిన దక్షి
ణేశు లోకమున వెయ్యేఁడు లుండు
తే. నవనినిర్జరుతో మృష లాడెనేని
నరకముల నొందు లక్షజన్మముల నరుఁడు
పుణ్యసతితోడ బొంకులు బొంకి యగణి
తాబ్దములు రౌరవంబులయందుఁ బడును. 96

సీ. చిరభక్తిఁ దీర్థముల్ సేవించుపుణ్యముల్
సత్యవాక్యమునకు సవతు రావు
ఘనతులాపురుషంబు గావించుపుణ్యంబు
సత్యవాక్యమునకు సవతు రాదు
కలకాలమును దపంబులు సేయుపుణ్యంబు
సత్యవాక్యమునకు సవతు రాదు
ధృతి శతక్రతువు లర్థి నొనర్చుపుణ్యముల్
సత్యవాక్యమునకు సవతు రావు
తే. దేవతాపూజలును భూమిదేవపాద
పూజలును సేయునతిశయపుణ్యఫలము
సత్యవాక్యమునకు నెన్న సవతు రాదు
మనుజుఁడను వాఁడు సత్యము మఱువ రాదు. 97

ఉ. సత్యముఁబోలుధర్మమును శాంతముఁ బోలుఁదపంబుసాధుసాం
గత్యముఁబోలు లాభము నగర్వముఁబోలుగుణంబుసన్నుతా
పత్యముఁబోలుమోదము కృపామతిఁబోలఁగఁ దీర్థముల్ బుధ

స్తుత్యముఁ బోలు భాగ్యము వసుంధరఁగల్గునె రాజశేఖరా!.

శా. శ్రీలక్షించుసమస్తరాజ్యసుఖముల్ జిత్రంబుగాఁడించి యి
ల్లాలిం బిడ్డని నమ్మి మాలనికి బంటై ముక్ హరిశ్చంద్రభూ
పాలగ్రామణి యెల్లలోకములకుక్ బ్రఖ్యాతిగా సత్యముల్
బాలింపండె నిలింపవర్గము నుతింపక్ రాజచూడామణీ!.

క. పాటకు సత్వము శ్రుతి గడి
గోటకు సత్వంబు సమతఁ గొల్చెడిసైన్యం
బాటకు సత్వము తాళము
మాటకు సత్వంబు నిజము మనుజాధీశా!. 100

ఆ. శమము లేనితపము సతి లేనిసౌఖ్యంబు
పతిహితంబు లేని భటుని సేవ
పాత్ర మెఱుఁగ నీవి పగ దీర్పఁగా లేని
బలిమి నిజము లేని పలుకు లేల. 101

క. కులసతికి వన్నె మానము
కలిమికి వితరణము వన్నె కదనంబునకుక్
దలకమియె వన్నె భటునకుఁ
బలుకునకు నిజంబు వన్నె పార్థివముఖ్యా!. 102

క. "అకలంక నాన్నృతాత్పా
తకం పరం" బనుచు సూనృతం బెప్పుడు ద
ప్పక నిర్వహించుఁ గావునఁ
బ్రకటింపుము నీవు సత్యఫణితి నరేంద్రా!. 103

సీ. పరమేశ్వరుని మ్రోలఁ బరిణయకాలంబు
నందు నాడినసత్య మాత్మ నిలుపు

నేను నామానినుల్ నీమాట యనురక్తిఁ
జేసెద నంటివి సేయవయితి
నినుఁ బాసి నిముసమేనియును నుండఁగఁజాల
నను గారవించఁగాఁ జనదె నీకు
నేమిటి కార్తిక మేటి యేకాదశి
యేమిటి యుపవాస మేటివ్రతము
తే. నన్నుఁ గొనివచ్చునపుడు భూనాథ! నీవు
నీకుఁ గలుగు వ్రతంబులు నియమములును
దెలియఁజెప్పిన నిన్నేల తేరిచూతు
భూప! వలవదు నన్నింత బూామెనేయ. 104

చ. ఎటువలె బ్రహ్మనన్ను సృజియించెనొ కాని వ్రతంబు చెప్పినన్
దటతటనాదు దేహమువృథా యెడదుందలయేర్పుచుండు నే
మిటికలయింపనన్ను రమియింపఁగరాక వ్రతంబులంచు నీ
విటువలెఁ బల్కఁగాఁదగునె యేనుఁగ నెక్కియుదిడ్డిదూరగన్.

క. కంతుని బూజింపుము సుతు
నింతటికిన్ రాజు సేయు మిలపై వ్రతముల్
చింతింప నేల నృప "రా
జ్యాంతే నరకం వ్రజంతి" యనఁగా వినవే!. 106

క. చెలువంబు జవ్వనంబును
దలఁగినచో నీవు నన్నుఁ దలఁచెదె మదిలోఁ
దలఁచు గగుర్పొడ నేటికిఁ
జలి వోయినవెనుక రాజసత్తమ! చెపుమా. 107

క. కట్టుము రతిసౌఖ్యములకుఁ
బట్టము గాకున్న ననిచివేయుము నన్నున్

మిట్టకుఁ జెట్టుకుఁ గాదను
నట్టివిధము సేయవలవ దవనీనాథా!. 108

క. అంగభవతంత్రములను బో
సంగం బాలింపు నన్ను జయ్యన వల దీ
భంగి నలయింప జాజులు
మంగలముల వేఁతు రోటు మనుజాధీశా!. 109

చ. అనిబహుభంగులందుఁ గమలాయతలోచనపల్కువాక్యముల్
మనమునొగుల్ప ధైర్యమున మానవనాయకుఁడాలకించియం
గన! నను నేలదూఱెదవు కల్లలు నీయెడ నేమియాడితిఁ
తనయుఁడు నాసతుల్ దగవుఁ దప్పిరె నీపలుకాక్రమించిరే.

ఉ. వేయిటికైనబొంకఁ బది వేలకునైన నసత్యమాడ న
న్యాయమువల్క లక్షకయినన్ వనజాయతనేత్ర! యూరకే
రాయిడిచేసి మానుమనరానివ్రతం బిది మానుమన్న నే
నీయెడ నెట్లుమానుదు నిఁ కేమిటి కింతచలంబు చెప్పుమా.

సీ. రాజసూయాదిసత్క్రతుదీక్షలందైన
మగువ! యేకాదశి మానరాదు
కళ్యాణకమనీయకాలంబులందైన
వనిత! యేకాదశి వదలరాదు
పితృదేవతాసమంచితపూజలందైన
వెలఁది! యేకాదశి విడువరాదు
జాతసూతకమృతసూతకంబుల నైన
సువిద! యేకాదశి సుడుగరాదు

తే. బాలురకు వృద్ధులకు గర్భభారవాహ
తరుణులకు రోగులకు నౌషధక్రియాది

నిరతులకునైన వర్జింప నీతిగాదు
సితకరానన! యేకాదశీవ్రతంబు. 112

ఉ. భూమిసమస్తమున్విడుతు భోగములెల్లఁద్యజింతు భామినీ
స్తోమము నుజ్జగింతు నిజసూనుశిరం బసిధారఁ ద్రుంతు నో
కామిని! నీవు నిల్పుమనఁగా విడఁజాలఁగరాని దేవతా
గ్రామణి యడ్డగించిన ధరన్ హరివాసరమేలమానుడున్. 113

చ. అనుడుఁదదీయసద్వ్రతమహాదృఢభంగికి నాత్మనెంతయున్
వనిత ముదంబుదక్కి తనవచ్చినకార్యము తప్పెనంచుఁ జ
య్యననొకకుత్సితంబుహృదయంబునఁ దోఁచినభూమిపాలనీ
వనినవిధంబునన్ దనయునొదలఁ ద్రుంపుము మాట లేటికిన్.

తే. కన్నతండ్రివి సుతునిపైఁ గరుణలేక
బలిమిఁ దలఁ ద్రుంతు నని బిట్టు పలికె దట్టె
తల్లియును పీని కాత్మలోఁ దలఁక దట్టె
మీకులేని కృపాబుద్ధి మాకు నేల!. 115

క. ఖండింపుము సుతు నటుగా
కుండిన వ్రతమైన మాని యుండుము నీ విం
దొండైనఁ జేయ కూరక
ఖండించిన పరమపదము గలదె నృపాలా!. 116

వ. అని మోహినీకాంత యివ్విధంబునం బలుకు నతిక్రూర
వచనంబులు కులిశసమానంబై హృదయంబు భేదింప నమ్మహీ
పాలశేఖరుండు మాఱుమాట పలుకకున్నతఱి సంధ్యా
వళి కడియ నేతెంచి. 117

చ. అమరఁ దనుప్రభల్ మణిమయాభరణైకరుచుల్ విశాలనే
త్రముల తటిల్లతల్ కచకదంబము మేచక మేఘ మింద్రగో

పము లరుణాంశుదీప్తులు శుభస్థితిగాఁ జెలువారి యంబుదా
గమమనఁజూడనొప్పెగజగామినిమోహినిజూచియిట్లనున్.118

మ. ఒడఁబాటించుక లేక నీమనసులో నుత్ఫుల్లపత్రాక్షి! యీ
యెడ నేకాదశిమానకున్న సుతునిఁ్హింసింపుమాయంచు
మా, కడనే యుండి వినంగరాని పలుకుల్ క్ష్మాపాలకుఁ
బల్కు టల్, గుడినుండే గుడిత్రాళ్లు గోయుటయు నాకుం
జూడ నీచందముల్. 119

తే. అవనిపతి నేముఁ బరితాప మందుచుండ
నాత్మజుని ద్రుంపు నీ వంచు నశనికల్ప
మైన మాటాడ నాలుకె ట్లాడె నీకు
దెలవ! గొడ్రాలు బిడ్డకు జెలుఁగు నోటు!. 120

క. మగువా! నీహృదయంబునఁ
దగు లోకయింతయును లేక తలపోయఁగ నీ
జగతీనాయకుపట్టున
నొగిఁ దామరపాకుమీఁది యుదకము భంగిన్. 121

క. రమణునిమన్నన గలదని
క్రమ మెడలఁగ మాటలాడఁగాఁ దగవగు నో
కమలాక్షి! వ్రేళ్లతోడుత
నమలుదురే చెఱకు తీయనఁగదా! యనుచున్. 122

క. మానిని! యెఱుఁగవుగా కీ
క్ష్మానాయకు వ్రతము మాన్పఁగా నీతరమా!
యేనుఁగుకుఁ గొమ్ము వెళ్లిన
నేనాఁటను మగుడఁద్రోయ నెవ్వాం డోపున్. 123

వ. అని మోహినిం బలికి సంధ్యావళి నరనాయకుం జూచి యి
ట్లనియె. 124

ఉ. ఓనరనాథ! ప్రాకృతునియోజ విచారము నొందనేల నీ
మానసశుద్ధిఁ బద్మభవ మాధవ శంభు లెఱుంగఁ గోరియీ
మానినిఁ బంపఁ బోల్దు రనుమానము లే దటుగాక యున్న నే
లా నలినాయతాక్షికిఁ జలంబున నీవ్రతహాని సేయఁగన్. 125

క. పాత్రమగుచోట నార్యులు
పుత్రకళత్రాత్మదేహముల నైన మహా
చిత్రముగ నిత్తు రెఱుఁగవె
"పాత్రం త్యాగాయ" యన్నపలుకు నృపాలా!. 126

క. ఈపనికి మీరు ధైర్యముఁ
జేపట్టుట యిరవుగాదె చిత్తమున యశః
స్థాపక! "నావిష్ణుః పృథి
వీపతి" యనుమాట నీకు విహితముకాదే. 127

తే. ధనమనోవాంఛనలు దక్క ధరణినాథ!
యెందుఁబట్టిన నిఁక యకా నిడక నరుఁడు
చింత నొందినఁ గైవల్యసిద్ధి యగునె
వట్టిపిడికిలికొండ్ర వేలెట్టుపండు. 128

తే. అనుచు సంధ్యావళీదేవి యధిపుఁ దరమి
పలుకుచోఁ బుత్రుఁ డచ్చటిభంగి దెలియ
విని రయంబునఁ బఱతెంచి విభునిమ్రోల
నిలిచి ముకుళితహస్తుఁ డై నెమ్మిఁ బలికె. 129

క. ఏకాదశీవ్రతంబున
కై కామిని ప్రాణమడుగునఁట నీతనయుఁ

లోకేశ! కలదె పుణ్యము
నా కింతటికంటె త్రిభువనంబులయందున్. 130

క. ఇయ్యమ్మ మనసుకోరిక
సయ్యనఁ గావించి వ్రతము సాగింపక మీ
రియ్యెడ చలచిత్తుల రై
నుయ్యో కొండో యనంజనునె భూనాథా!. 131

క. భూరమణ! "యనిత్యాని శ
రీరాణి" యటంచుఁ బలుకరే పెద్దలు ని
స్సారపుశరీరమునకు న
కారణ మవిచార మొందఁగా నేమిటికిన్. 132

సీ. జ్వర పాండు శోభా తిసారంబు లొకవేళ
నరికట్టుకొని యొంప నఱచియఱచి
కుష్ఠపీనస మేహ గుల్మంబు లొకవేళ
నుద్రేక మొనరింప నొఱలి యొఱలి
శీతాంగ కఫ పైత్య వాతంబు లొకవేళఁ
బాదివి కారింపఁగఁ బొఱలిపొఱలి
క్షయ పీనసశ్వాస కామెర లొకవేళ
బలిమిమైఁ గుదియింప ములిగి ములిగి
తే. ఘన జరాభారమునఁ జాలఁ గాఁగి క్రాఁగి
తనువుఁ దొఱఁగుటకంటె వ్రతంబుకొఱకు
దేహ మర్పించి శ్రీహరిదివ్యలోక
మున వసించుట దగదె యోభూవరేణ్య!. 133

సీ. అజినంబు రవిసూనుఁ డగ్రజన్ముస కిచ్చి
సత్కీర్తినొందఁడా జగ మెఱుంగఁ

గలమాంసమెల్ల దేగకుఁబెట్టి శిబిరాజు
వడయఁడా కై వల్యభవ్యలక్ష్మి
నెమకలు సురకోటి కిడి దధీచివిభుండు
పొందఁడా మితిలేనిపుణ్యపదవి
యహిపుత్త్రునకుఁ బ్రాణ మర్పించి జీమూత
వాహుండు నడువఁడా స్వర్గమునకు
గీ. ఘనులు తొల్లింటిపెద్దలు జనుల కేల
నెఱుఁగఁజెప్పిరిగాదు యిట్లెఱిఁగి యెఱిఁగి
యవనినాథ! యనిత్యదేహంబు నమ్మి
శాశ్వతంబైన ధర్మంబుఁ జనదు విడువ. 134

చ. సుతుల ననేకులంబడయఁ జొప్పడు నోనరనాథ! నీకు నీ
యతివల నూర్వరందు నొకయాత్మజునిన్ హరిపుణ్యవాసర
వ్రతమునకై త్యజించి గరువంబున ధర్మము నిల్పి యచ్యుత
స్థితిఁజరియింపఁగాఁదగదె చిత్తమునన్ దలపోసి చూడుమా.
చ. తనువులుగావునిత్యములుతామరసాక్షులు నశ్వముల్ కరుల్
ధనములు రాజసంబులు వృథాసహజన్ములు బంధుమిత్త్రులుం
దనయులునేమియగాదురు ముదంబునఁ జేసినధర్మ మొక్కటే
మనుజవరేణ్య! నమ్మఁదగు మానవకోటికి నెల్లకాలమున్.136
క. ధరణీశ్వర! యాలస్యము
జరపంబనిలేదు పుణ్యచయ మొనరింపన్
బరఁగినచో "ధర్మస్య
త్వరితా గతి" యనెడిమాట తథ్యముగాదే. 137
క. నందనుఁ దునుమఁగరా దను
సందేహము మాని వ్రతము సాగింపుము గో

విందపురవిభవలక్ష్మిఁ
బొందుదు సురసిద్ధవాక్పతిభులు వర్ణింపన్. 138

తే. అనుచు నరనాయకునిఁ బల్కి యాక్షణంబ
స్నానమొనరించి ధౌతవస్త్రములు గంధ
పుష్పములు రత్నభూషణములును దాల్చి
కడఁక ధర్మాంగదుఁడు భక్తి గడలుకొనఁగ. 139

క. పద్మాసనస్థుఁ డై హృ
త్పద్మంబునఁ బద్మనాభు భవ్యాంఘ్రిశ్రీ
పద్మములు నిలిపి నిలిచిన
పద్మాప్తరుచుం దనూజుఁ బార్థివముఖ్యున్. 140

చ. కనుఁగొని వేడ్కనిర్జరనికాయముతోఁ జనుదెంచి యంబరం
బున వనజాతనేత్రుఁడు సమున్నతిఁ గన్గొనుచుండ నిందిరా
వనిత మహాద్భుతం బమర వంద్య! ప్రసన్నుఁడవేలకావు స
య్యననృపపుత్రుఁగావుమనియర్మిలిఁ దత్తరమందిపల్కఁగన్.

చ. జనపతి తీవ్రఖడ్గ మపసవ్యకరంబునఁ బూని నందనుం
దునియఁగఁ వ్రేయ నెత్తుటయుఁ దొయ్యలి మోహినియగ్ర
భార్య తెంపునకు నిజేశు తెంపునకుఁ బుత్రుని తెంపున కాత్మ
విస్మయంబును భయముం బెనంగొనఁగ భోరున ఖడ్గముఁ
[బట్టె యిట్లనున్. 142

క. అరమైకంబును జేయని
హరివాసరమునకునై నిజాత్మజుఁ దునుమన్
గరవాలుఁ జేతఁ బూనిన
కరిణి నినుపమొలకు మేడఁ గాల్చుట సుమ్మీ. 143

తే. ఆత్మజుని జంప దుఃఖంబు సహజయంబు
నఘముఁ బ్రాప్తించుఁ బ్రత్యక్షమగుచు నిపుడు
మీఁద నెవ్వఁ డెఱుంగు నోమేదినీశ!
వ్రతముచే నీవు పొందెదు వైభవములు. 144

క ఎఱుఁగవు వ్రతమున మోక్షము
నెఱేఁ గాంచెదనంచుఁ బుత్రునిం దునుముదురే
పలుమొగులు నమ్మి నిండిన
చెఱువుదకము వెళ్లఁజల్లు చెనఁటియుఁ గలఁడే 145

క. అస్తోకదాననిరత! ప్ర
భుస్తుతచారిత్ర! ధర "నపుత్రస్య గతి
ర్నాస్తి" యనువేదఫణితి ప్ర
శస్తముగా నీవు వినవె చదువులవలనన్. 146

సీ. సగరుండు పుత్రసంజననంబుకోఁఱకునై
తరుణేందుధరుఁ గూర్చి తపము సేసెఁ
దనర దిలీపుండు తనయులకోఁఱకునై
కామధేనువుసేవ కడఁకఁ జేసె
దశరథేశ్వరుఁడు సంతానంబుకోఁఱకునై
పుత్రకామేష్టి పొల్పుగ నొనర్చెఁ
బాండుమహారాజపత్యంబుకోఁఱకునై
యారాధనముచేసె నఖిలసురుల

తే. మందపాల జరత్కారమానివరులు
సుతులు వెలిగాఁగఁ బుణ్యసద్గతులు వడయఁ
దపము లొనరించి కాదె యీధరణిలోన
నెంతపాటులఁ బడిరి ధాత్రీశచంద్ర!. 147

క. పాపనిఁ దునిమెద నని నీ
వీపఱఁతులయొద్దఁ గినియఁ జేసితిఁ "గామాం
ధోపి న పశ్యతి" యను కథ
భూపా! నీతరమునందె పుట్టెనె చెపుమా. 148

సీ. హితవుచెప్పిన నాగ్రహించుఁ బాంధవమిత్ర
తతి దక్కు దక్కు సద్ధర్మగరిమ
ధైర్యంబు వోఁఆఁగు నర్థముం బోకఁ దెలియండు
పతికార్య మేమనఁ గృతము మఱచు
నపకీర్తికిని లోఁగఁడు గాము లెఱుఁగఁడు
లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగించు
బొంకు వోయఁడు పాపమునకు శంకింపఁడు
కులశీలముల పోక కలయఁ డతఁడు
తే. చోరులనుగూడు సత్యంబుఁ జోటు విడుచు
భయమునొందఁడు రిపులచే భంగమొందు
దొరతనము నీతి నియమంబు ధూళిఁ గలుపు
నంగనాజనలోలుఁడై నట్టివాఁడు. 149

క. కావున నూర్వురుభార్యల
లో విడువక మెలఁగు కామలోలుఁడవు నృపా!
భావంబు నీకుఁ గలదే
యేవిధమునఁ జర్చసేయ నినకులతిలకా!. 150

వ. అని వసుమతీశ్వరుం దూఱఁబలికి ధర్మాంగదుం జూచి
మోహినీకాంత యిట్లనియె. 151

క. తెంపరిమాటలు పతికిని
నింపగునో తండ్రి! నీకు నేటికి వల దీ

లంపటము చచ్చి కుడిచెడు
సంపద లెందైనఁ గలవె చర్చింపంగన్. 152

క. సొలుపునఁ జచ్చియు నంతటి
కలఁగాంచిన నిద్ర మేలుకని యుండంగా
వలయు ననుపల్కు పెద్దల
పలుకులు తెలియంగవలదె పార్థివతనయా!. 153

ఆ. మారరూప! విను "శరీర మాద్యం ఖలు
ధర్మసాధనమ్" ముదమున ననుచుఁ
బలుకు నీతిశాస్త్రపద్ధతు లెఱుఁగవా
పడుచుబుద్ధు లెల్లఁ బరిహరించు. 154

క. కలిమికి రాజ్యవిభూతికి
నిలవ్రతములు పూని వదల కీగతిఁ జావన్
వలవదు ప్రాణము గలిగిన
బలుసుగూరఁ దినియునైన బ్రతుకఁగవచ్చున్. 155

ఆ. అవనినాథుఁ డెఱుఁగఁ డాగ్రహంబె కాని
నీచవృత్తి నిట్లు నీకు నేల
ప్రాణ మిత్తు ననుచుఁ బైసిక పెట్టంగ
వలదు రమ్ము భూపవరతనూజ!. 156

వ. అని ధర్మాంగదుం దరమిపలికి భూమిపాలుం గనుంగొని. 157

మ. కలవాఁడొక్కఁడెనందనుండయిననోఁ గాకేమిసౌమ్యుండు ని
శ్చలచిత్తుండనఘుండు ధర్మగుణవిస్తారుండు శ్రీవిష్ణుపా
దలసద్భక్తుఁడు వంశపావనుఁడు మీాఁదన్ దిక్కు మీా కీతఁడే
చలమేలా వ్రతముజ్జగించి సుతునిన్ సంరక్ష గావింపుమా.

క. నీకేఁ జెప్పినమాటలు
చేకొన కప్పటియు భూప! శిశువు వధింపన్
బైకొంట వెఱ్ఱి దీఱునె
రోఁకలి తలఁ జుట్టుమనుట రూపింపంగన్. 159

క. నిందలకు నోర్చి నిజసుతు
నిం దునుమక మాన ననుచు నిలిచెదు కట్టా!
యెందును దలపోయఁగ నృప
సుందర! యిందునకు వెలుఁగు చులకన కాదే!. 160

ఉ. నావుడు భామతోడ నరనాథవరేణ్యుఁడు పల్కె నింక రా
జీవదళాక్షి! యీహితవు సెప్పకు మిప్పునిఁ బూస బ్రహ్మయున్
దేవవిభుండు నేఁడరుగుదెంచి ప్రతప్రతికూలు లైన నే
నావిధ మేలమానుదుఁ బెనంగక తక్కుమటంచుఁ ద్రోయుచున్.

క. కరవాల మెత్తి నందను
శిర ముపలక్షించి ప్రేయఁ జిత్రంబుగ స
క్కరవాలు పుష్పదామ
స్ఫురణంబులు పాఱె కంఠభూషణ మయ్యెన్. 162

వ. అయ్యవసరంబునఁ దదగ్రభాగంబున. 163

సీ. సనకాదిమునియోగిసంఘంబు లుభయపా
ర్శ్వములందు భయభక్తి సంస్తుతింపఁ
దుంబురు నారదాదులు వీణియలు గూర్చి
సంకీర్తనంబులు సలుపుచుండ
గంభీరరవమున నంభోజభవశిఖుల్
సందడు లెడఁగల్గ జడియుచుండ

రంభాదికాప్సరోరామాసమూహంబు
లభినయం బలర నాట్యంబు సలుప
తే. వ్యాస శౌనకముఖభాగవతులతోడ
సిద్ధ గంధర్వ కిన్నర శ్రేణి గొల్వ
గరుడవాహన మెక్కి యిందిరయుఁ దాను
నాదినారాయణుండు ప్రత్యక్షమయ్యె. 164

సీ. క్రతువులు ఋతువులు కాలముల్ వేదముల్
నదులు కిన్నరలు వసధులు నిధులు
యతులు వాక్పతులు బ్రహ్మాండముల్ కుండముల్
రుద్రు లద్రులు చతుశ్శ్రుతులు గతులు
దైత్యులు భృత్యులు ధర్మముల్ కర్మముల్
దినములు ఘనములు దిశలు నిశలు
పక్షముల్ ఋక్షముల్ పవనముల్ సవనముల్
మందులు మంత్రముల్ మణులు ఘృణులు
తే. ఘనము లగములు చౌషష్టికళలు గళలు
రవులు భైరవు లామ్నాయరతులు వ్రతులు
శక్తి లితహాసనూక్తులు శార్ఙ్గపాణి
మ్రోల నిలిచిరి తమ నిజమూర్తితోడ. 165

లయవిభాతి.

హరి యనల కాల నరహర వరుణ వాయు నిధి
ధర హర దిశాధిపులు చరణములఁ గొల్వన్
గిరిజ విధితరుణి శచి మరునిసతి ముఖులు వర
కరములను మృదులచామరములను వీవన్

స్మర గుహ వినాయకులు సరసిజతనూజ పుర
హర సనకనారదులు దరిని నుతిసేయన్
సరసిజకరాబ్ధిసుత సురసతులు గొల్వఁ గరి
వరదుఁడగునట్టిహరి కరుణ దయచేసెన్. 166

వ. ఇట్లు ప్రత్యక్షంబైన పరమేశ్వరుని నిరీక్షించి సంభ్ర
మాశ్చర్యచిత్తులై భయభక్తితాత్పర్యంబుల వార లందఱు
నయ్యిందిరాధీశ్వరుపాదారవిందంబులకు నందంద దండ
ప్రణామశతంబు లాచరించి ముకుళితకరకమలు లై ముందట
నిలిచి తదీయతేజోవిలాసంబు తమనేత్రపర్వంబుగా విలో
కింపుచు నిట్లని స్తుతియింపం దొణంగిరి. 167

ఉ. కౌస్తుభవక్ష! సన్మునినికాయశరణ్య! సమస్తదేవరా
జస్తవనీయపాదజలజాత! సితాంబుజపత్రనేత్ర! ల
క్ష్మీస్తనచంద్రచందననిషిక్తసమంచితదివ్యదేహ! వి
ధ్వస్తనిశాచరేంద్ర! బలదర్పవిరాజిత! యోగిపూజితా. 168

చ. శ్రుతులు హరించి యంబుధులుచొచ్చినఁదోడనె మీనరూపమై
యతులితవార్ధిఁజొచ్చి యసురాధిపుగర్భము వ్రక్కలించి దే
వతలునుతింప వేదములు వాక్పతికిచ్చిన నీమహోగ్రశూ
రత వొగడంగ నేర్తుమె సురవ్రజభూషణ! భక్తపోషణా!.

చ. అమరులు దానవావలియునంబునిధానమునందు మందరం
బమరఁగనిల్పి త్రచ్చునెడ నయ్యచలంబు తలంబునన్ బడన్
గమఠమురూపుఁదాల్చి నిజకర్పర మద్రికి నూఁతనేసి నీ
వమృతముఁగల్గఁజేసిన మహత్త్వము వర్ణనసేతు మచ్యుతా!.

౹క్షురశౌర్యగర్వమహిమా...సంబున నుగ్రుఁడై హిర
ణ్యాక్షుఁడు భూమిఁ జుట్టి యతలాభిముఖుండయి పోవఁగా
నిక్, రాక్షసుఁజంపి కొమ్మున ధరావలయం బవలీలనెత్తునీ
సక్షయయజ్ఞసూకరమహా...ప్రస్తుతిసేతుమచ్యుతా!.

లఁడుచరాచరస్థితినికాంపమునందుఁ బరాపరేశుఁ డక్
౹లుకుతనూజువాక్యములభంగికిఁగోపమునొందియెందునున్
లఁడెయటంచు ప్రేయ...ముసందుజనించి దైత్యు
౹క్, గెలిచిననీమహోగ్రన...కేసరివిక్రమమొప్పునచ్యుతా!.

౹లి మూఁడడుగులకై ...
౹ల మొకపాదంబుచే నతల మన్యముచేఁ
౹లిచి యొక టతనిశిరమున
౹లిపిన నీవామనత్వ ని...మెుప్పున్. 173

౹రఁగుమహోగ్ర ధారఁబృథుబాహుబలంబుదలిర్పభూమిపై
౹రువదియొక్కమారు ధరణీశ్వరసంఘము నెల్లఁ ద్రుంచి ని
ష్ఠురు లలరం దదీయరుధిరంబులఁ దర్పణ మాచరించు నీ
౹సురుతరశౌర్యసంపద దగుం దలపోయఁగ నంబుజోదరా!.

౹రణికులుండవై తాటకిఁ గూల్చి య
జ్ఞము గాచి విలు ద్రుంచి జనకజను వ
౹ంచి భార్గవు నోర్చి ఋషవృత్తిఁ జని ఖరుఁ
జంపి చిత్రమృగంబు సమయఁజేసి
౹మునసుతు నేలి వాలి ...గూల్చి
యబ్ధిఁ గట్టి సు...పిడిసి
౹లన రావణకుంభకర్ణులఁ గెడపి వి
భీషణునకు లంక పేర్మి నొసఁగి

తే. యవనిసుతబంధుహితుఁడ వై యశ్వమేధ
శతము లొనరించి దశసహస్రమ్ము లొక్క
వేయు వర్షంబు లిల యేలి వెలయునీదు
రామచంద్రవిభూతి వర్ణనము నెక్కు. 175

తే. ముష్టికాసుర చాణూర ముఖసమస్త
దుష్టజనకోటి ననిలోనఁ ద్రుళ్లణంచి
ప్రస్తుతికి నెక్కు బలభద్రరామ! నీదు
గరిమ యొప్పు ముకుంద! లోకములయందు. 176

చ. అరదముభార్యసారథి పరాత్మజుఁడక్షులు చక్రముల్ వచో
గరిమతురంగముల్ భటనికాయముచాపము శయ్యనారిశ్రీ
కరవిశిఖంబు నీవు నయి గ్రక్కున నంధకదైత్య సంహరుఁ
బురములు గెల్వఁ జేసిన ప్రభుత్వముఁ బ్రస్తుతిఁ జేతుమీశ్వరా!.

తే. తురగరూపంబు సవరించి ఖురపుటముల
సకలధాత్రీతలంబును సమతలముగ
నాచరింపంగఁ గల్గు కల్క్యాకృతియును
నభినుతింపంగ నొప్పుఁ బద్మాయతాక్ష!. 178

క. సొగసుగ దశావతారము
లగుఁ బ్రస్తుతి సేయ నొక్క యరకందమునన్
కగ వనగ ఖర్వ భార్గవ
ఖగకుల బుద్ధా యటంచు కల్కి యటంచున్. 179

క. మేదిని భవరుజలకు మం
దేదీ నరసింహా! "రుక్మిణీశాయ నమో
వేదాంతవేదినే" యను
మీదివ్యకథామృతంబు మీఱ ముకుందా!. 180

రవిచంద్రగ్రహతారకంబులుదివారాత్రుల్దిశల్ వాహినుల్
భువినాకంబచలంబులంబుధులునామూఁడగ్నులింద్రుల్ ఫణి
ప్రవరుం డంబుజగర్భుఁ డీశ్వరుఁడు దిక్పాలవ్రజం బధ్వర
వ్యవసాయాగ్రఫలంబు నీవ తలఁపఁ వారాశికన్యాధిపా!.
భక్తిమీఱంగ! నీరీతిఁ బ్రస్తుతించు
వారిలో ముఖ్యుఁడగు ధరావరుని జూచి
సంతసంబును గరుణారసంబు నిగుడ
నంబురుహపత్ర నేత్రుఁ డిట్లనుచుఁ బలికె 182

ఓరుక్మాంగద నీదగు
వీరవ్రతమునకు నాత్మవిమలతకు మహో
దారత్వమునకు మెచ్చితిఁ
గోరుము వర మెద్దియైనఁ గుతుకం బలరన్. 183

భూకాంత! యిమ్మోహినీకాంతయును నీకు
నను కూలగాని నెయ్యంబు వదలి
దుష్కర్మమునకునై తొడరినయది గాదు
పద్మసంభవుఁడు నీభావశుద్ధి
నరయఁగాఁగోరి యీయప్సరిందలోచనఁ
గలుగఁగాఁజేసి నీకడకుఁ బంపె
ద్వాదశీపారణోత్తరమున నిద్రించు
వారిపుణ్యంబు లీవనితఁ బొందు
బ్రహ్మమానసపుత్ర శోభనచరిత్ర
నీతనూజుండు భార్యలుం బూతమతులు
నిందఱకు మోక్ష మొసఁగఁగ నీసుతుండు
ధరణిఁ బాలించి మీఁద ఘనస్ఫురికి నడుచు. 184

క. కావున ధర్మాంగదు నీ
భూవలయంబునకుఁ బట్టముం గట్టెద నీ
దేవులును నీవు వైకుం
ఠావాసంబునకు నడువుఁ డని నెయ్యమునన్. 185

క. అమరుల విహంగవంశో
త్తముఁ గమలాక్షుండు చూచి ధర్మాంగదుఁ బ
ట్టము గట్టవలయు నుపకర
ణము లొనగూర్పుఁ డని పనిచినఁ జని వారున్. 186

సీ. గంగాదిపుణ్యాపగాపావనోదకం
బులు సముద్రోదకంబులును దెచ్చి
హేమకుంభములందు శ్రీమీఱఁగా నిల్పి
సకలధాన్యంబులు సంఘటించి
వజ్ర వైడూర్య ప్రవాళ రత్నంబులు
బహుదివ్యభూషణప్రకరములును
పారిజాతకదంబపద్మప్రసూనముల్
పనస రంభా చూత ఫలచయంబు
తే. పట్ట మాంజిష్ఠ నేత్ర శోభనపటములు
గంధ కర్పూర కస్తూరికా గణంబు
పసిఁడిపాత్రలఁ దాంబూలపత్రపూగ
కుశ తిల వ్రీహి లాజ ప్రకోరకములు. 187

తే. విశదముగ నుంచి కల్యాణ వేదిపై సు
దుంబరోన్నతభద్రపీఠంబు నిల్పి
సింహచర్మంబు దానిపై చెఱఁగు లమరఁ
బఱచి విప్రోత్తములఁ బిల్వఁబంపుటయును. 188

సీ. హోత భీమేశుఁ డచ్యుతశర్మ యొజ్జావ
ధాని యజ్ఞేశుఁ డాధానయాజి
చల్లవల్లభుఁ డగ్ర చర్చ గోవిందుండు
భట్టమేభళుఁడు దర్భలముకుందుఁ
డీశ్వరభట్లు బ్రహ్మేంద్ర యోరఘులు క్రమ
దాడిమాధవుఁడు జంద్యాలపెద్ద
భాస్కరోరఘులు చక్రపాణిచతుర్వేది
శొంఠికృష్ణుఁడు మల్లుసోమయాజి
తే. వామదేవుండు నరసింహ వాజపేయు
లాదికేశుండు వడ్డిదామోదరుండు
పట్టవర్ధనయెల్లన్న పల్లమంచి
యాదియగువిప్రు లేతెంచి రచటి కపుడు. 189

వ. ఇవ్విధంబునం జనుదెంచిన భూసురోత్తముల నుచితప్రయో జనంబుల నియమించిన వారలయ్యిందిరాధీశ్వరుసమ్ముఖంబు నకుం జని దేవా! సకలోపకరణంబుల నొనగూర్చి యరుగు దెంచితి మని విన్నవించిన నద్దేవతాసార్వభౌముం డచ్చోటు గదలి చనుచో నగ్రభాగంబున మకరతోరణాలంకృతంబును ఫలిత క్రముక పాదప విలసితంబును బహుపతాకాభిరామం బును ధవళ ఛత్ర చామర కలితంబును ననేకపుష్పమాలికా లంకృతంబును గరితురగ స్యంద నానేకరాజకుమార నానా దేశసామంతసంకులంబును శంఖ భేరీ పటహ తమ్మట మృదంగ నిస్సాణధ్వానబంధురంబును నగురాజమార్గంబునకుం జని పట్టాభిషేకమంటపంబు గదియు నెడ శాతకుంభకుంభ సహస్ర నిర్మితంబును జంద్రకాంతోపలసోపానరచితంబును

ననేకరత్న ఖచితంబును బట్టుమంజిష్ఠాది విచిత్రవస్త్రవితాన భాసురంబును ముక్తాఫలరంగవల్లీ సమన్వితంబును బుష్పోపహారసుందరంబును జంద నాగరు కర్పూర ధూపవాసితంబును జూతాశ్వత్థ పల్లవోల్లాసంబును నై మిసిమి గల పసిండితోలంపులం జిత్తరువులు వ్రాసిన గోడలు నింద్రనీలమణి స్తంభంబులుఁ బచ్చలగవాక్షులుఁ బ్రవాళసాలభంజికలును బద్మరాగకపోతపాలికలును జెలువార రంభాద్యప్సరస్త్రీనాట్యశోభితంబును వంది వైతాళిక మాగధ పాఠక సంస్తుత్యారావంబును దుంబురు నారదాదిగీత వాద్యంబులును సకలదేశమానవ జయజయశబ్దంబులును కర్పూర నీరాజన సమన్వితంబును నై కనకపాత్రలు ధరియించిన కామినీసహస్రంబునుం గలిగి యొప్పారు పట్టాభిషేక మండపమధ్య సింహాసనంబున ధర్మాంగదుం నాసీనుం జేసి ధరణీసురుల గంధపుష్పాక్షతాంబరతాంబూలంబులం బూజించి రజత సువర్ణ నిష్కంబులు మణిమయాంచిత భూషణంబులు కరితురగస్యందనధేనుదానంబుల నొసంగిన భూసురోత్తములు సువర్ణాక్షతంబుల వీతహోత్రునలంకరించి యాజ్య తిల తండుల సమిచ్చరు మధ్వాదిహోమద్రవ్యంబులచేత ననేకవిధమంత్రంబుల విహితహోమంబు గావించి ముక్తామణి మయోపరిభాగంబునఁ జందనాగరు కస్తూరికర్పూర హరిద్రాక్ష తాంబర పుష్పమాల్యాలంకృతంబైన గంగాదిపుణ్యనదీ సముద్రోదకపూర్ణంబులైన హేమ కలశంబులు నిలిపి పుణ్యాహంబు లొనర్చిన పవిత్రవారి

పూరితకలశంబులు దేవేంద్రముఖ్యబృందారకులును గమల సంభవాదిమునులును సందుకొని యిందిరాదేవియు భారతియు శచీకాంతయు నరుంధతియు ననసూయయు నాదరైన పుణ్యాంగనలు గౌరీకళ్యాణంబులు పాడుచు ముత్యాలసేస లిడ భూసురులు చతుర్వేదంబుల నాశీర్వదింప నభిషిక్తుం గావించి. 190

౧. ఆచంద్రార్కము భూమియేలుమని నిత్యశ్రీల ధర్మాంగదున్
భూచక్రంబున కెల్లఁ బట్టము కృపాస్ఫూర్తిన్ దగం గట్టి ల
క్ష్మీచేతోవిభుఁ డంగనాసహిత మాసృష్టీశ్వరున్ గాంచన
ప్రాచుర్యాగ్ర విమానపంక్తి నిడె దిక్పాలామరశ్రేణితోన్.

ఇందిరయుఁ దాను సనకస
నందనయోగీంద్రమునిజనస్తుతు లమరన్
స్యందనము లెక్కి నరపతి
ముందుగ వైకుంఠలోకమున కై నడచెన్. 192

సర్వసర్వంసహాచక్రంబు లంఘించి
తగ భువర్లోకంబు త్రస్తరించి
త్రిదశలోకము లిరువదిమూఁడు వడి దాఁటి
ఘనమాహర్లోకమార్గంబు గడచి
జనలోకని స్తీర్ణసరణి వేగ క్రమించి
గురుతపోలోకంబుఁ బరిహరించి
బ్రహ్మలోకసమగ్రపదము విసర్జించి
శివలోకవిఖ్యాతిసీమ దరసి
మాధవుని గొల్చి దివ్యవిమానపంక్తి
గగనగమనంబునందు నఖర్వమహిమఁ

జనియె రుక్మాంగదక్షితీశ్వరునితోడ
భూరివిస్ఫూర్తి వైకుంఠపురమునకును. 193

శా. ఆవైకుంఠపురంబునందు సురకన్యారత్నముల్ గొల్వ రా
జీవాప్తాన్వయుఁ డంగనాసహితుఁ డై శ్రీవిష్ణుపాదాబ్జసం
సేవానిశ్చలమానసస్థితి వసించెన్ రమ్యహర్మ్యంబులన్
శ్రీ విఖ్యాతసమగ్రవైభవమునన్ జిత్తంబు మోదింపఁగన్.

సీ. అక్కథకుఁడు శౌనకాదిసన్మునులకు
రుక్మాంగదునికథ రూఢిగాను
జెప్పి యోమునులార! చిరభక్తి నీపుణ్య
చరితంబు నిరతంబుఁ జదువువారు
వినువారు పుస్తకంబును లిఖించెడివారు
కలశాంబునిధిశాయి కరుణగల్గి
ధనధాన్య పుత్త్రపౌత్త్రాయురైశ్వర్య వై
భవశత్రుజయము సద్భక్తి గలిగి

తే. యంతమీఁదట సిద్ధవిద్యాధరోర
గులకు దుర్లభమైన వైకుంఠపురము
నందు నిజపుత్త్రపౌత్త్రదారాన్వితముగ
నూర్జితప్రాభవంబుల నుందురనుచు. 195

శా. సూతుండమ్మునిసార్వభౌములమనస్సుల్ మెచ్చఁజెప్పెన్ సు
ధా, రీతిన్ బ్రౌఢకవీశ్వరుం డదిప్రచారించెన్ మృదూక్తిన్
గళా, చాతుర్యండగుభీమనాథునకుశశ్వద్భక్తితోడన్ మహా
ఖ్యాతిన్ బొల్పగుఁగాతమీసుచరితంబాచంద్రతారార్కమై.

శా. కైలాసాద్రివిశేష! శేషఫణిసంగా! సంగరాభంగ! భం
గాలీలాస్యవికాస! కాసజితమార్గా! మార్గణాకార! గో

పాలా! పాలసద్దైత్యభంజన! జనప్రాణైకరక్షాకళా
జాలా! జాలనిబద్ధపాపచయ! సాక్షాన్ముక్తికాంతాధిపా!. 197

క. శ్రీరమణబాణ! బాణా
ధారా! ధారాభరైకదానకళావి
స్తారా! తారనగేంద్రవి
హారా! హారేందురత్న! యగజార్ధాంగా!. 198

ఉత్సాహ.

ముక్తికామినీవిహార! ముగ్ధచంద్రశేఖరా!
భక్తపాలనప్రచార! పన్నగేంద్రభూషణా!
శుక్తివైఖరీవిలాస! సుందరీకుచాలయా!
శక్తిమానవేశ్వరా! ప్రశస్తపార్వతీశ్వరా!. 199

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్పార్వతీశ్వరవరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర పోతయామాత్యపుత్ర సకలజనానందచర్య ప్రౌఢకవిమల్లనార్య ప్రణీతంబైన రుక్మాంగదంబను మహాపుణ్యకథయందు సుకేశియను దానవాంగన పద్మనాభునిం గాంచుటయుఁ దారకాసురవధయును గాశీప్రవేశంబును బాంచాలశేఖర మహీపాలసంవీక్షణంబును బద్మినీవివాహంబును బద్మినీ సుకేశిసమన్వితుండై తనపతి తనకడకేతెంచి తన్నుం జేపట్టు ననియును దానొనర్చిన కలుషంబునకై జముఁడివ్విధంబునఁ బుట్టించెనని కీటంబుచెప్పినకథ విని మోహిని సంధ్యావళిని

ధిక్కరించుటయు మోహినీ రుక్మాంగదసంవాదంబున వ్రతంబునకై భూమీశ్వరుఁడు నిజతనూభవుశిరము దునుమం గరవాల మెత్తుటయుఁ దత్క్షణంబున లక్ష్మీశ్వరుండు ప్రత్యక్షుం బగుటయు ధర్మాంగదు రాజ్యాభిషేకంబును రుక్మాంగదు వైకుంఠాగమంబును నన్నది సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

రుక్మాంగదచరిత్రము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1938.